

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Project "Combined Efforts in Support to Disadvantaged People on the Labour Market in the Cross-Border Area", project code 16.4.2.056, e-MS code ROBG – 163.

НАРЪЧНИК ЧАСТ ПЪРВА

Настоящата част от Наръчника е разработена от българските членове на експертната група.

СЪДЪРЖАНИЕ НА ЧАСТ ПЪРВА:

1. РАЗДЕЛ I „АДМИНИСТРАТИВНА ИНФОРМАЦИЯ“

- 1.1 ОБСЛУЖВАЩИ БИЗНЕС ИНСТИТУЦИИ
  - 1.1.1 Българска стопанска камара
  - 1.1.2 Българска търговско-промишлена палата
  - 1.1.3 Конфедерация на работодателите и индустриалците в България
- 1.2 ОРГАНИ, УПРАЖНЯВАЩИ КОНТРОЛ ВЪРХУ ДЕЙНОСТТА НА ФИРМИТЕ
  - 1.2.1 Национална агенция за приходите
  - 1.2.2 Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“
- 1.3 ИНСТИТУЦИИ, ПОДПОМАГАЩИ ЛИЦАТА В НЕРАВНОСТОЙНО ПОЛОЖЕНИЕ
  - 1.3.1 Агенция за социално подпомагане
  - 1.3.2 Агенция за хората с увреждания
  - 1.3.3 Комисия за защита срещу дискриминация

2. РАЗДЕЛ II „ПРАВНИ И ФИНАНСОВИ АСПЕКТИ“

- 2.1 ОБЩА ПРАВНА РАМКА
- 2.2 ДАНЪЧНО И СЧЕТОВОДНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО
- 2.3 ЗАДЪЛЖИТЕЛНО СОЦИАЛНО И ЗДРАВНО ОСИГУРЯВАНЕ

3. РАЗДЕЛ III „БИЗНЕС ИНФОРМАЦИЯ“

- 3.1 ИНФОРМАЦИЯ ЗА ФИРМИ И БИЗНЕС-ПОДПОМАГАЩИ ОРГАНИЗАЦИИ
- 3.2 ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА НАЕМАНЕ НА ЛИЦА В НЕРАВНОСТОЙНО ПОЛОЖЕНИЕ
- 3.3 МИТНИЧЕСКИ ПРОЦЕДУРИ
- 3.4 УСЛОВИЯ ЗА ВНОС И ИЗНОС НА СТОКИ

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

РАЗДЕЛ I „АДМИНИСТРАТИВНА ИНФОРМАЦИЯ“

1.1 ОБСЛУЖВАЩИ БИЗНЕС ИНСТИТУЦИИ

1.1.1 Българска стопанска камара

БЪЛГАРСКА
СТОПАНСКА
КАМАРА

BULGARIAN
INDUSTRIAL
ASSOCIATION

съюз на българския бизнес

Union of the Bulgarian Business

Адрес: София 1000, ул. Алабин 16-20

Телефон: + 3592 932 09 11

Факс: + 3592 987 26 04

E-mail: office@bia-bg.com

Web сайт: <http://www.bia-bg.com>

Българска стопанска камара - съюз на българския бизнес (БСК) е неправителствена организация, учредена на 25 април 1980 г. В своята над 36-годишна история БСК се утвърди като един от водещите партньори на държавата при определянето на икономическата политика, запазвайки своята партийна неангажираност и водейки се единствено от принципите за национално отговорно поведение, компетентност и коректност.

БСК е национално отговорен съюз на бизнеса, работещ за:

- Създаване на условия за ускорен и устойчив растеж;
- Прозрачно управление;
- Стабилно законодателство, защитаващо принципи, а не целеполагащо;
- Балансирана икономика, основана на знанието и носеща висока добавена стойност;
- Равно третиране на собствеността;
- Конкурентен пазар, в т.ч. на социални услуги;
- Развитие на човешките ресурси и гъвкави индустриални отношения;
- Съхраняване и развитие на българското производство,
- Разширяване на икономическата свобода и поощряване на предприемачеството;

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

- Ограничаване на административния натиск и участието на държавата в икономиката;
- Справедливо и ускорено правораздаване;
- Ограничаване на нормативната несигурност и честите промени на закони;
- Създаване на съвременни модели за бизнес мрежи;
- Защита на интересите на българските работодатели и предприемачи на местно и международно ниво.

Камарата участва активно в системата за социален диалог на национално и международно ниво, където отстоява интересите на българския бизнес при промяната на нормативната уредба и административните практики.

На териториален принцип БСК е изградила мрежа от регионални и общински организации във всички областни и в голяма част от общинските центрове. На локално ниво функционират още над 100 местни сдружения на бизнеса. Мрежата се развива динамично във времето и броят на общинските и местни организации непрекъснато расте. Териториалните структури на БСК участват активно в социалния диалог на регионално ниво, както и в работата на съветите за регионално развитие.

СТОПАНСКА КАМАРА - МОНТАНА

Адрес: Монтана 3400, ул. 3 март; Телефон: 0888 804980; Факс: 096 306 653; Членове на БСК в областта: 99

Стопанска камара в област Монтана е учредена през 1982 година като доброволен икономически съюз на фирми, създаден с цел да обедини интересите и подпомогне развитието на бизнеса в региона. В нея членуват над 32 промишлени и търговски фирми от Монтана, Вършец, Лом, Берковица и др.

1.1.2 Българска търговско-промишлена палата

1058 София, ул. Искър, 9
Телефон: (02) 8117 400, 987 26 31
факс: (02) 987 32 09
E-mail: bcci@bcci.bg

Българската търговско-промишлена палата (БТПП), създадена през 1895 г., е независимо, неправителствено сдружение за подпомагане,

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

насърчаване, представителство и защита на стопанските интереси на своите членове, допринасящо за развитието на международното икономическо сътрудничество и оказване на съдействие за европейската и международна интеграция на РБългария. Дейността на Палатата се основава на принципите на доброволно членство, автономия и самофинансиране. БТПП се стреми към установяване на коректни и етични взаимоотношения сред бизнес - средите.

Българската търговско-промишлена палата и 28-те Регионални търговско-промишлени палати/камари са обединени в Единна система на българските търговско-промишлени палати, в която членуват около 53 000 търговци, сдружения и др.

Към БТПП е създаден и функционира **Съвет на Браншовите организации**. Той е Учреден е на 14 януари 1999 г. Основните цели на Съвета и на дейността му са насочени към подпомагане на диалога между държавните институции и бизнеса и води до балансиране на интересите на браншовите организации по основните проблеми, свързани със създаването на благоприятен климат за развитие на българския бизнес. В него членуват 104 браншови организации.

Визия

БТПП се основава на принципите на доброволно членство, автономия и самофинансиране и се стреми да установи етични взаимоотношения в бизнеса. Приоритети в дейността ѝ са: устойчив икономически растеж, работа с европейските фондове, намаляване на регулаторните режими; привличане на браншовите организации (Съвет на БО) и регионалните палати/камари (Съвет на председателите) за постигане на по-добри условия за бизнес в страната; конструктивен диалог с правителството и местните органи на управление; постоянен контакт с фирмите за оказване на съдействие в пряката им дейност; развитие на електронната търговия и международните стандарти GS1 (Съвет на GS1).

Търговско-промишлена палата - Монтана

0 96/ 30 01 88

mtp@abv.bg

Монтана 3400, бул. Трети март, 41, ет. 5 офиси 3-4 (сградата на здравната каса)

1.1.3 Конфедерация на работодателите и индустриалците в България /КРИБ/

ROMANIA - BULGARIA
Interreg
www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Адрес:

гр. София 1463, ул. "Хан Аспарух" 8

тел.: +359 2 981 9169

факс: +359 2 988 6776

office@ceibg.bg

www.krib.bg

КРИБ е "Гласът на българския бизнес", който:

- произвежда три-четвърти от БВП на България
- дава работа на над 900 000 души
- обединява над 12 000 компании, колективни и индивидуални членове
- осигурява над три-четвърти от българския износ

Мисия:

- да бъде ефективна в подобряването на бизнес климата в страната
- да подпомага членовете си в споделянето на добри бизнес практики
- да повишава конкурентоспособността на българската икономика

КРИБ е активен участник в социалния диалог:

- има представители на национално, регионално и европейско ниво
- предлага становища по законопроекти в Народното събрание
- участва в Националния съвет за тристранно сътрудничество

КРИБ има силни регионални и браншови структури:

- има 130 регионални представителства в цялата страна
- обединява 131 браншови организации във всички сектори
- има 12 секторни комитета, които координират интересите на членовете.

КРИБ работи с европейските фондове:

- съдейства за повишаване капацитета на бизнеса за участие с проекти
- има представители в Комитетите по наблюдение на ОП

1.2 Органи, упражняващи контрол върху дейността на фирмите

1.2.1 НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЯ ЗА ПРИХОДИТЕ

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЯ ЗА ПРИХОДИТЕ

бул. "Княз Ал. Дондуков" № 52, София, България;
Информационен център на НАП - 0700 18 700,
Електронна поща: infocenter@nra.bg

Национална агенция за приходите (НАП) е специализиран държавен орган към министъра на финансите. Основната задача на НАП е администрирането на данъци и осигурителни вноски, както и събирането на други публични и частни държавни вземания. Мисията на Агенцията е да насърчава доброволното плащане, като предлага нови и модерни услуги, с които улеснява своите клиенти. Основните функции на НАП са свързани с обслужването на гражданите и представителите на бизнеса във връзка с техните данъчни и осигурителни задължения. Приходната агенция извършва и принудително събиране на просрочените задължения към бюджета, както и вземания, издадени от други държавни органи, които не са платени доброволно в срок. НАП представлява държавата и в делата за търговска несъстоятелност.

Ръководство

Изпълнителният директор на Национална агенция за приходите ръководи и представлява Агенцията, като при дейността си се подпомага от заместник изпълнителни директори. Административното ръководство на Агенцията се осъществява от главен секретар.

Управителен съвет

Управителният съвет на НАП се състои от министъра на финансите, управителя на Националния осигурителен институт, управителя на Националната здравноосигурителна каса, заместник-министър на финансите, определен от министъра на финансите, и изпълнителния директор на агенцията.

Централно управление

Централно управление на НАП подпомага дейността на изпълнителния директор по планирането, организирането, ръководството и контрола на цялостната дейност на Агенцията.

Териториални дирекции на НАП

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Национална агенция за приходите има шест териториални дирекции в София, Пловдив, Велико Търново, Варна и Бургас и Териториална дирекция "Големи данъкоплатци и осигурители", които администрат републиканските данъци и задължителните осигурителни вноски.

1.2.2 ИЗПЪЛНИТЕЛНА АГЕНЦИЯ „ГЛАВНА ИНСПЕКЦИЯ ПО ТРУДА“

Централно управление, Изпълнителна агенция "Главна инспекция по труда"
Адрес: бул. "Княз Ал. Дондуков" № 3, София 1000
e-mail: delovodstvo@gli.government.bg

Функции на ИА ГИТ

Изпълнителна е юридическо лице на бюджетна издръжка със седалище
агенция "Главна София. Агенцията е второстепенен разпоредител с
инспекция по труда" бюджетни кредити към министъра на труда и социалната
(ИА "ГИТ") политика.

Главната инспекция осъществява своята дейност самостоятелно или във
по труда взаимодействие с други органи на държавната
администрация. При осъществяване на своята дейност
може да си сътрудничи с организациите на работниците
и служителите и на работодателите, както и с други
неправителствени организации.

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Главната инспекция осъществява дейността си, като:

- по труда**
1. контролира спазването на трудовото законодателство;
  2. упражнява специализирания контрол по спазването на Закона за здравословни и безопасни условия на труд, Закона за насърчаване на заетостта, на законодателството, свързано с изпълнението на държавната служба, и правата и задълженията на страните по служебното правоотношение и на други нормативни актове, когато това е възложено със закон;
  3. дава сведения и технически съвети на работодателите и на работниците и служителите за най-ефективните методи за спазване на трудовото законодателство и по прилагането на Закона за насърчаване на заетостта;
  4. уведомява компетентните органи за установени непълноти и недостатъци в действащото трудово законодателство.

1.3 Институции, подпомагащи лицата в неравностойно положение

1.3.1 АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ - МОНТАНА

гр. Монтана пл. "Жеравица" №1

тел. 096/30-07-87

montana-rdsp@asp.government.bg

Агенцията за социално подпомагане е изпълнителна агенция – второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към Министъра на труда и социалната политика. Агенцията за социално подпомагане е юридическо лице на бюджетна издръжка със седалище гр.София и се представлява и ръководи от изпълнителен директор. Териториалните поделения на Агенцията за социално подпомагане са регионални дирекции за социално подпомагане в областните административни центрове и дирекции "Социално подпомагане".

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Агенцията за социално подпомагане е администрация към министъра на труда и социалната политика за изпълнение на държавната политика по социално подпомагане, която осъществява следните дейности:

1. предоставяне на социални помощи и на семейни помощи за деца;
2. вписване в регистър на лица, които могат да предоставят социални услуги по ред, определен в закон;
3. контрол по спазването на утвърдени критерии и стандарти за извършване на социални услуги;
4. откриване, промяна на вида и/или промяна на капацитета на социални услуги и закриване на социални услуги, когато са делегирани от държавата дейности;
5. регистрация на извършващи социални услуги български физически лица, регистрирани по Търговския закон, и на юридически лица, както и на физически лица, извършващи търговска дейност, и на юридически лица, възникнали съгласно законодателството на друга държава - членка на Европейския съюз, или на друга държава от Европейското икономическо пространство;
6. изготвяне на обобщени годишни отчети и анализи за дейността по социално подпомагане в страната, които представя на министъра на труда и социалната политика;
7. участва при изготвянето на проекти на нормативни актове в областта на социалните помощи и социалните услуги;
8. разработва единна система за оценка и контрол на дейностите на дирекциите "Социално подпомагане" и осъществява специализиран контрол върху тях чрез инспектората;
9. координира дейностите по планиране и развитие на социалните услуги;
10. разработва критерии и стандарти за качество на социалните услуги;

1.3.2 АГЕНЦИЯ ЗА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ

Адрес:

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

ул. Софроний Врачански № 104-106, 1233 София

тел. 931 80 95; 832 90 73

факс 832 41 62

email: ahu@mlsp.government.bg

Агенцията извършва следните дейности:

1. Създава и поддържа информационна база данни за хората с трайни увреждания;
2. Регистрира лица, които осъществяват дейности по предоставяне на помощни средства, приспособления и съоръжения за хората с увреждания и медицински изделия, посочени в списъците по чл. 35а, ал. 1 на ЗИХУ;
3. Контролира дейностите по предоставяне на помощни средства, приспособления и съоръжения за хората с увреждания и медицински изделия, посочени в списъците по чл. 35а, ал. 1;
4. Води регистър на специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания;
5. Участва и дава задължително становище при изготвянето на проекти на нормативни актове, свързани с хората с увреждания;
6. Разработва програми и финансира проекти за стимулиране на стопанската инициатива на хората с увреждания и стопанската инициатива в интерес на хората с увреждания;
7. Разработва програми и финансира проекти за рехабилитация, интеграция и за изграждане на достъпна среда за хората с увреждания;
8. Изготвя обобщени годишни отчети и анализи за дейността по интеграция на хората с увреждания;
9. Други дейности, определени в закон или в акт на Министерския съвет.

1.3.3 КОМИСИЯ ЗА ЗАЩИТА СРЕЩУ ДИСКРИМИНАЦИЯ

Централен офис:

гр. София 1125, бул. Драган Цанков N35

тел : 02 / 807 30 30

факс : 02 / 807 30 58

e-mail: kzd@kzd.bg

Регионален представител Монтана

гр.Монтана,3400, ул."Ал.Стамболийски" 6,

ет.6, ст.608

Телефон: 096 / 305 367

e-mail: montana.kzd@kzd.bg

Комисията за защита от дискриминация (КЗД) е български национален независим специализиран държавен квазисъдебен орган за предотвратяване на дискриминация, защита от дискриминация и провеждане на държавната политика в областта на равните възможности и равното третиране на всички граждани на територията на Република България. Тя представлява „национален орган за равенството“, кактово имат всички страни-членки на Европейския съюз. Комисията е юридическо лице на бюджетна издръжка със

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

седалище в София и свои регионални представители, което осъществява контрол по прилагането и спазването на Закона за защита от дискриминация (ЗЗДискр) или други закони, уреждащи равенство в третирането.

КЗД има правомощията да разглежда и решава случаи на дискриминация, да налага принудителни административни мерки и санкции при констатирани нарушения, да постановява преустановяване на нарушението и възстановяване на първоначалното положение, да дава препоръки до държавните и общинските органи за преустановяване на дискриминационни практики и за отмяна на техни актове, издадени в нарушение на законодателството, уреждащо равенство в третирането, да дава становища по проекти на нормативни актове за съответствието им със законодателството за предотвратяване на дискриминацията, както и препоръки за приемане, отменяне, изменение и допълнение на нормативни актове във връзка с равното третиране.

РАЗДЕЛ II „ПРАВНИ И ФИНАНСОВИ АСПЕКТИ“

2.1 Обща правна рамка

Загрижеността за образование и обучение на лицата с увреждания с цел осигуряване на равни възможности за активното им участие в социалния живот, както и повишаването на степента на социалното и професионалното им включване, се доказват посредством множество национални законодателни норми. Синтез на основните текстове от законодателството на всяка страна е представен в таблицата по-долу:

	ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА
БЪЛГАРИЯ	- Закон за хората с увреждания, 2019: законът предоставя условия и гаранции за социално и професионално включване на хората с увреждания - Определя методите за интеграция: обучение и професионална квалификация, социално-икономическа защита, достъпност.
РУМЪНИЯ	- Конституцията: Защита на лицата с увреждания, социална защита, равни възможности за участие в социалния живот - Закон 53 от 1992 г.: Специална защита - Закон 57 от 1992 г.: Рамка за наемане на работа на лица с увреждания

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Признаване на инвалидност и статут на лица с увреждания на пазара на труда

Традиционно, увреждането се свързва с установена липса на капацитет. Правилното тълкуване на правата на лицата с увреждания не може да пропусне техния потенциал, включително и потенциала им да работят. Ето защо, всяка социална политика, която претендира да бъде демократична и хуманна трябва да разглежда инвалидността като индивидуална ситуация, като набор от ограничения и реалности. Във всяка страна съществуват институции, които удостоверяват вида и степента на увреждането и те са обобщени в таблицата по-долу:

	ПРИЗНАВАНЕ НА ИНВАЛИДНОСТ И СТАТУТ НА ЛИЦА С УВРЕЖДАНЯ
БЪЛГАРИЯ	Оценката се извършва от специална лекарска комисия, която работи към Министерство на здравеопазването.
РУМЪНИЯ	Комисии за медицинска експертиза са създадени към Генерална дирекция за социално подпомагане и закрила на детето (DGASPC) и те са тези, които признават типа/степената на увреждане чрез издаване на сертификат, който показва състоянието на лицето с увреждания.

Задължения за предоставяне на работа на лица с увреждания

В контекста на някои структурни промени, протичащи в европейската икономика, хората с увреждания страдат от комбинация между проблемите на пазара на труда и ограниченията им от заболяване възможности за упражняване на трудова дейност. Въпреки че хората с увреждания представляват една шеста от общото европейско население в трудоспособна възраст, коефициентът на заетостта им е сравнително много нисък, а безработицата е два пъти по-голяма, отколкото регистрираната за останалите категории работна сила.

Новите европейски политики в областта на социалната защита на лица с увреждания целят увеличаване на степента на тяхната заетост чрез въвеждане на задължения на работодателите да ги наемат на работа. Конкретно и синтезирано, специфичните законодателни решения в страните партньори са следните:

	ЗАДЪЛЖЕНИЕ ЗА НАЕМАНЕ НА ЛИЦА С УВРЕЖДАНЯ
БЪЛГАРИЯ	Член 315 от Кодекса на труда: Предприятията с повече от 50 служители са задължени по закон да наемат хора с намалена работоспособност - от 4 до 10% от общия брой на работниците и служителите, в зависимост от икономическата им дейност.

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

РУМЪНИЯ	Предприятия с повече от 250 работници и служители трябва да наемат лица с увреждания - най-малко 3% от общия персонал. Компаниите, които отказват да наемат тези лица, трябва да платят сумите за риск от авария за лицата с увреждания, които те не са наели на работа в рамките на минималната брутна заплата на страната всеки месец.

Ние можем да констатираме, че от една страна, процентът за пригодност за труд е различен в различните страни, от друга, отказът на работодателите да наемат лица с увреждания е наказуем с финансови санкции, които увеличават приходите в държавните бюджети, без да решават проблема с професионалното включване на лицата с увреждания.

Съществуващи структури за обучение/за осигуряване на работа за лица с увреждания, персонал, социални работници и специфични дейности

Ако преди за дълго време трудностите на лицата с увреждания бяха игнорирани, то днес сме свидетели на все по-голямото внимание, което се отделя на тази категория. Множество институции, както в публичния, така и в частния сектор, предоставят професионална помощ и консултации за заетост на лица с увреждания. Обобщение на институциите, които предоставят такива услуги са представени в следната таблица:

	СТРУКТУРИ ЗА ОБУЧЕНИЕ/ ВКЛЮЧВАНЕ/ ЗАЕТОСТ НА ЛИЦА С УВРЕЖДЕНИЯ
БЪЛГАРИЯ	- Държавната агенция за социално подпомагане: помощ от социални работници, професионално обучение за реинтеграция - Държавната агенция за хора с увреждания: технически помощни средства, поддържа сайт с изчерпателна информация и специален регистър на фирми, наемащи лица с увреждания - Национален център за социална рехабилитация: подкрепа за социална интеграция: техническо оборудване за по-голяма мобилност, правни консултации, компютърно обучение, културни дейности - Съюз на инвалидите в България (НПО): защита правата, интересите и нуждите на хората с увреждания пред българското правителство
РУМЪНИЯ	- Генерална Дирекция за защита на лица с увреждания (Министерство на труда) - координация на дейностите за защита правата на лицата с увреждания - Национални организации на лицата с увреждания в

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

	Румъния ▪ Федерация на неправителствените организации - разработва програми за равни възможности, интеграция и социално включване на лица с увреждания ▪ Лига за насърчаване и защита на правата на лица с увреждания, провежда кампании с акцент върху осведомеността за техните права и предоставя правна помощ Осъществява неформални обучения и социални дейности ▪ Фондацията Мотивация Румъния: социална интеграция на лица с увреждания, промяна на нагласите на членовете на обществото и общността със или без увреждания ▪ Фондация Н: осигурява дистанционно обучение на лица с увреждания за гарантиране на равни възможности за образование и професионално обучение.

Успехът на дейностите за ориентация и социално-професионална интеграция на лица с увреждания изисква голям брой специалисти от различни области: съветници по кариерно ориентиране, психолози, социални работници, специалисти в областта на образованието и обучението, медицински и помощен медицински персонал и юристи.

2.2 Данъчно и счетоводно законодателство

В България съществуват две основни категории данъци – преки и косвени. Преки данъци са:

- Корпоративен данък върху годишната данъчна печалба;
- Данък върху доходите на физическите лица;
- Данъци, удържани при източника.

Косвени данъци са:

- Данък върху добавената стойност;
- Акцизи.

2.2.1 Данъци върху доходите на физическите лица

Режимът на облагане на доходите на физическите лица, включително на едноличните търговци, се урежда с разпоредбите на Закона за данъците върху доходите на физическите лица (ЗДДФЛ).

Обект на облагане

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Доходите на местните физически лица от източници в Република България и в чужбина и доходите на чуждестранните физически лица от източници в Република България.

Данъчно задължени лица

- местните и чуждестранните физически лица, носители на задължението за данъци по закона;
- местните и чуждестранните лица, задължени да удържат и внасят данъци по закона;
- законни представители на посочените лица.

Местно физическо лице, без оглед на гражданството, е лице с постоянен адрес в България, или което пребивава на територията на страната повече от 183 дни през всеки 12-месечен период, или чийто център на жизнените интереси се намира в България. Лице с постоянен адрес в България не е местно физическо лице, ако центърът му на жизнени интереси не се намира в страната.

Чуждестранно физическо лице е лицето, което не е определено като местно.

Данъчен период

Данъчният период за облагане на доходите на физическите лица е календарната година, с изключение на доходите, облагани с окончателен данък.

Облагаеми доходи

Доходите от всички източници, придобити от данъчно задълженото лице през данъчната година, с изключение на доходите, които са необлагаеми по силата на закон. При определяне размера на облагаемия доход се приспадат предвидените в закона разходи.

ВИДОВЕ ДАΝЪЦИ

I. ДАΝЪК ВЪРХУ ОБЩАТА ГОДИШНА ДАΝЪЧНА ОСНОВА

Обект на облагане

Доходи от трудови правоотношения, доходи от друга стопанска дейност, доходи от наем или от друго възмездно предоставяне за ползване на права или имущество, доходи от прехвърляне на права или имущество и доходи от други източници.

II. ДАΝЪК ВЪРХУ ГОДИШНАТА ДАΝЪЧНА ОСНОВА ЗА ДОХОДИТЕ ОТ СТОПАНСКА ДЕЙНОСТ КАТО ЕДНОЛИЧЕН ТЪРГОВЕЦ (ЕТ)

Обект на облагане

Облагат се доходите от стопанска дейност на ЕТ, доходите от стопанска дейност на физическо лице, което е търговец по смисъла на Търговския закон,

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

но не е регистрирано като ЕТ и доходи от стопанска дейност на регистрирани по Закона за ДДС физически лица, които са регистрирани като земеделски производители. Физическите лица, регистрирани като земеделски производители, които не са регистрирани по Закона за ДДС, могат да изберат с подаване на декларация по образец доходът от стопанската им дейност да се облага с данък върху годишната данъчна основа за доходите от стопанска дейност като ЕТ.

Данъчни облекчения при определяне размера на данъка върху общата годишна данъчна основа и на данъка върху годишната данъчна основа за доходи от стопанска дейност като ЕТ, за:

- лица с намалена работоспособност 50 и над 50 на сто;

III. ОКОНЧАТЕЛНИ ДАНЪЦИ

Обект на облагане и данъчна ставка

- определени доходи на чуждестранни лица от източник в България, които не са реализирани чрез определена база в страната - доходи от използване или разпореждане с движимо и недвижимо имущество, авторски и лицензионни възнаграждения, възнаграждения за технически услуги, лихви и др. Ставка на данъка -10 на сто;
- доходи на местни и чуждестранни лица от допълнително доброволно осигуряване, доброволно здравно осигуряване и от застраховки "Живот", както и някои други, посочени в чл.38 на закона, доходи - 10 или 7 на сто;
- доходи от дивиденди и ликвидационни дялове в полза на местни и чуждестранни физически лица - 5 на сто.
- доходи от лихви по депозитни сметки в търговски банки, придобити от местни физически лица:

IV. ПАТЕНТЕН ДАНЪК

Условията и редът за облагане с този данък са разписани в Закона за местните данъци и такси - виж документ „Патентен данък” - <http://www.minfin.bg/bg/785>

Деклариране и друго предоставяне на информация

Текущо

- с декларация по наредбата, издадена на основание чл.73, ал.6 от ЗДДФЛ - от работодатели - за доходи от трудови правоотношения.
- с декларация по чл.55 от ЗДДФЛ - от предприятията и самоосигуряващите се лица - платци на доходи, задължени да удържат и внасят данъци по реда на закона или от лицето, придобило дохода, когато платецът на дохода не е предприятие или самоосигуряващо се лице - за всички останали доходи;

Годишно

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

- с годишна данъчна декларация по чл.50 от ЗДДФЛ - от придобило доход лице.

Годишната данъчна декларация се подава в териториалната дирекция на Националната агенция за приходите по постоянния адрес на физическото лице, включително на едноличния търговец, носител на задължението за данъка, до 30 април на годината, следваща годината на придобиване на дохода.

С годишната данъчна декларация се декларират също получени и предоставени заеми над определен размер, както и притежавани в чужбина: акции, дялови участия в дружества, място на стопанска дейност, определена база и недвижима собственост. Не се декларират необлагаеми доходи, доходи, облагаеми с окончателен данък и доходи от трудови правоотношения.

2.2.2 Корпоративен данък

Режимът на облагане с корпоративен данък е регламентиран в Закона за корпоративното подоходно облагане.

Обект на облагане

С корпоративен данък се облагат:

- печалбата на местните юридически лица;
- печалбата на местните юридически лица, които не са търговци, включително организациите на вероизповеданията, от сделки по чл.1 от Търговския закон, както и от отдаване под наем на движимо и недвижимо имущество;
- печалбата на чуждестранните юридически лица от място на стопанска дейност в Република България;
- печалбата от дейността на определени организатори на хазартни игри.

2.2.3 Счетоводно законодателство

От 01.01.2016 г. в България е в сила нов Закон за счетоводството (ЗСч), който е съобразен с разпоредбите на Директиви 2013/34/ЕС и 2014/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета.

Новият закон въвежда редица промени в националното счетоводно законодателство, по-важните от които са свързани със следното:

- Въвеждане на категоризация на предприятията и групите, от която зависят много от изискванията на ЗСч
- Промени в определението за предприятие от обществен интерес (ПОИ)
- Приложимата счетоводна база за финансово отчитане
- Минималните изисквания към елементите на финансовите отчети
- Изготвяне на нови годишни доклади
- Критериите за независим финансов одит
- Изискванията за публичност на финансовите отчети и докладите
- Отговорността на ръководството

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

- Значително по-високи санкции за неспазване на закона.

2.3 Задължително социално и здравно осигуряване

2.3.1 Системата на задължителното държавно социално осигуряване

1. Социални рискове, за които се осигуряват лицата в държавното обществено осигуряване

Лицата, които подлежат на държавно обществено осигуряване, се осигуряват във:

- фонд "Общо заболяване и майчинство" за общо заболяване и майчинство, което включва осигуряването за временна неработоспособност, временно намалена работоспособност и майчинство;
- фонд "Пенсии" за инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт;
- фонд "Пенсии за лицата по чл. 69" за инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт;
- фонд "Трудова злополука и професионална болест" за трудова злополука и професионална болест, което включва инвалидност, смърт, временна неработоспособност и временно намалена работоспособност, поради трудова злополука и професионална болест;
- фонд "Безработица" за безработица.

2. Плащания, които предоставя държавното обществено осигуряване

Държавното обществено осигуряване предоставя обезщетения, помощи и пенсии при:

- временна неработоспособност;
- временна намалена работоспособност;
- инвалидност;
- майчинство;
- безработица;
- старост;
- смърт.

2.3.2 Осигуряване на наети лица - работници и служители

1. Възникване на задължението за осигуряване на работещите по трудови правоотношения

Работниците и служителите са задължително осигурени за общо заболяване и майчинство (фонд "Общо заболяване и майчинство"), инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт (фонд "Пенсии"), трудова злополука и професионална болест (фонд "Трудова злополука и професионална болест") и безработица (фонд "Безработица") на основание чл. 4, ал. 1, т. 1 от КСО.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

От 1 януари 2015 г. задължително осигурени на това основание са всички работници и служители независимо от това колко дни или часове отработват през календарния месец и независимо дали работят по едно или повече правоотношения.

За да се счита едно лице за осигурено и да има право на парични обезщетения и помощи, предвидени в КСО, е необходимо да са налице едновременно две условия:

- да извършва трудова дейност, която е основание за осигуряване;
- да са внесени или дължими осигурителни вноски върху възнаграждение /получено, начислено но неизплатено или неначислено/.

2. Осигурителен доход за работниците и служителите

Осигурителният доход за работниците и служителите включва всички възнаграждения, включително начислените и неизплатени, и неначислените възнаграждения и други доходи от трудова дейност. Осигуряването на работниците и служителите е върху определените брутни месечни възнаграждения, но върху не по-малко от минималния осигурителен доход, определен със Закона за бюджета на ДОО за съответната година, а за лицата, за които минималните осигурителни доходи не се прилагат не по-малко от минималната работна заплата за страната и не повече от максималния месечен размер на осигурителния доход.

3. Работници и служители, за които не се прилагат минималните осигурителни доходи

Размерът на минималния осигурителен доход по основни икономически дейности и квалификационни групи професии за работниците и служителите от бюджетния сектор не се прилага.

4. Доходи на работниците и служителите, които не подлежат на осигуряване

Не подлежат на осигуряване следните изплатени суми на работниците и служителите:

- дневните пари при командировка до двукратния им размер, определен в нормативен акт размер, пътните и квартирните пари при командировка;
- стойността на безплатната храна и/или добавките към храната;
- стойността на безплатната храна, предоставена в натура на членовете на корабните екипажи за дните в експлоатация;
- стойността на работното, униформеното, протоколното и представителното облекло, предоставено при условия и по ред, предвидени в нормативен акт.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

- стойността на специалното работно облекло и на личните предпазни средства, които се предоставят в натура при условия и по ред, предвидени в нормативен акт или колективен трудов договор.
- сумите за лихви, които се изплащат по реда на чл. 245, ал. 2 от Кодекса на труда;
- обезщетенията по чл. 200, 213, 214, чл. 216, ал. 1, т. 1 и 2, ал. 2 и 3, чл. 220, 221, чл. 222, ал. 2, 3 и 4, чл. 224, 225, 226, чл. 232, ал. 2 и чл. 331 от Кодекса на труда.

Не подлежат на осигуряване паричните обезщетения за временна неработоспособност или бременност и раждане и отглеждане на дете или осиновяване на дете от 2- до 5-годишна възраст.

В сила от 07.04.2017 г. осигурителни вноски не се изчисляват и внасят и върху доходите от трудова дейност, получени под формата на разходи в натура по смисъла на § 1, т. 83 от допълнителните разпоредби на Закона за корпоративното подоходно облагане, ако осигурителят е направил избор по чл. 24, ал. 3 от Закона за данъците върху доходите на физическите лица да облага тези разходи по реда на Закона за корпоративното подоходно облагане.

2.3.3 Осигуряване на самоосигуряващите се лица

Самоосигуряващи се лица по смисъла на Кодекса за социално осигуряване са: лицата, регистрирани като упражняващи свободни професии и/или занаятчийска дейност; лицата, упражняващи трудова дейност, като еднолични търговци, собственици или съдружници в търговски дружества и физическите лица - членове на неперсонифицирани дружества; и земеделските стопани и тютюнопроизводители, регистрирани по съответния ред (чл. 4, ал. 3, т. 1, т. 2, т. 4 от КСО).

Задължение за осигуряване на самоосигуряващите се лица:

Задължението за осигуряване на самоосигуряващите се лица възниква от деня на започване или възобновяване на трудовата дейност и продължава до нейното прекъсване или прекратяване (чл. 1, ал. 1 от НООСЛБГРЧМЛ).

Регистриране начало на трудова дейност от самоосигуряващите се лица:

Самоосигуряващите се лица са длъжни да регистрират началото на трудовата си дейност чрез подаване на декларация по утвърден образец в компетентната ТД на НАП в седем дневен срок от започването ѝ. Прекъсването, прекратяването или възобновяването на дейността също се установява с декларация, подадена в седем дневен срок от настъпването на даденото обстоятелство (чл. 1, ал. 2 от НООСЛБГРЧМЛ).

Социални рискове, за които се осигуряват самоосигуряващите се лица:

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Самоосигуряващите се лица са задължително осигурени за инвалидност поради общо заболяване, за старост и смърт (фонд "Пенсии"). По свой избор могат да се осигуряват и за общо заболяване и майчинство (чл. 4, ал. 3 и ал. 4 от КСО).

2.3.4 Допълнително задължително пенсионно осигуряване (ДЗПО)

Допълнителното задължително пенсионно осигуряване (ДЗПО) е вторият стълб на пенсионната система и дава право на втора допълнителна пенсия на родените след 31. 12. 1959 г. и възможност за получаване на пенсия за ранно пенсиониране на работещите при условията на първа и втора категория труд. Този вид осигуряване е регламентирано в дял втори на Кодекса за социално осигуряване (КСО). То се осъществява, чрез участие в универсални и/или професионални пенсионни фондове, които се учредяват и управляват от лицензирани пенсионноосигурителни дружества. Участието във фонд за ДЗПО става чрез подаване на индивидуално заявление в срок до три месеца от възникване на задължението за осигуряване или въз основа на служебно разпределение, начинът и редът на което се определя със съвместна инструкция на Комисията за финансов надзор и Национална агенция за приходите.

Осигурени лица

- Лицата, родени след 31.12.1959 г. задължително се осигуряват за допълнителна пенсия в универсален пенсионен фонд, ако са осигурени във фонд "Пенсии" на държавното обществено осигуряване.

Изключение: Служителите в Националната разузнавателна служба, служба "Военна информация" на Министерството на отбраната и Държавна агенция „Национална сигурност“ не се осигуряват за допълнителна пенсия в универсален пенсионен фонд.

- Лицата, работещи при условията на първа и втора категория труд, които са осигурени във фонд "Пенсии" на държавното обществено осигуряване, задължително се осигуряват и в професионален пенсионен фонд за пенсия за ранно пенсиониране, независимо от възрастта.

2.3.5 Здравно осигуряване

Със Закона за здравното осигуряване (ЗЗО) са регламентираны отношенията по задължителното и доброволното здравно осигуряване.

Здравното осигуряване се осъществява чрез събиране и разходване на парични средства – осигурените лица и осигуряващите участват в здравноосигурителната система с осигурителни вноски, а при осигурителен случай осигурените получават като престация медицинска помощ.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Задължително осигурени в НЗОК са:

1. Всички български граждани, които не са граждани и на друга държава;
2. Българските граждани, които са граждани и на друга държава и постоянно живеят на територията на Република България;
3. Чуждите граждани или лицата без гражданство, на които е разрешено дългосрочно или постоянно пребиваване в Република България, освен ако е предвидено друго в международен договор, по който Република България е страна;
4. Лицата с предоставен статут на бежанец, хуманитарен статут или с предоставено право на убежище;
5. Чуждестранните студенти и докторанти, приети за обучение във висши училища и научни организации у нас по реда на Постановление на Министерския съвет № 103 от 1993 г. за осъществяване на образователна дейност сред българите в чужбина и Постановление на Министерския съвет № 228 от 1997 г. за приемане на граждани на Република Македония за студенти

№	Фирма	Адрес	E-mail	Представител	Телефон
1.	Ваня ГД Трейд	гр.Берковица,	valbonet@gmail	Ваня Георгиева	0888574702

в държавните висши училища на Република България;

6. Лицата, извън посочените в т. 1-5, за които се прилага законодателството на Република България съгласно правилата за координация на системите за социална сигурност.

РАЗДЕЛ III „БИЗНЕС ИНФОРМАЦИЯ“

3.1 ИНФОРМАЦИЯ ЗА ФИРМИ И БИЗНЕС-ПОДПОМАГАЩИ ОРГАНИЗАЦИИ

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

	ЕООД	ул. "Страцимировска" №26	l.com	Димитрова	
2.	ЕКОТЕРРА ЕООД	гр. Берковица, ул. „Берковска река“ №11	ecoterra@eco-bg.com	Мая Димитрова Герасимова	0953/ 88 998
3.	Комунални дейности	гр. Берковица, ул. „Гаврил Генов“ №12		инж. Иван Димитров Янакиев	0953/ 88374
4.	Дом за стари хора с отделение за лежачо болни	гр. Берковица, ул. „Стефан Стамболов“ №32	domzastarihora@dir.bg	Ради Цветанов Иванов	0953/88619
5.	Дирекция „Бюро по труда“	гр. Берковица, ул. „Д-р Иван Панов“ №1	bt502@mbox.co ntact.bg	Лина Симеонова Маринова	0953/ 88 371
6.	„Май-Централа“ ЕАД	Гр. Монтана, ул. Индустриална № 6	maypro@abv.bg	Александър Марков Марков	0888801146
7.	ДЖЕМ 2012	гр. Монтана, ж.к. Плиска, бл. 10, кафе "Класик"		Цеца Венциславова Каменова	0888810360
8.	ЛОРА СТАРЕЙШИНСКА	гр. Монтана, Христо Смирненски №21, вх. В, ап. 35	lora_prosveta@abv.bg	Лора Милкова Старейшинска	0888940405
9.	Солънит ЕООД	Гр. Берковица Ул. „Казаните“ № 5		Тодор Иванов	0885637363

10.	Завод за абразивни инструменти - ЗАИ АД	гр.Берковица, ул. "Николаевска" №100	zai@berk-bg.com	Николай Нецов Нецов	0953/ 88 901
11.	„ПРИМЕКС ИНЖЕНЕРИНГ“ ЕООД	гр.Берковица, Индустриална зона	primex_eng@abv.bg	Петър Илиев Якимов	0953/88 200

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

12.	„ДЕНЕЛ” ЕООД	гр.Берковица, Хаджи Петър Хаджилиев № 2	denel_99@mail. lg	Павлин Димитров Вълков	0953 /88647
13.	„БИО ЕМ ДИ” ООД	гр.Берковица, ул. Николаевска № 95	bioemdi@mail.b g	Светлана Горкова Дамянова	0953/ 88 999
14.	„БЕАТУС-88” ЕООД	гр.Берковица, ул. „Грамада” № 27		Камен Петров Каменов	0888920 837
15.	„БЕРКОФАРМ” ООД	гр. Берковица, ул. „Николаевска” №9 1	office@berkofar m.com	Иван Иванов Димитров	0896602 505
16.	„МИНЕРАЛНА ВОДА – КОМ” ЕАД Складова сграда за бутилиране	с. Бързия, община Берковица, ул.“Петроханска”	sklad_b@kom.b g	Гая Борисова Топалова	+359953 88198
17.	„МОНТКОМ” ООД	гр. Берковица, бул. Мрамор, Бл. 1, ап. 3, ет. 1	montkom@abv. bg	Младен Илиев Младенов	0953 / 88 818
18.	„ГЕНОМАКС” ООД	с. Замфирово, общ. Берковица	zamfirovo@geno max	Марин Генов Генов	09521/2 650
19.	„СИРАКОВ И СИЕ” СД	с. Бързия, общ. Берковица, ул. Христо Ботев № 26	sirakovico@mail .bg	Петър Михайлов Сираков	0888796 537
20.	„БОБИ МЕБЕЛ ” ЕООД	с. Бързия ул. „Тодорени кукли” № 47	offise@bobi- mebel.com	Борислав Георгиев Занков	0889260 039
21.	ЕТ „ИВАН РАДОСЛАВОВ – РАДОСЛАВ СТОЯНОВ”	гр. Берковица, ул. Живовци № 12	chapraza razsa dnik@abv.bg	Иван Радославов Стоянов	0886095 061
22.	КООПЕРАЦИЯ „БИЖУТЕРИЯ И СУВЕНИРИ”	гр.Берковица, ул.„Александровск а” №10	bis@berk- bg.com	Ива Димитрова Стоянова	0888/00 6030
23.	„ГАРАНТПРОЕ КТСТРОЙ” ООД	гр.Берковица, ул.“Живовци” № 23 вх.В ет.3	gps2000@abv.bg	Ивайло Димитров Кузманов	0887557 454
24.	„НИКЕ ТЕКС” ЕООД	гр. Берковица, ул. Малинарка №15		Красинка Захаријева Минчева	0887 400 567
25.	ЕТ „РАЛЕКС – АЛЕКСАНДЪР ПЪРВАНОВ”	гр. Берковица, ул. Берковска река, №45		Александър Димитров Първанов	0953/ 88 881

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

26.	ЕТ „БОБИ БО ЙКА НАЙДЕНОВА”	гр.Берковица, ж.к.„Стара планина” бл. „Пирин” 1 ет.4 ап.8		Бойка Митова Найденова	0953/80 203
27.	„ТОП-ОЙЛ” ООД	гр.Берковица, ул. ”Николаевска” № 97	rumen istatkov @abv.bg	Христо Войнов Войнов	0898424 599
28.	АФИ 2010 ЕООД	гр.Монтана ж.к. ПЛИСКА, бл. 7, вх. А, ет. 6, ап. 18		Станислав Петков Станоев	0885254 646
29.	Скорпио-94 ООД	гр.Монтана, кв. Индустиална № 63		Райко Славчов Тодоров	0963060 59
30.	Болицен ООД	гр.Монтана, ул. Индустиална № 12		Людмил Славчов Живков	0878364 967
31.	Александър- Параскева Петрова ЕТ	гр.Монтана, ул. ВАСИЛ ЛЕВСКИ No 42, ап. 12		Параскева Благоева Петрова	0886893 246
32.	Монбат Трейдинг ООД	гр.Монтана ул. ”Индустиална” №76	office@monbat. com	Атанас Стоилов Бобоков	+359963 93101
33.	КРОС ООД	гр.Монтана, ул. Индустиална, 34		Любен Станков Мartiнов	096 300 715
34.	Билдинг Ремонт Строй ООД	гр.Берковица ул.”Антим Крунев” No 5А	office.brs@gmai l.com	Анатолий Валериев Павлов	0888 26 27 28
35.	”АПАЛМАРАН” ООД	гр.Берковица, ул. ДОБРУДЖА No 17	office@apalmar an.com	Атанас Георгиев Иванов	0878988 780
36.	”СИКОМ 2011” ООД	гр.Берковица, ул. „Мусала” № 8		Силвия Йорданова Рангелова	0888170 050
37.	Дейзи стил ЕООД	гр.Монтана, ул. Ал. Стамболийски №23, вх. Б	deisy_style@abv .bg	Мая Владимирова Григорова	0964233 2

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

38.	НЕОТРЕЙД АС ЕООД	гр.Монтана, ул. ВЕРЕНИШКА No 64A		Адрианка Иванова Михайлова	088 887 7003
39.	ИЛЕКС ООД	гр.Монтана, бул. Трети март 84	ilx@abv.bg	Ивайло Стоянов Зарков	0878829 004
40.	"КРОКАНТИНА " ООД	гр.Монтана, ул. Юлиус Ирасек №10	krokantina@abv .bg	Атанаска Иванова Каменова	096/306- 056

3.2 ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА НАЕМАНЕ НА ЛИЦА В НЕРАВНОСТОЙНО ПОЛОЖЕНИЕ

Информация за работодатели

Макар че много организации разбират колко е важно да бъдат осигурени работни места за хората с увреждания, все още и работодателите, и самите хора с увреждания са изправени пред сериозни предизвикателства и бариери.

Интеграцията на хората с увреждания е двустранен процес, а достъпът до пазара на труда трябва да се разглежда като отговорност и на двете страни. Премахването на физическите пречки пред хората с увреждания в повечето случаи е по-незначителният проблем. Големият проблем е, че повечето мениджъри не знаят как или направо се страхуват да общуват с хора с увреждания, а именно те са първите, с които кандидатите за работа се срещат. За да може тази група да бъде обучена и да разбира ползите от многообразието на работното място, са необходими трайно установени практики и стратегии за наемане на хора с увреждания. Представители на бизнеса признават, че в много случаи мениджърите по човешки ресурси търсят да наемат хора, които няма да се нуждаят от дълго обучение и инвестиции.

Факти и предразсъдъци

Най-сериозната бариера, пред която се изправят хората с увреждания, е свързана с начина, по който биват възприемани от околните. За съжаление, отношението към тях и по-специално към хората с психични заболявания, априори е отрицателно. Затова и малцина са онези, които се решават да оповестят подобно увреждане при интервю за работа. Другите увреждания не се оповестяват, тъй като съответният човек се опасява, че кандидатурата му няма да бъде разгледана като равностойна или ще го възприемат като опит за получаване на преференциално третиране. Много работодатели се страхуват, че хората с увреждания няма да бъдат достатъчно ефективни и ще се наложи колегите им да вършат част от тяхната работа. Проучванията обаче показват

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

друго – наетите лица с увреждания често са по-продуктивни и по-надеждни от колегите си без увреждания, както и че при тях текучеството е много по-малко. Това означава, че вложените в тях инвестиции са максимално ефективни и се възвръщат много по-бързо, отколкото, ако всяка година се инвестира за обучение на лица без увреждания, които скоро след това напускат по една или друга причина. Друго разпространено схващане е, че хората с увреждания са подходящи само за нискоквалифициран труд и не могат да се издигат във фирмата. Изследванията отново показват, че това не е така – голяма част от хората с увреждания имат нужното образование и квалификация, показват и желание за по-нататъшно усъвършенстване и израстване в кариерата.

Защо всеки мениджър трябва да иска хора с увреждания в своя екип?

В настоящата икономическа ситуация бизнесът страда от липсата на добре подготвени и мотивирани кадри, които бързо да се приспособяват към новите изисквания на пазара. Хората с увреждания са част от неизползвания пазар на хора с различни умения на различни нива. От друга страна, клиентите стават все по-взискателни, а компаниите трябва да отговарят на техните нужди. Многобройни проучвания показват, че разнообразните, хетерогенни екипи насърчават творчеството, иновациите и по-доброто вземане на решения. Хората с увреждания могат да дадат своя принос към многообразието на мисълта, защото носят свежа перспектива, и така да допринесат за иновациите на работното място. Ако хора с увреждания работят за вас, това би могло да ви помогне да разберете по-добре как да работите с клиенти с увреждания и така да получите предимство пред вашите конкуренти.

Предимства и неудобства за работодателя при установяване на трудови правоотношения с хора с увреждания

Демографският срив в европейските страни поставя в нови условия пенсионното осигуряване, пазара на труда, здравеопазването, социалното подпомагане и услуги и другите социални дейности. Всичко това налага преориентация на пазара на труда в посока към повишаване на възрастовата граница за пенсиониране и по-ефективно използване на остатъчната работоспособност на хората с увреждания в трудоспособна възраст. Кои са основните ползи и затруднения за работодателите при работата им с хора с увреждания:

- При наемане на хора с увреждания работодателите у нас ползват значителни преференции, установени със съответните нормативни документи;

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

- Работодателите, наели на работа хора с увреждания, имат значително по-малко проблеми с текучеството;
- За някои дейности работниците с увреждания развиват в значителна степен компенсаторни възможности, които са рядко качество за работната сила, предлагана на пазара на труда;
- Работниците с увреждания, особено тези с по-голям трудов стаж, имат традиционно добро отношение към важни въпроси от производството - качество, спазване на поръчания срок, икономия на материали и енергия, стриктно спазване на технологията и предписанията и др.;
- Работодателите на хора с увреждания имат по-голям престиж в обществото, ползват се с по-голямо доверие сред кредиторите, държавните институции, обществените организации, особено тези с контролни и разрешителни функции;
- Работодателите, наели на работа хора с увреждания, имат по-широко поле за действие при привличане на инвестиции от европейските и други фондове.

Неудобствата, причинени от включването на хората с увреждания в трудовите колективи, са непостоянна величина и зависят от характера на предприятието. Проблем за малките и средните фирми е съвместяването на дейности, при които всеки физически здрав работник (служител) може да се включи в изпълнението на инцидентно възникнали задачи (товаро-разтоварни операции, срочни ремонти, извънредна работа и др.).

Неудобства произтичат и от нормативната уредба, която позволява ползване на преференции от хората с увреждания, наети по трудов договор, без да предвижда компенсации за работодателя, например удълженият основен годишен отпуск, ограничената възможност за промяна в трудовото правоотношение и др. Не е изключение злоупотребата със състоянието на лицата с увреждания с цел получаване на неправомерни облаги и предимства.

Налагат се и по-големи грижи от страна на работодателя за здравето и комфорта на хората с увреждания, някои от които изискват допълнителни средства и постоянни профилактични мерки. Липсва достатъчен административен капацитет за разработка на проекти, свързани с упражняване на правото на труд от хората с увреждания, преди всичко в малките и средните стопански фирми. Този фактор се утежнява от някои бюрократични препятствия, поставяни пред работодателите при ползване на целевите преференции. От казаното дотук се налага изводът, че всяка стопанска организация с добри позиции на пазара няма да загуби от прецизирано наемане на хора с увреждания. Напротив, ще получи значителни предимства, по-ярко

ROMANIA - BULGARIA

Interreg
www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

изразени при кандидатстване за финансиране по проекти. Пътят към европейските пазари на стоки и услуги минава през реалното прилагане правото на труд от хората с увреждания, основано на европейския социален модел.

Данъчни облекчения и преференции за работодатели, наемащи хора с увреждания

Законът за хората с увреждания предвижда 50 процента от внесените от работодателя осигурителни вноски за държавно обществено осигуряване, задължително здравно осигуряване и допълнително задължително пенсионно осигуряване за работещите по трудово правоотношение в специализираните предприятия, трудово-лечебните бази и кооперациите на хората с увреждания да се осигуряват от републиканския бюджет. Всички те следва да бъдат структури на национално представителните организации на хората с увреждания и за хората с увреждания. Съгласно Правилника за прилагане на ЗХУ работодателят, ползващ преференцията, внася ежемесечно в НАП пълния размер на дължимите осигурителни вноски, след което чрез Агенцията за хората с увреждания петдесет на сто от тях се възстановяват на специализираните предприятия и тридесет на сто – на работодателя в обичайна среда.

Преференции за работодатели, разкрили работни места за хора с увреждания, за които са получили финансиране

Работодателите ползват средства от републиканския бюджет в размер на 30 % от внесените от тях осигурителни вноски за държавното обществено осигуряване, задължителното здравно осигуряване и допълнителното задължително пенсионно осигуряване за наетите хора с увреждания.

Данъчно облекчение за дарение

В Закона за корпоративното подоходно облагане е предвидено намаление на годишната данъчна основа при дарения в полза на определена група лица. Размерът зависи от статута на надарените лица:

а) до 5 % – при дарения в полза на здравни и лечебни заведения, специализирани институции за социални грижи и деца, детски ясли, градини и училища, академии, бюджетни предприятия, регистрирани в страната вероизповедания, специализирани предприятия или кооперации за хора с увреждания, БЧК, културни институти и читалища, юридически лица с нестопанска цел, фонд „Енергийна ефективност“, комуни за лечение на наркозависими; УНИЦЕФ;

б) до 15 % – при дарения за културата;

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

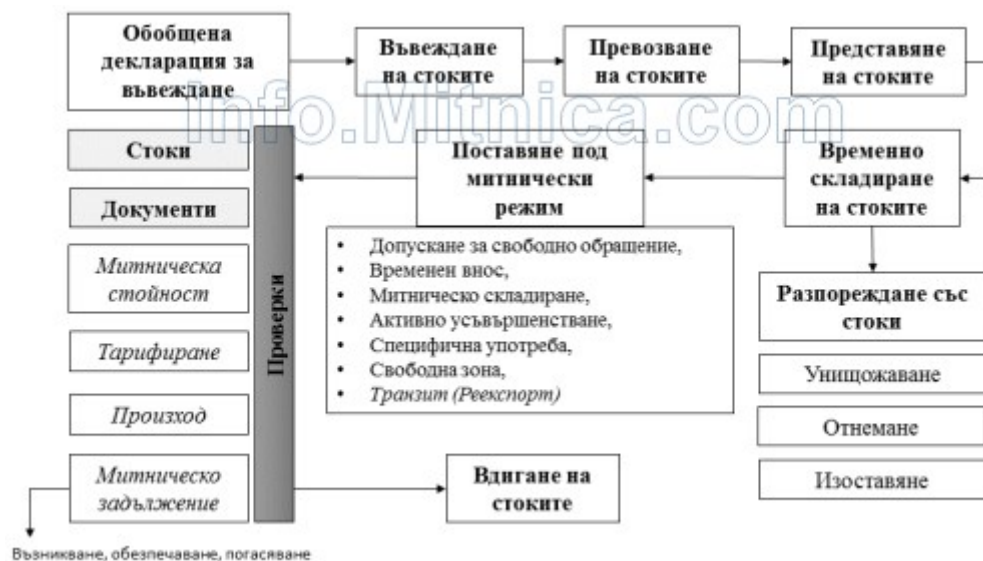
в) до 50 % – при дарения в полза на Център „Фонд за лечение на деца“, Център „Фонд за асистирана репродукция“ и/или Център „Фонд за трансплантация“.

Общият размер на облекчението не може да превишава 65 % от сумата на годишните данъчни основи.

3.3. Митнически процедури

3.3.1 Митнически процедури при внос на стоки

Митническият процес включва различни по съдържание и характер процедури. Те засягат както работата на митническите органи, така и задълженията и функциите на икономическите оператори. Извършват се в определен ред и се изразяват в задължителни действия по документирането, проверките, обмיתяването, оформянето на документацията, обезпечаването и събирането на митните сборове.

Подаване на обобщена декларация за въвеждане (ОДВ)

Във връзка с предвидените мерки за сигурност и безопасност на търговските вериги, митническото законодателство изисква задължително да бъде подавана по електронен път Обобщена декларация за въвеждане (ОДВ) преди пристигането на стоките на митническата територия на съюза или преди натоварването на контейнерни товари при морски транспорт. Подаването на декларацията се извършва по електронен път в определени срокове в

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

зависимост от вида на транспорта (от 1 час до 24 часа преди пристигането на превозното средство на входен пункт на ЕС).

ОДВ се подава към митническото учреждение на първо влизане, т.е. в първата точка на въвеждане на стоките на митническата територия на Съюза. В нея се съдържат следните данни:

- държава и място на товарене;
- държава и място на разтоварване;
- маршрут;
- транспортни разходи - начин на плащане;
- товародател и товарополучател - име на фирма, адрес, пощенски код, държава и EORI номер (при регистрация в ЕС);
- митнически тарифен код, тегло и брой колети на стоката.

Тези данни са необходими на митническите органи за извършване на анализ на риска по отношение на конкретната вносна операция.

ОДВ следва да се подава от лицето, което въвежда стоките или което поема отговорността за превозването им през митническата територия на Общността. В зависимост от предварителните договарки между вносителя и неговия представител е възможно ОДВ да бъде подадена и от последния, стига той да разполага с по-горе посочените данни.

Въвеждане на стоките

В рамките на тази процедура действията са насочени към подsigуряване на законосъобразното преминаване на стоките през митническата граница на Съюза. От момента на тяхното въвеждане на митническата територия на ЕС, те се поставят под митнически надзор и могат да станат обект на митнически контрол. Началните контролни действия от страна на митническите органи върху стоките и съпътстващите ги документи имат за цел да не се допуснат в Съюза стоки с установен специален режим без наличието на съответните разрешения, удостоверения или становища, издадени от компетентните за целта органи (у нас и/или в чужбина).

Превозване на стоките

Лицето, което въвежда стоките на митническата територия на Съюза, ги превозва незабавно, по определен от митническите органи маршрут, и съгласно техните разпореджения, ако има такива, до определеното митническо учреждение или до друго място, определено или одобрено от тях, или в свободна зона. Когато, поради непредвидими обстоятелства или непреодолима сила, задължението за превозване на стоките не може да бъде изпълнено, лицето, обвързано с него, или друго действащо за негова сметка лице, уведомява незабавно митническите органи за ситуацията с оглед предприемане на мерки по подsigуряване на митническия надзор върху стоките.

Представяне на стоките

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Непосредствено след пристигането на стоките в определеното митническо учреждение или на друго място, определено или одобрено от митническите органи, или в свободната зона, те следва да бъдат незабавно представени от лицето поело ангажимента за тяхното превозване или от всяко друго лице, носещо отговорност за тяхното митническо оформяне. Стоките могат да се разтоварват или претоварват от транспортните средства, на които се намират, само с разрешението на митническите органи на места, определени или одобрени от тези органи (временни митнически складове). Въпреки това, разрешение не се изисква при непосредствена опасност, налагаща незабавно цялостно или частично разтоварване на стоките. В този случай митническите органи се информират незабавно за необходимостта от разтоварване.

Временно складиране на стоките

Несъюзните стоки са на временно складиране от момента на представянето им пред митническите органи, като за целта икономическите оператори подават Декларация за временно складиране. Декларацията за временно складиране се задържа от митническите органи, или е достъпна за тях, за целите на удостоверяването, че несъюзните стоки, за които се отнася, впоследствие са поставени под митнически режим или са реекспортирани в рамките на максимум 90 дни. Съгласно действащото митническо законодателство след тяхното изтичане, без да бъдат предприети мерки за даване на следващо митническо направление на стоките, те се считат за изоставени в полза на държавата.

Стоки на временно складиране се съхраняват само в специализирани съоръжения или, когато е оправдано, на други места, посочени или одобрени от митническите органи.

Икономическите оператори могат да избират едно от следните действия за внасяните стоки:

- Поставяне на стоките под митнически режим;
- Разпореждане със стоките.

Поставяне на стоките под митнически режим

Всяка стока, предмет на външнотърговска сделка (вносна или износна) има свое предназначение, удовлетворява определена потребност и реализира дадена пазарна стратегия. Отчитайки тези особености икономическите оператори могат да избират митническия режим, под който да поставят стоките си, съгласно условията за този режим, независимо от тяхното естество или количество или тяхната страна на произход, държава на изпращане или на получаване. Въведените на митническата територия на Съюза и представени пред митническите органи несъюзни стоки могат да бъдат поставени под един от следните митнически режими:

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Стоките, предназначени да бъдат поставени под митнически режим, с изключение на режим Свободна зона, се обхващат от митническа декларация (Единен административен документ - ЕАД).

Проверки на стоките и документите

За целите на проверката на точността на данните, съдържащи се в приетата митническа декларация, митническите органи могат:

- да извършат проверка на декларацията и придружаващите документи;
- да изискат от декларатора да предостави други документи;
- да извършат проверка на стоките;
- да вземат проби за анализ или за подробно изследване на стоките.

Интерес за митническия контрол представляват съставяните или представените от икономическите оператори документи по отношение на операциите по разрешаването, прилагането и приключването на даден митнически режим. В рамките на документалните проверки следва да се установи тези документи издадени ли са законосъобразно, съдържат ли всички задължителни реквизити, информацията в тях отговаря ли на действителността, както и имат ли пряка връзка с декларираните стоки.

За целите на митническия контрол могат да се извършват и физически (материални) проверки на вече декларираните стоки. Те имат за цел удостоверяване целостта на товарното помещение на превозното средство и поставените на него контролни митнически пломби, както и точното идентифициране на внасяните стоки.

Митническо задължение

От фискална гледна точка с най-голямо значение за митническия процес са процедурите по определянето на размера, обезпечаването, момента на възникване и погасяването на митническото задължение за внасяните стоки.

Митническото задължение представлява кумулативна сума от сбора на начисляваните при вноса мита, такси, акцизи и данъци (ДДС). Основа за тяхното определяне е митническата стойност и/или количествените и качествени характеристики на внасяните стоки. Ставката, а от там и размерът на дължимото мито, зависят от тарифното класиране на стоката и от нейния произход.

В зависимост от произхода на стоките, ставките на митата за едни и същи стоки могат значително да варират, като това е обусловено от тарифната политика на ЕС и споразуменията му за свободна търговия с трети страни или региони.

Митническото задължение възниква в момента на приемане и завеждане в регистрите на митническата декларация (за режим Допускане за свободно обращение и Временен внос с частично освобождаване от заплащане на митни

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

сборове). При специалните митнически режими с цел подsigуряване на евентуалното бъдещо погасяване на митническото задължение, се поражда и необходимостта от въвеждането на обезпечения.

Възникналото митническо задължение, следва да бъде погасено съобразно способите, посочени в чл.124 на Регламент (ЕС) №952/2013 на Европейския парламент и на Съвета за създаване на Митнически кодекс на Съюза.

3.3.2 Митнически процедури при износ на стоки

Движещият елемент на всяко едно митническо производство са митническите процедури. Общо казано това са необходимите действия на митническия орган, насочени към спазването от страна на търговците на законите и правилата, регулиращи реда за износа и транзита на стоки. Те се развиват в дълбочина по посока движението на стоките до окончателното им оформяне - от вътрешна митница до напускането им на митническата територия на ЕС. Чрез контролните процедури се установяват факти и събития, регулират се допуснатите отклонения от правната норма и се осигурява нормалното протичане на контрола. Следователно, митническите процедури са функционален израз на контролното правомощие и проява на неговите взаимосвързани елементи.

Предварително уведомяване

Първоначално при износ на стоки, икономическият оператор следва да предприеме действия по уведомяване на контролните органи от износното митническо учреждение за това негово намерение.

От 01 януари 2011 г. тази процедура има пряко отношение към предприеманите от митническата администрация мерки за сигурност и безопасност и управление на рисковете, свързани с окончателното или временно изнасяне на стоки извън Съюза. За да покрият тези изисквания, превозвачът на стоките или митническият представител на износителя, следва

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

да подадат данни за сигурност и безопасност по отношение на реализираната от тях износна операция. В случаите, когато подобни данни не се съдържат в митническата декларация (ЕАД), те са задължени отделно от ЕАД да подадат по електронен път и Обобщена декларация за напускане (ОДН) в изходното митническо учреждение. При наличието им в ЕАД, информацията се движи между износното и изходното митническо учреждение посредством митническите информационни системи.

Деклариране

Подобно на едноименната процедура при въвеждане и внасяне на стоки, декларирането на изнасяните стоки за целите на даден митнически режим се осъществява чрез подаване на ЕАД по електронен път към митническата информационна система. В случаи на изнасяне на стоки, допустимите митнически режими, под които те могат да бъдат оформяни са:

- Износ;
- Пасивно усъвършенстване;
- Реекспорт (при изнасяне извън ЕС на несъюзни стоки по повод приключване на специален вносен митнически режим).

ЕАД се обработва от митническото учреждение, в района на което се подготвят товаренето и експедицията на стоките (износно митническо учреждение).

Дали експедиционната дейност ще бъде пряко контролирана от страна на митническите органи зависи изцяло от рисковия профил на износната операция и взетото от тях решение в тази насока въз основа на информацията от предходната процедура.

Представяне на стоките

След като подлежащите на изнасяне стоки бъдат натоварени на превозното средство, те се представят пред митническото учреждение на износа, с цел идентифициране и проверка.

Проверка на стоките и документите

Износните митнически производства имат специфични особености, произтичащи преди всичко от обстоятелството, че в рамките на тяхната реализация съюзните стоки за пръв път се явяват обект на митнически контрол в съответната търговска верига между Изпращача (износител) - Получателя (вносител). В тази връзка действията са насочени към безспорното установяване на пълнотата и точността на информацията в оформяните документи, откриване и коригиране на допуснати грешки и/или предотвратяване осъществяването на незаконосъобразни действия с

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

изнасяните стоки, които в последствие да рефлектират негативно върху икономическия оператор - износител.

В рамките на провеждания документален и материален контрол (оглед на товара и превозното средство, вземане на проби за анализ, броене, мерене и др.), следва да се постигне точна идентификация на стоките по вид, количество, технически и технологични характеристики.

Вдигане на стоките

Съществен момент при тази процедура е, че всички изнасяни стоки, без оглед на статута им (съюзен или несъюзен), се поставят под митнически надзор. С това на практика се прекратяват правомощията на икономическия оператор, в т.ч. и на неговия митнически представител, да извършва каквито и да било действия със стоките, освен транспортирането им в непроменено състояние до изходното митническо учреждение. С даването на разрешение за вдигане на стоките, контролните процедури в митническото учреждение на износа приключват, но не се слага край на износното митническо производство.

Ако не са констатирани несъответствия, товарните помещения на транспортното средство се затварят и се поставят митнически пломби (при необходимост), чиито номера се посочват в ЕАД с цел идентификацията им на граница. Пломбирането се извършва от митнически служител в присъствието на превозвача и митническият представител.

3.3.3 Митнически процедури при транзит на стоки

Транзитирането по своята същност разрешава превоза на стоки от едно до друго място на дадена митническа територия, като същите се поставят под митнически надзор по време на протичането му. То се осъществява чрез задействането на митнически режим Транзит. Въпреки, че транзитираните стоки не се облагат с митни сборове и не подлежат на мерките на търговската политика, при определени обстоятелства за тях може да възникне вносно митническо задължение. Поради това разрешаването на режима е свързано с предоставянето на обезпечение от страна на титуляра, покриващо размера на потенциалното митническо вземане, което би възникнало при нарушаване разпоредбите на режима.

В практиката е прието квалифицирането на митническите учреждения, участващи в един транзитен процес, като:

- Отправно (ОМУ), където се задейства транзитната операция;
- Транзитно (ТрМУ), през което стоките само преминават и;
- Получаващо (ПМУ), където режимът се приключва с друго митническо направление.

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Имайки предвид особеностите на транзита, контролът върху прилагането му следва да се осъществява в последователността на процедурите, дадена в следната схема:

3.4. Условия за внос и износ на стоки

3.4.1 Условия за внос на стоки

Всеки бизнес, който доставя продукти или услуги в страната от чужда страна се занимава с вносна дейност.

Ако възнамерявате да внасяте стоки, трябва внимателно да прецените практическите особености, като как ще пренесете стоките до държавата, както и какви са правните изисквания.

Вносот на продукти и материали може да бъде сложна дейност. Трябва да обмислите как различните елементи от операцията ще сработят заедно.

Накратко, вие следва да прецените:

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

- Съставянето на договор с вашите чуждестранни партньори – за което може да потърсите правен съвет
- Кога и как ще платите за стоките или материалите – като имате предвид, че валутния курс може да се промени след като изпратите поръчката си
- Организирането на транспорта, както и кой плаща за него, за съхранението, документацията и застраховката.
- Дали вносът ще е съобразен със законодателството и кой ще направи митническите декларации за вас
- дали стоките или материалите са обект на вносни квоти
- дали са ви необходими лицензи, за да внасяте вашите стоки

Стоките внесени в страните членки на ЕС са също така обект на вносни мита и ДДС. Според общеевропейските митнически тарифи, всички държави-членки на ЕС използват единна митническа тарифа за внос на стоки извън ЕС, но ставките за ДДС се различават. Вашият спедитор може да е в състояние да ви помогне с това.

Намиране на подходящ чуждестранен доставчик

Директният внос първоначално може да бъде обезсърчителен. За това е важно да отделите време да намерите подходящият чуждестранен доставчик, който да отговори на изискванията ви.

Един вариант е да внасяте индиректно, което означава да използвате трета компания да организира процеса по внос като вие да купувате стоките от нея. Неудобството от това ще бъде, че вие няма да сте толкова конкурентен и няма да имате контрол върху процеса.

Ако смятате да внасяте директно, трябва да потърсите доставчик, който вече е доставял успешно стоки за вашата страна, и с който няма да имате езикови трудности. Личните препоръки са винаги добър начин за намиране на доставчик, на който можете да разчитате, но ако няма такива, можете да се постараете да се консултирате с търговска или професионална организация, в която членувате. Такива организации могат също да са в състояние да ви посъветват как да договорите условията на сделката и методите на плащания, които ще са най-изгодни на вашия бизнес. От друга страна, може да поискате правен съвет или да поискате съвет от банката за последното.

Националните посолства могат също да са полезен източник на помощ. Търговската секция към националното посолство може да е в състояние да ви помогне да намерите доставчик от съответната страна.

Вносът може да бъде ефективен начин за намиране на по-евтини доставчици, които да ви позволят да намалите разходите ви и да направите бизнеса си по-конкурентен. Може също така да ви позволи да се позиционирате в съвсем нова продуктова линия, като продавате нещо, което по принцип липсва на местния пазар.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Но също така, вносът е по-сложен от купуването от местен доставчик. И когато нещата се объркат, оправянето им може да е по-трудно и скъпо.

Акцизни стоки и акцизни данъци

Стоки като вино, спирт, пури, цигари, тютюн, бензин и минерални масла подлежат на акцизи. Те са известни като акцизни стоки. Акцизният данък се начислява на акцизните стоки, които са внесени във вашата страна с търговско предназначение, независимо дали сте придобили тези стоки в рамките на Европейския съюз (ЕС) или извън него.

Акцизите на повечето акцизни стоки се изчисляват на база на количеството продукт, а не на тяхната реална стойност. Изключенията на това правило включват алкохолния акциз, който се основава на количеството алкохол в продукта, и цигарите, където част от изчисления акциз се определя от цената на дребно на продукта.

Всяка страна-членка на ЕС може да начислява собствени ставки на акциза. Правилата за начисляване на акцизи се определят в множество Директиви на ЕС, което означава, че някои страни-членки имат по-високи ставки на акцизите от други. Европейските правила, включително и Директивата Council Directive 92/12/EEC, покриват продуктите, които подлежат на акцизен данък.

3.4.2 Условия за износ на стоки

Въпреки че бизнесът ви може да има добре развит местен пазар, често няма причина той да не може също така да се конкурира успешно и в международен план, като увеличи вашите приходи и печалба.

Но преди да започнете да изнасяте, на вас ще са ви необходими ясни знания за вашите потенциални пазари. Също така следва да прецените дали продуктите ви са подходящи за всеки целеви пазар и дали имате необходимите ресурси.

Планирате да изнасяте? Преди да се заемете с експорт, трябва да оцените честно вашия потенциал за износ – едновременно като готовност на вашата компания и на вашите продукт или услуга.

От съществено значение е да направите подробно маркетингово проучване, за да идентифицирате и оцените целевия пазар. Следва да се оценят:

- Структурата на индустрията
- Прогнозното търсене на вашия продукт или услуга.
- Конкуренцията и как планирате да се впишете на съответния пазар
- Необходими модификации на продукта или услугата, за да станат продаваеми на чуждия пазар

След като завършите вашето пазарно проучване, можете да съставите план за износа, който ще определи как ще влезете на новия пазар.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Преценете дали вие имате:

- Маркетингова стратегия, която включва развитие на международната търговия;
- Необходимите финансови средства;
- Подходящите хора, които ще развият новите пазари за износ;
- Адекватни знания за нуждите на избрания пазар. Например модификация на опаковката, за да отговори на местните регулации и стандарти;
- Разбиране за механизмите за плащане при експорт и финансите при износ.

Тогава оценете дали вашият продукт е подходящ за експорт. Преценете стандартите на продуктите и регулациите на чуждестранния пазар.

Маркетинг на вашите продукти и услуги в чужбина

За да бъде успешна вашата маркетингова стратегия, необходимо е да се съобразите с всеки целеви пазар.

Вие ще трябва да оцените традициите, културата и законодателството на страните, с които ще търгувате, за да реализирате успешно усилията си при износ.

Десет ключови стъпки за успешния износ

1. Проучете пазара си – дали вашите потенциални чуждестранни клиенти се нуждаят от стоката, която продавате, на цената, която ще ви позволи печалба? Каква е конкуренцията и как ще реагира?
2. Внедрете стратегия за износ и оценете възможностите си – попитайте се: какво ще спечели моята компания от износа?
3. Разработете план за износ – определете как ще излезете на чуждите пазари. Финализирайте трудовите ресурси и маркетинговата стратегия и разпределете адекватен бюджет, за да се покрият първоначалните разходи, свързани с износа.
4. Изберете начинът по който ще осъществявате продажби – установете дали ви е необходимо директно представителство. Или можете да изберете агент или дистрибутор като по-ефективни? Как ще управлявате вашето външнотърговско представителство?
5. Промотирайте вашият продукт – как ще разпространявате и продавате вашия продукт? Персонализирайте маркетинговите действия към целевия пазар във всяка държава.
6. Проучете митническите изисквания – потърсете митническите власти във вашата страна, за да уточните изискванията. Уверете се, че вашата отчетност е безупречна.
7. Получете парите си навреме – уверете се, че вашите парични потоци ще останат на безопасно ниво. Гарантирайте достатъчно кредитни

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

възможности за бъдещи продажби. Ако е необходимо, осигурете застрахователно покритие.

8. Изберете методите ви на дистрибуция – помислете за трудностите да продавате на далечни разстояния и през националните граници.

9. Транспортирайте стоките си ефективно – оценете и изберете най-ефективните методи за транспорт и се уверете, че стоките са застраховани от вас или от вносителя.

10. Политика за обслужване след продажбите – редовно контактувайте с клиентите, експортните агенти и банките. Следете политическите вълнения или други враждебни условия в страната дестинация. Осигурете редовно гаранционно обслужване и отговори на оплаквания.

Ползи от ЕС

Четири ключови свободи помагат на международните търговци в ЕС. Това са свободното движение на стоки, на капитали, на услуги и на хора. Тези свободи насърчават и стимулират компаниите да преуспяват в ЕС. Свободното движение на капитали подпомага създаването на открити и конкурентни финансови пазари и между-европейски инвестиции, докато свободното движение на услуги представлява 60-70 процента от цялата икономическа дейност в ЕС. Свободното движение на стоки, също така известно като свободно обращение или общ пазар, означава, че много от търговските бариери са били премахнати.

ROMANIA - BULGARIA

Interreg
www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

НАРЪЧНИК ЧАСТ ВТОРА

Настоящата част от Наръчника е разработена от румънските членове на експертната група.

СЪДЪРЖАНИЕ НА ЧАСТ ВТОРА:

РАЗДЕЛ I: "АДМИНИСТРАТИВНА ИНФОРМАЦИЯ"

1.1 БИЗНЕС ИНСТИТУЦИИ

1.1.1. Национална служба на Търговския регистър (ONRC)

1.1.2. Търговско-промишлена палата на Румъния

1.2. ОРГАНИ, ОТГОВОРНИ ЗА КОНТРОЛА НА ДЕЙНОСТИТЕ НА ФИРМИТЕ

1.2.1. Национална агенция за данъчна администрация (ANAF)

1.2.2. Инспекция по труда (УИ)

1.3. ИНСТИТУЦИИ, ПОДПОМАГАЩИ ХОРАТА В НЕРАВНОСТОЙНО ПОЛОЖЕНИЕ НА ПАЗАРА НА ТРУДА

1.3.1. ИНСТИТУЦИИ ЗА СОЦИАЛНА ПОМОЩ

1.3.1.1. Национална агенция за плащания и социална инспекция (ANPIS)

1.3.1.2. Национален орган за защита правата на детето и осиновяването (ANPDCA)

1.3.2. НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЯ ЗА ЗАЕТОСТ

1.3.3. ИНСТИТУЦИИ ЗА ЛИЦА С УВРЕЖДЕНИЯ

Национален орган за хора с увреждания

1.3.4. ИНСТИТУЦИИ ЗА БОРБА С ДИСКРИМИНАЦИЯТА

Национален съвет за борба с дискриминацията (CNCD)

РАЗДЕЛ II „ЗАКОНОВИ И ФИНАНСОВИ АСПЕКТИ“

2.1. ОБЩА ЗАКОНОДАТЕЛНА БАЗА

2.1.1. В международен план

2.1.2. На национално ниво

2.2. ЗАКОНОДАТЕЛСТВО ОТНОСНО ДАНЪЦИТЕ И ТАКСИТЕ

2.3. ЗАДЪЛЖИТЕЛНО СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ И ЗДРАВНО ОСИГУРЯВАНЕ

РАЗДЕЛ III „ИНФОРМАЦИЯ ЗА БИЗНЕСА“

3.1. ИНФОРМАЦИЯ ЗА ФИРМИ И ОРГАНИЗАЦИИ, ПОДКРЕПЯЩИ ПРЕДПРИЕМАЧИТЕ

3.2. ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ЗАЕТОСТ ЗА ХОРА В НЕРАВНОСТОЙНО ПОЛОЖЕНИЕ

3.2.1. Пазарът на труда в трансграничния регион Румъния-България

3.2.2. Възможности за заетост на ромите и хората с увреждания

3.3. МИТНИЧЕСКИ ПРОЦЕДУРИ

3.3.1. Митнически процедури относно въвеждането на стоки на митническата територия на Румъния

3.3.2. Процедури по отношение на стоките, напускащи митническата територия на Румъния

3.4. УСЛОВИЯ ЗА ВНОС И ИЗНОС НА СТОКИ

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

РАЗДЕЛ I: "АДМИНИСТРАТИВНА ИНФОРМАЦИЯ"

1.1 БИЗНЕС ИНСТИТУЦИИ

1.1.1. Национална служба на Търговския регистър (ONRC)

Адрес: Бул. Унирии 74, Бл. J3b, сектор 3, Букурещ

Пощенски код: 030837

Web адрес: www.onrc.ro

E-mail: onrc@onrc.ro

Тел.: +40213160804 /17/18/24; Факс: +40213160803

Националната служба на Търговския регистър (O.N.R.C.) е публична институция, подчинена на Министерството на правосъдието, „чиято дейност се регулира от разпоредбите на Закон № 26/1990 относно търговския регистър, преиздаван с последващи изменения и допълнения.“¹

НСТР изпълнява следните функции:

- „функцията на водене на търговския регистър;
- функцията за издаване на документи и информация;
- функцията за архивиране на документите, въз основа на които се извършват регистрациите в търговския регистър;
- функцията за подпомагане на физическите и юридическите лица, които подлежат на регистрация в търговския регистър;
- функцията за издаване и публикуване на Бюлетина за процедурите по несъстоятелност.“²

НСТР предлага различни видове услуги:

- „Помощ на заинтересованите лица за регистрация в търговския регистър;
- Идентификация на фирма (уникален регистрационен код, име, седалище);
- Статистически данни, структурирани по различни критерии;
- Информация за развитието на компанията от регистрацията до настоящия момент;
- Потвърждаване на несъществуването на фирма или констатиране на изтичането³.

¹ Национална служба на Търговския регистър, <https://www.onrc.ro/index.php/ro/despre-onrc>.

² Пак там.

³ Пак там

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

1.1.2. Търговско-промишлена палата на Румъния

Адрес: Бул. Октавиан Гога 2, Букурещ 030982, Румъния

Web адрес: ccir@ccir.ro

Тел.: 021.319.00.93; Факс: 021.319.01.56

Търговско-промишлената палата на Румъния се счита за "един от най-важните форуми за представителство на румънски бизнесмени през последните 150 години," допринасящ за развитието на бизнес средата и пазарната икономика".⁴

Деятелността на Търговските палати в Румъния е регламентирана със Закон №335 от 2007 г., допълнен със Закон №39/2011.

Съгласно Закон №335 от 3 декември 2007 г. „Търговските палати са автономни, неправителствени, аполитични организации, с нестопанска цел, от обществена полза, с юридическа правосубектност, създадени с цел да представляват, защитават и подкрепят интересите на своите членове и на бизнес общността във връзките им с публичните власти и органите в страната и чужбина”.⁵

Камерната система на Румъния се състои от:

- "областните търговски палати и тази на община Букурещ";
- "Търговско-промишлена палата на Румъния" или "Национална камара" и
- "двустрани търговски палати".⁶

1.2. ОРГАНИ, ОТГОВОРНИ ЗА КОНТРОЛА НА ДЕЙНОСТИТЕ НА ФИРМИТЕ

1.2.1. Национална агенция за данъчна администрация (ANAF)

Адрес: Ул. Аполодор 17, Сектор 5, Букурещ - 050741

Работно време на Националната агенция за данъчна администрация:

Понеделник - Четвъртък: 8.30-17.00; Петък: 8.30-14.30

Контакти за достъп до информация от публичен интерес

Работно време на Пункта за информация и документиране: понеделник - петък, между 10.00 – 14.00 ч.

Телефон: 0040-21-319.98.57; Телефон на централата: 0040-21-387.10.00; 0040-21-310.68.20 вътрешен 1105; 2068

Националната агенция за данъчна администрация (ANAF) е "специализиран орган на централната публична администрация в Румъния", с

⁴ Румънска търговско-промишлена палата, <https://ccir.ro>

⁵ Закон 335 от 3 декември 2007 на търговските камари в Румъния, стр.1, <https://ccir.ro>

⁶ Пак там.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

правоомощия в администрирането на държавните приходи. ANAF е създадена на 1.10. 2003 г. и започва да функционира от януари 2004 г. и е подчинена на Министерството на публичните финанси.⁷

ANAF предлага услуги на данъкоплатците както в онлайн средата, чрез уебсайта <https://www.anaf.ro>, телефонни и кореспондентски услуги, така и в централата на данъчната администрация. Чрез услугите, предлагани по електронен път, ANAF предоставя на данъкоплатците серия ръководства за различните категории данъкоплатци и възможни проблеми, с които се сблъскват, за всякакви новости относно данъчното законодателство, данъчните формуляри, инструкции как да подават известия и т.н.⁸ Данъкоплатците също се подпомагат при подаване на данъчни декларации, както онлайн, така и в печатен вариант. По телефон, чрез кореспонденция и в централата на данъчните звена, данъкоплатците се възползват от помощ по отношение на различните услуги, подаване на оплаквания и т.н.⁹

1.2.2. Инспекция по труда (ИТ)

Адрес: Ул. Матей Войевод 14, Сектор 2, Букурещ

Web адрес: www.inspectiamuncii.ro

Тел: +4 021 302 70 53, +4 021 302 70 31; Факс: +4 021 302 70 64, +4 021 252 00 97

Инспекцията по труда е "специализиран орган на централната публична администрация, подчинен на Министерството на труда и социалната справедливост, със седалище в община Букурещ. Институцията има правосубектност и изпълнява функцията на държавен орган, чрез която осигурява упражняването на контрол в областта на трудовите отношения, безопасността и здравето при работа и надзора на пазара.".¹⁰

ИТ е създадена и функционира въз основа на „Закон №108/199, преиздаван, с последващите изменения и допълнения”¹¹ и от ПР 488/2017 относно одобряването на "Наредба за организацията и функционирането на Инспекцията по труда"¹². Институцията е организирана според: „Закон №108 от

⁷ Национална Агенция за Данъчна Администрация . <https://www.anaf.ro>.

⁸ Пак там, стр.14-19.

⁹ Пак там, стр.26-28.

¹⁰ Инспекция по труда, <https://www.inspectiamuncii.ro/>.

¹¹ Закон 108 от 16 юни 1999 <https://www.inspectiamuncii.ro>

¹² Румънско правителство, Решение №. 488 от 13 юли 2017г. за на одобряването на Регламента за организацията и функционирането на Инспекцията по труда, <https://www.inspectiamuncii.ro/>

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

16 юни 1999 г. (преиздаден)¹³ „„ Заповед на министъра на труда и социалната справедливост №1095 / 2018 г. „„ Регламент на организацията и функционирането на собствения апарат на Инспекцията по труда “¹⁴ „„ Регламент на организацията и функционирането на териториалната инспекция по труда “¹⁵.

Инспекцията по труда "има ролята да координира и упражнява контролната дейност в областта на трудовите отношения, безопасността и здравето при работа и надзора на пазара на продукти в областта на компетентността, с оглед на еднаквото прилагане на законовите разпоредби в публичните, смесените, частните институции и други категории работодатели¹⁶. „Контролната дейност на ИТ се осъществява чрез териториалните инспекции по труда, координирани от инспекторите по труда.

Институцията провежда поредица от програми за безопасност на труда, като се застъпва за борбата с работата на черно чрез повишаване на сигурността на работните места в Румъния, предоставя чрез уебсайта информация за рисковете от заетост в чужбина¹⁷, предоставя „Ръководство за румънския работник в държавите-членки на ЕС “¹⁸, информация за „транснационално командироване“, „мобилността на работната сила “и т.н.¹⁹

1.3. ИНСТИТУЦИИ, ПОДПОМАГАЩИ ХОРАТА В НЕРАВНОСТОЙНО ПОЛОЖЕНИЕ НА ПАЗАРА НА ТРУДА

1.3.1. ИНСТИТУЦИИ ЗА СОЦИАЛНА ПОМОЩ

1.3.1.1. Национална агенция за плащания и социална инспекция (ANPIS)

Адрес: Бул. Генерал Георге Магеру 7, Сектор 1, Букурещ;

Web адрес: www.mmanpis.ro

¹³ Закон 108 от 16 юни 1999 (*преиздаден*) за създаване и организиране на Инспекцията по труда.

¹⁴ Министерство на труда и социалната справедливост, Регламент за организацията и функционирането на собствения апарат на Инспекцията по труда, <https://www.inspectiamuncii.ro/>.

¹⁵ Министерство на труда и социалната справедливост, Регламент за организацията и функционирането на Териториалния инспекторат по труда, <https://www.inspectiamuncii.ro/>.

¹⁶ Правителство на Румъния, Решение 488/2017 от 13 юли 2017 относно одобряването на Регламента за организацията и функционирането на Инспекцията по труда, <http://www.mmuncii.ro/>.

¹⁷ Национална агенция по заетостта, <https://www.anofm.ro/>.

¹⁸ Министерство на труда и социалната справедливост, <http://www.mmuncii.ro/>.

¹⁹ Инспекция по труда, <https://www.inspectiamuncii.ro/>.

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Телефон: 021 - 313.60.47; Факс: 021 - 313.60.98

E-mail: secretariat@mmanpis.ro

Работно време: Понеделник - Четвъртък 08:00 - 16:30, Петък 08.00 - 14.00

Системата за социално подпомагане в Румъния се състои от „системата на обезщетенията за социално подпомагане“ и „системата за социални услуги“.

Националната агенция за плащания и социална инспекция (ANPIS) има роля както в областта на обезщетенията за социално подпомагане, като има за цел „да установи, изплати и управлява сумите, отпускани по този дял от държавния бюджет, сумите, предназначени за подпомагане на социалните услуги и оценката, мониторинга и контрола на спазването на конкретното законодателство“, както и това на социалните услуги, където има за цел да оцени, следи и контролира спазването на критериите, стандартите и показателите, въз основа на които са акредитирани доставчиците и социалните услуги, установяването на нарушения и прилагането на санкциите, предвидени в Закона за социално подпомагане " 292/2011 г., с последващи изменения и допълнения".²⁰

Целта на създаването на ANPIS беше да се постигне единно администриране на обезщетенията за социално подпомагане и да се направи оценка, контрол и наблюдение на дейностите в тази област.²¹

Сред социалните помощи, администрирани от ANPIS, изброяваме:

- "Държавна помощ за деца;
- Помощ за настаняване;
- Помощ за издръжка на семейството;
- Месечна помощ за отглеждане на деца;
- Стимулиране на интегрирането;
- Помощи и добавки за отглеждане на деца, отпускани на лица (възрастни / деца) с увреждания;
- Месечна добавка за отпуск за настаняване;
- Месечна добавка за храна при ХИВ / СПИН;
- Социално подпомагане;
- Спешна помощ;
- Помощ за бежанци;
- Помощ за отопление;
- Финансова помощ;
- Надбавки за лица с увреждания."²²

Националната агенция за плащания и социална инспекция е „публична институция с юридическа правосубектност, подчинена на Министерството на труда и социалната справедливост, наричана по-долу Агенцията, организирана

²⁰ Национална агенция за плащания и социална инспекция, <http://www.mmanpis.ro/#>.

²¹ Пак там.

²² Пак там.

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

е и функционира като специализиран орган на централната публична администрация.”²³ Подчинени на ANPIS са "окръжните агенции за плащания и социална инспекция и на община Букурещ функционират като децентрализирани обществени услуги с юридическа правосубектност.”²⁴

Атрибуциите на ANPIS се регулират от ПН: 113 / 2011 и агенцията прилага стратегиите и политиките на Министерството на труда и социалната справедливост по отношение на националната система за социално подпомагане.²⁵

ANPIS програми и стратегии за социално включване, насочени към хора с увреждания.

Националната стратегия „Общество без бариери за хората с увреждания“, 2016-2020 г. „има за цел да насърчава, защитава и гарантира пълното и равноправно упражняване на всички права и основните свободи на човека от всички хора с увреждания, както и насърчаване на уважение към тяхното достойнство”.²⁶

Стратегията има следните общи цели:

"1. Насърчаване на достъпността във всички области на живота, за да се гарантира упражняването на правата на човека и основните свободи от хората с увреждания.

2. Осигуряване на пълно участие на хората с увреждания във всички области на живота.

3. Елиминиране на дискриминацията и осигуряване на равенство за хората с увреждания.

4. Осигуряване на достъп на хората с увреждания до отворена, приобщаваща и достъпна работна среда както в публичния, така и в частния сектор, като същевременно се гарантира техният ефективен достъп до услуги за подкрепа за увеличаване на заетостта на пазара на труда.

5. Насърчаване на приобщаващо образование и професионално обучение на всички нива и учене през целия живот за хората с увреждания.

6. Насърчаване и защита на правото на хората с увреждания на достойни условия на живот за непрекъснато подобряване на качеството им на живот.

7. Осигуряване на равноправен достъп на хората с увреждания до качествени здравни услуги и съоръжения, които обръщат внимание на

²³ Пак там.

²⁴ Пак там. Те се организират и функционират в съответствие с разпоредбите на СПН 113/2011.

²⁵ Национална агенция за плащания и социална инспекция, *Правомощия ANPIS*, <http://www.mmanpis.ro>

²⁶ Национална стратегия *Общество без бариери за хората с увреждания*, 2016-2020, Приложение 1, в румънски Държавен вестник, Част I, Бр. 737 bis/22.IX.2016, стр.14.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

специфични проблеми , на разумна цена и възможно най-близо до общностите, в които живеят.

8. Основаване на политика за хората с увреждания въз основа на информационните, статистическите и изследователските данни, събрани от всички области на дейност.”²⁷

Прогнозни резултати:

1)Повишаване степента на достъпност на физическата среда, транспорта, информацията и средствата за комуникация, включително чрез предоставяне на информационни и комуникационни технологии и системи, така че хората с увреждания да се възползват от тях при равни условия с останалите; 2) пълно упражняване на всички права от хората с увреждания в общността; 3) осигуряване и насърчаване на условията за пълно упражняване на правата и свободите на гражданите от всички лица с увреждания, наравно с останалите членове на обществото; 4) повишаване на степента на заетост чрез осигуряване на отворена, приобщаваща и достъпна работна среда, като същевременно се гарантира ефективен достъп на хората с увреждания до услуги за заетост; 5) насърчаване на професионално образование и обучение, благоприятни за включване на всички нива и учене през целия живот за хората с увреждания; 6) насърчаването и защитата на правото на хората с увреждания на достойни условия на живот и на непрекъснатото подобряване на условията на живот, без дискриминация на основата на увреждане; 7) повишаване на нивото на социално осигуряване и подкрепа на общността, включително чрез разработване на интегрирана, приобщаваща, достъпна и качествена система на обслужване; 8) осигуряване на достъп на хора с увреждания до здравни услуги и съоръжения, на качествени такива, на разумна цена и възможно най-близо до общностите, в които живеят; 9) засилване на механизмите за координация, наблюдение и оценка.”²⁸

1.3.1.2. Национален орган за защита правата на детето и осиновяването (ANPDCA)

Адрес : Булевард Генерал Георге Магэру 7,

Сектор 1, Букурещ, Пощенски код 010322

Web адрес: <http://www.copii.ro/>

Тел.: 021-315.36.33, 021-315.36.30, 021-310.07.89, 021-310.07.90

Факс: 021-312.74.74

E-mail:office@anpfdc.ro

Работно време с граждани:

Генерална дирекция за защита правата на детето:

понеделник – четвъртък: 8:30 – 16:30

петък: 8:30 – 14:00

²⁷ Пак там.

²⁸ Пак там, стр.34.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Отдел за осиновяване: вторник и четвъртък: 9.00 -12.00

Националният орган за защита правата на детето и осиновяването, ANPDCA „е създаден въз основа на разпоредбите на Правителствено решение №299/2014 г. относно организацията и функционирането като специализиран орган на централната публична администрация, с правосубектност, подчинен на Министерството на труда и социалната справедливост.“²⁹

Мисията на ANPDCA е да „следи за спазването на правата на всички деца и да предприеме всички мерки, за да допринесе за създаването на общество, достойно за деца, като включи в този процес органите на местната централната публична администрация, гражданското общество, родителите и децата.“³⁰

Задачите на ANPDCA са в областта на закрилата и утвърждаването на правата на детето, в областта на предотвратяването на отделянето на детето от родителите и на специалната защита на детето, временно или трайно отделено от родителите и в областта на осиновяването.

ANPDCA стратегии, които подкрепят децата в ситуации на уязвимост.

Националният орган за защита правата на детето и осиновяването изпълни „Националната стратегия за защита и насърчаване на правата на детето за периода 2014-2020 г.“, одобрена във връзка с „Оперативния план изпълнение“, от ПР 1113/2014.³¹

Стратегията има за цел „развитие, благополучие и универсален достъп до услуги на детето, с участието на няколко институции и органи на държавата“. ³² Чрез нея „се визират децата на бедните, селските райони, ромските деца, инвалидите и децата в системата за закрила на детето, употребяващите наркотици, децата в конфликт със закона, децата на улицата, тези, които имат родители, които са заминали да работят в чужбина, но и подрастващите.“³³

Основните цели са:

1. „Подобряване на достъпа на децата до качествени услуги
2. Спазване на правата и насърчаване на социалното включване на децата в уязвими ситуации
3. Предотвратяване и борба с всички форми на насилие

²⁹ Национален орган за защита правата на детето и осиновяването, *Мисия*
<http://www.copii.ro/despre-noi/misiune/>.

³⁰ Пак там.

³¹ Национален орган за защита правата на детето и осиновяването, *Стратегия*,
<http://www.copii.ro/despre-noi/strategie/>; Национална стратегия за защита и насърчаване на правата на детето 2014-2020, <http://www.copii.ro/anpdca-content/uploads/2015/01/Anexa-1-Strategia-nationala-aprobata-de-Guvern.pdf>.

³² Пак там

³³ Пак там.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

4. Насърчаване на участието на децата във вземането на решения относно тях самите”³⁴

1.2. Национална каса за обществени пенсии (CNPP)

Адрес: Страда Латина 8, сектор 2, Букурещ

Web адрес: <https://www.cnpp.ro>

Тел: 021.316.12.30; Факс: 021.316.88.61

E-mail: petitii.sesizari@cnpp.ro, petitii.sesizari@cnpp.ro

Ролята на CNPP е да осигурява пенсии и други социалноосигурителни обезщетения за румънските граждани, включени в публичната пенсионна система, както и серия от компенсаторни надбавки в случай на трудова злополука, професионални заболявания и др.³⁵

Националната каса за обществени пенсии има за институционални цели „да осигури финансовата устойчивост на обществената пенсионна система въз основа на принципите на социалния принос и солидарност и да премахне неравенствата и аномалиите, които все още съществуват в публичната пенсионна система“.³⁶

Националната каса за обществени пенсии чрез териториалните каси за пенсии извършва следните дейности:

- „Определяне и изплащане на пенсии;
- Застраховане в публичната пенсионна система;
- Предоставяне на други социалноосигурителни права;
- Международни отношения.”³⁷

Трябва да се отбележи, че в публичната пенсионна система застраховката е задължителна за определени категории лица и е незадължителна за тези, „които искат да попълнят осигурителния си доход или да завършат период на вноска“. Също така, „осигурените имат задължението да плащат вноски за социално осигуряване и имат право да се ползват от социалноосигурителни обезщетения, според закона.”³⁸

Трябва също да се отбележи, че освен самите пенсии „в публичната пенсионна система, съгласно закона могат да се предоставят следните обезщетения:

³⁴ Оперативен план за изпълнение на Националната стратегия за защита и насърчаване на правата на детето 2014 – 2016, <http://www.copii.ro/anpdca-content/uploads/2015/01/anexa-2-Strategia-nationala-aprobata-Guvern.pdf>.

³⁵ Национална каса за обществени пенсии, *Мисия*, <https://www.cnpp.ro/web/guest/misiune>.

³⁶ Национална каса за обществени пенсии, *Цели*, <https://www.cnpp.ro/web/guest/obiective>.

³⁷ Национална каса за обществени пенсии, <https://www.cnpp.ro/>.

³⁸ *Пак там*.

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

а) балнео лечение, различно от това, което според закона се осигурява от бюджета на единния национален фонд за социално здравно осигуряване за осигурените и пенсионерите;

б) билети за почивка за застрахования;

в) помощ за смърт, в случай на смърт на застрахования, пенсионера или член на семейството на един от тях.”³⁹

Към тях се добавя „поревица от компенсаторни надбавки, установени от специални закони.”⁴⁰

От 2005 г. „функционира системата за застраховки срещу злополука при трудови травми и професионални заболявания, която гарантира набор от услуги и обезщетения в полза на осигурените лица с цел насърчаване на здравето и безопасността на труда и професионалните заболявания, както и намаляване и компенсиране на последствията от трудови злополуки и професионални заболявания”⁴¹.

1.3.2. НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

Адрес: Ул. Аваланшей 20-22, сектор 4, Букурещ

Web адрес: www.anofm.ro

Телефон: +4 021 303 98 31

Факс: +4 021 303 98 38

Основните цели на Националната агенция по заетостта са:

- „стимулиране на заетостта и увеличаване на заетостта;
- стимулиране на наемането на млади, завършили образователни институции в рамките на последователен процес на преход от образователната система към пазара на труда;
- предотвратяване на безработицата;
- стимулиране на участието на хората в търсене на работа в службите за професионално обучение и оценка на компетенциите, придобити по друг начин освен официалния;

---

³⁹ Пак там.

⁴⁰ Пак там.

⁴¹ Пак там.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

- увеличаване на възможностите за заетост и социално включване на някои категории хора, които срещат трудности в заетостта чрез активни услуги и мерки за насърчаване на заетостта;

- защита на лицата, застрашени от загуба на работа в рамките на системата за осигуряване на безработица;

- улесняване на свободното движение на работници в държавите-членки на Европейския съюз и в подписалите държави от Споразумението за Европейското икономическо пространство

во, както и в други страни, с които Румъния има сключени договори, споразумения или конвенции”⁴²

„а) Услуги, предлагани от регионални центрове, които подкрепят хората в неравностойно положение на пазара на труда:

„а) професионално обучение на хора, които търсят работа съгласно закона, както и на други лица, които могат да участват в програми за професионално обучение, с цел придобиване, поддържане и повишаване на нивото на професионална конкурентоспособност на пазара на труда; б) професионална информация и съвети; в) оценка и мониторинг на професионалното обучение”⁴³

1.3.3. ИНСТИТУЦИИ ЗА ЛИЦА С УВРЕЖДЕНИЯ

Национален орган за хора с увреждания

Адрес: **Каля викторией** 194, Сектор 1, Букурещ

Web страница: www.anpd.gov.ro

Тел: 021 212 54 42 / 021 212 54 38 / 021 212 54 39; Факс: 021 212 54 43

E-mail: registratura@anpd.gov.ro

Работно време с граждани

Понеделник, вторник, сряда, четвъртък: 08:00 – 16:30; П: 08:00 – 14:00

Правомощията на ANPD, които подкрепят хората с увреждания и са от значение за интеграцията им в пазара на труда:

- координира на централно ниво дейностите по защита и насърчаване на правата на хората с увреждания, разработва политики, стратегии и стандарти в областта на защита и насърчаване на правата на хората с увреждания;

- организира, координира и контролира прилагането на мерки за защита и насърчаване на правата на хората с увреждания, националната стратегия и законодателство в областта на уврежданията и методично координира

⁴² Национална агенция по заетостта, *Мисия*, <https://www.anofm.ro/>.

⁴³ Национална агенция по заетостта, *История на ANOFM*, <https://www.anofm.ro/>.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

прилагането на специфични стандарти за качество на социалните услуги за хората с увреждания;

- сътрудничи с ANOFM и други институции с цел повишаване на заетостта сред хората с увреждания;

- подготвя проучвания и изследвания, за да предложи мерки за диверсификация на икономическите и финансовите ресурси, насочени към подкрепа на действията за защита и насърчаване на правата на хората с увреждания и повишаване на ефективността при управлението на тези ресурси.”⁴⁴

1.3.4. ИНСТИТУЦИИ ЗА БОРБА С ДИСКРИМИНАЦИЯТА

Национален съвет за борба с дискриминацията (CNCD)

Адрес: Пиаца Валтер Марачуняну 1-3, сектор 1, 010155 Букурещ

Web страница: <http://cncd.org.ro>; Email: support@cncd.org.ro

Телефон: +4 021 312.65.78; +4 021 312.65.79; Факс: +4 021 312.65.85

Понеделник-Четвъртък 08:30 - 17:00; Петък: 08:30 - 14:30

CNCD "е автономен държавен орган, под парламентарен контрол, която осъществява своята дейност в областта на дискриминацията".⁴⁵ Той "е гарант за спазването и прилагането на принципа на недискриминация, в съответствие с действащото национално законодателство и с международните документи, по които Румъния е страна".⁴⁶

CNCD се занимава с „предотвратяване на дискриминацията“ чрез провеждане на информационни кампании, осъзнаване на правата на човека, последиците от дискриминацията, принципа на равенство, курсове за обучение, информация, проекти и програми на местно, регионално и национално ниво, провеждане на проучвания, доклади и т.н. ", с" посредничество на фактите на дискриминация на страните, участващи в случая на дискриминация ", " разследване, установяване и санкциониране на фактите на дискриминация "и" оказване на специализирана помощ на жертвите на дискриминация.”⁴⁷

РАЗДЕЛ II „ЗАКОНОВИ И ФИНАНСОВИ АСПЕКТИ”

2.1. ОБЩА ЗАКОНОДАТЕЛНА БАЗА

⁴⁴ Пак там, стр.2-4.

⁴⁵ Национален съвет за борба с дискриминацията, <http://www.cncd.org.ro>.

⁴⁶ Пак там.

⁴⁷ Пак там.

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

На международно и национално ниво нормативната и законодателна рамка за включване на уязвимите лица се осигурява от поредица от закони, които ще представим по-долу.

2.1.1. На международно ниво

- ✓ **Универсалната декларация за правата на човека от 10.12.1948 г.** гласи, че всички хора имат право на живот, са свободни и имат равни права, независимо от раса, етническа принадлежност, пол, религиозна принадлежност, политическа ориентация, място на раждане или политико-правен статут на страната на принадлежност.

В първите три члена **Декларацията** установява свободата и равенството в достойнството и правата на всички човешки същества, които имат безусловно от раждането си. Следователно тези права се прилагат за всяко човешко същество, независимо от родното място, националния или социалния произход, цвят, пол, раса, език, религия, богатство, политическа ориентация или друга ориентация.”⁴⁸

- ✓ **Харта на Обединените нации от 26 юни 1945 г.**

Поддържането на международния мир и сигурност е от компетентността на Организацията на обединените нации чрез ефективни мерки за предотвратяване и премахване на заплахи и за потушаване на актове на агресия или различни нарушения на мира. Тя има за цел:

„-Да се развият приятелски отношения между нациите, основаващи се на спазването на принципа на равни права на народите и правото им да се разпореждат и да предприемат всякакви други подходящи мерки за укрепване на световния мир;

-да се постигне международно сътрудничество при решаване на международни икономически, социални, културни или хуманитарни проблеми, за насърчаване на зачитането на правата на човека и основните свободи за всички, независимо от раса, пол, език или религия;”⁴⁹

Организацията на обединените нации е център на единството на всички нации по света и хармонизира усилията им за поддържане на мира.

- ✓ **Международна конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация от 1950 г.**

⁴⁸ Обща декларация за правата на човека от 10.12.1948 г.,
<https://lege5.ro/Gratuit/g42doobx/declaratia-universala-a-drepturilor-omului-din-10121948>.

⁴⁹ Харта на Организацията на обединените нации от 26 юни 1945 г.,
<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/19362>.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Започвайки с втората половина на XX век, расовата дискриминация е премахната извън закона, чрез междудържавна политика, ангажирана да насърчава доброто разбиране между всички човешки раси. Всяка държава-членка на Международната конвенция е длъжна да защитава хората и да предприема политически и законодателни мерки относно забраната на расова дискриминация както на държавно ниво, така и на ниво лица, групи или организации. В същото време държавите-членки трябва да предприемат конкретни мерки в икономическата, социалната, културната област, за да развият и гарантират пълното упражняване на правата на човека и основните свободи при равни условия на расовите групи и лицата, принадлежащи към тях.”⁵⁰

- ✓ **Рамкова конвенция за защита на националните малцинства. Документ на Съвета на Европа, приет през 1995 г., влязъл в сила през 1998 г. Ратифициран от Румъния със закон №33 от 29 април 1995 г.**

Международната защита на правата на човека е неразделна част от защитата на националните малцинства и следователно на правата и свободите на техните лица. Следователно държавите трябва да гарантират правото на равенство пред закона и еднаква защита на закона за лицата, принадлежащи към национално малцинство, в същото време да налагат подходящи мерки в социалната, икономическата, политическата и културната сфера, за да гарантират пълно равенство между лицата, принадлежащи към национално малцинство и тези, принадлежащи към мнозинството.

Страните по конвенцията се задължават да:

„Насърчават условията, които позволяват на хората от националните малцинства да поддържат и развиват своята култура, както и да запазят основните елементи на своята идентичност, а именно своята религия, език, традиции и културно наследство.

Те ще се въздържат от всяка политика или практика, насочена към асимилиране на лица, принадлежащи към националните малцинства, против тяхната воля и ще защитават тези лица от всякакви действия, насочени към подобна асимилация.

Страните ще насърчават духа на толерантност и межкултурен диалог и ще предприемат ефективни мерки за насърчаване на взаимното уважение, разбиране и сътрудничество между всички лица, живеещи на тяхна територия, независимо от тяхната етническа, културна, езикова или религиозна идентичност, особено в областта на образованието, културата и медиите.

⁵⁰ Международна конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация от 1950 г.,

<http://www.hotararicedo.ro/files/files/CONVENTIA%20INTERNATIONALA%20PRIVIND%20ELIMINAREA%20TUTOROR%20FORMELOR%20DE%20DISCRIMINARE%20RASIALA.pdf>.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Страните се задължават да предприемат подходящи мерки за защита на лица, които могат да бъдат жертви на заплахи или актове на дискриминация, враждебност или насилие поради тяхната етническа, културна, езикова или религиозна идентичност.

Страните гарантират зачитането на правата на всяко лице, принадлежащо към национално малцинство, на свобода на мирни събрания и свобода на сдружаване, свобода на изразяване и свобода на мисълта, съвестта и религията (членове 5, 6 и 7).⁵¹

Държавите-членки признават, в съответствие с конвенцията, проявата на религия или убеждения и правото на създаване на религиозни институции и организации за всяко лице от национално малцинство.

Използването на майчиния език също е право на свобода на изразяване, което включва свободата да получават, общуват и изразяват мнения от лица, принадлежащи към националните малцинства.

2.1.2. На национално ниво

- ✓ *Националната стратегия за социално включване и намаляване на бедността 2015-2020 г.* има за цел да осигури равни възможности за проявление в обществото, на всички граждани, да живеят достойно, с признателност и валоризация, осигурявайки основните нужди.⁵²
- ✓ *Оперативна програма за подпомагане на хората в неравностойно положение 2014-2020 г. (POAD)*, която подкрепя инициативата на Европейския съюз за предоставяне на материална помощ на най-бедните категории от населението. На национално ниво, чрез Оперативната програма за подпомагане на хората в неравностойно положение 2014-2020 г. (POAD) се предлага храна и основна материална подкрепа на уязвимите групи.⁵³
- ✓ *Закон за социално подпомагане 292/2011 от 20 декември 2011 г.* предоставя общата рамка за организацията, функционирането и

⁵¹ Рамкова конвенция за защита на националните малцинства. Документ на Съвета на Европа, приет през 1995 г., <http://www.dri.gov.ro/conventia-cadru-pentru-protectia-minoritatilor-nationale/>

⁵² Министерство на труда, семейството, социалната закрила и възрастните хора, *Националната стратегия за социално включване и намаляване на бедността 2015-2020*, стр.8, http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Familie/2016/StrategyVol1RO_web.pdf

⁵³ Оперативна програма Подпомагане на хора в неравностойно положение 2014-2020 (POAD), <http://www.fonduri-ue.ro/poad-2014>.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

финансирането на националната система за социално подпомагане на национално ниво, както следва:

„Националната система за социално подпомагане представлява съвкупността от институции, мерки и действия, чрез които държавата, представена от органите на централната и местната публична администрация, както и гражданското общество се намесва, за да предотврати, ограничи или премахне временните или постоянни последици от ситуациите, които могат да доведат до маргинализация или социално изключване на лице, семейство, групи или общности. Националната система за социално подпомагане се намесва в зависимост от субсидиарната или, според случая, допълваща системата за социално осигуряване и се състои от системата за социални помощи и системата за социални услуги. Социалното подпомагане чрез конкретни мерки и действия има за цел да развие индивидуален, групов или колективен капацитет за осигуряване на социални нужди, повишаване на качеството на живот и насърчаване на принципите на социално сближаване и приобщаване (член 2).”⁵⁴

Социалната солидарност е общият принцип, на който се основава националната система за социално подпомагане. Чрез солидарността цялата общност допринася за подпомагане на уязвимите хора, които се нуждаят от подкрепа за преодоляване на трудни ситуации.

Социалните услуги се класифицират в няколко категории.

Според предназначението им има: услуги за лична грижа, за възстановяване / рехабилитация, социални услуги за въвеждане / реинтеграция и услуги за подпомагане и поддръжка за осигуряване на основните нужди на лицето.

В зависимост от категориите бенефициенти са: социални услуги за хора с увреждания, за възрастни хора, за бездомни, социални услуги, които подпомагат детето и / или семейството, жертви на домашно насилие, жертви на трафик на хора, хора с психични заболявания, лица, лишени от свобода, социални услуги за лица с различни зависимости, а именно консумация на алкохол, наркотици, други токсични вещества, интернет, хазарт и др., за лица, санкционирани с образователна мярка или лишаване от свобода под надзора на пробационните служби, за дългосрочно безработни и лица от изолирани общности, както и услуги за социално подпомагане на принадлежащите на бенефициентите.

Според режима на подпомагане са социални услуги:

- С настаняване за определен или неопределен период: защитени жилища, нощни убежища, жилищни центрове, социални интернати и др .;

⁵⁴ Закон за социално подпомагане 292/2011 от 20 декември 2011 г., <http://anpd.gov.ro>.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

- услуги без настаняване: центрове и / или звена с домашни грижи, дневни центрове, мобилни хранителни услуги, социални столове, социална линейка и др.

Според мястото на предоставяне, социалните услуги се предлагат:

- а) в жилищни центрове;
  - а 1) в социални интернати;
- б) в дневни центрове;
- в) в общността;
- г) на адреса на лицет, което предоставя услугата;
- д) на адреса на ползвателя.

Според режима на отпускане, социалните услуги се предоставят при нормален и специален режим:

- а) услуги, предоставяни при нормални процедури за договаряне, достъп и документация;
- б) услуги, предоставяни в специален режим с превантивни мерки, които ще се искат от бенефициерите само при условие за запазване на анонимност, съответно от жертвите на домашно насилие, проститутки, лица, зависими от наркотици, алкохол и др. Тези услуги могат да се предоставят без сключване на договор с бенефициерите;
- в) Регулирането на социалните услуги, предоставяни при специален режим, се извършва от специален закон.

Правният режим на доставчика разделя социалните услуги на публични или частни структури.

✓ **Закон №448 от 6 декември 2006 г. относно защитата и утвърждаването на правата на хората с увреждания**, насърчава правата и задълженията на хората с увреждания с цел социална интеграция и приобщаване.

Законодателят включва в категорията на хората с увреждания, които поради своите психични, физически, психически, сензорни недостатъци са възпрепятствани или имат ограничен достъп до живота на обществото и се нуждаят от мерки за подкрепа и защита. Законът предоставя правната рамка, необходима за всички възрастни и непълнолетни лица с увреждания, румънски граждани, но и за граждани на други държави, които имат местожителство или пребиваване в Румъния.

„Хората с увреждания имат право на:

- а) защита на здравето - превенция, лечение и възстановяване;
- б) професионално образование и обучение;
- в) заетост и адаптиране на работното място, ориентация и професионално преобразуване;

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

г) социално подпомагане, съответно социални услуги и социални помощи;

д) жилищна среда, екологична жизнена среда, транспорт, достъп до физическа, информационна и комуникационна среда;

е) свободно време, достъп до култура, спорт, туризъм;

ж) правна помощ;

з) данъчни облекчения;

и) оценка и преоценка чрез разглеждане в дома на неподвижни лица от членовете на комисията за оценка, на период от 2 години (член 6).⁵⁵

➤ **Закон за предотвратяване и санкциониране на всички форми на дискриминация №48/2002, публикуван в Държавен вестник бр. 69 от 31 януари 2002 г. за одобряване на Правителствена наредба № 137/2000;**

Според този закон хората са дискриминирани поради принадлежността си към определен етнически произход, националност, раса, религия, непривилегирована категория, поради пол, възраст, убеждения, сексуална ориентация.

Дискриминацията може да се прояви чрез:

а) отказ за предоставяне на публични административни и правни услуги;

б) отказ за достъп на лице или група лица до обществени здравни услуги - избор на семеен лекар, медицинска помощ, здравно осигуряване, спешни служби или други здравни услуги;

в) отказ за продажба или отдаване под наем на земя или сграда за жилищно ползване;

г) отказ за отпускане на банков заем или сключване на друг вид договор;

д) отказ на достъп на лице или група лица до услугите, предлагани от театри, кина, библиотеки, музеи и изложби;

е) отказ за достъп на лице или група лица до услугите, предлагани от магазини, хотели, ресторанти, барове, дискотеки или други доставчици на услуги, независимо дали те са частна или публична собственост;

ж) отказ на достъп на лице или група лица до услугите, предлагани от обществените транспортни компании - със самолет, кораб, влак, метро, автобус, тролейбус, трамвай, такси или по друг начин;

⁵⁵ Закон за защита и насърчаване на правата на хората с увреждания 448 от 6 декември 2006 г., <http://anpd.gov.ro/>.

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

з) отказ за предоставяне на права или улеснения на което и да е лице или група лица. ""⁵⁶

- **Правителствено решение №881 от 09.12.1998 г.**, публикувано в Държавен вестник, част I, бр. 478 от 14/12/ 1998 г., за да се обяви денят 18 декември за **Ден на националните малцинства в Румъния**.

„Денят 18 декември е обявен за Ден на националните малцинства в Румъния. По повод Деня на националните малцинства в Румъния ще бъдат организирани културни събития, симпозиуми, кръгли маси и други конкретни тематични дейности. Отделът за Защита на националните малцинства и Министерството на културата, заедно с органите на публичната администрация, ще предоставят специализирана подкрепа за организирането и провеждането на събитията, свързани с това събитие (членове 1 и 2). ""⁵⁷

- **Правителствено решение № 1206 от 27.11.2001 г.**, публикувано в Държавен вестник, Част I, бр. 781 от 07/12/2001 г. за одобряване на Нормите за прилагане на разпоредбите относно правото на гражданите от национално малцинство да използват майчиния език в местната публична администрация, съдържащи се в Закона на местната публична администрация №215/2001”⁵⁸
- ✓ **Правителствено решение № 834 от 10.07.2003 г.**, публикувано в Държавен вестник, Част I, бр. 526 от 22/07/2003 г. относно създаването на **Национален център за ромска култура**, като институция с правосубектност към Министерството на културата и вероизповеданията.
- ✓ **Решение №1194 от 27 ноември 2001 г. относно организацията и функционирането на Националния съвет за борба с дискриминацията.**
- ✓ **Правителствено решение № 430/2001** относно Стратегията на румънското правителство за подобряване на положението на ромите, публикувана в Държавен вестник, Част I, от 28 април 2006 г.

2.2. ЗАКОНОДАТЕЛСТВО ОТНОСНО ДАНЪЦИТЕ И ТАКСИТЕ

- ✓ **Закон № 76/2002, относно системата за осигуровки за безработица и стимулиране на заетостта.**

⁵⁶ Закон за предотвратяването и санкционирането на всички форми на дискриминация, 48/2002, <http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/legea/48-2002.php>.

⁵⁷ Правителство на Румъния, **Правителствено решение 881 от 09.12.1998 г.**, публикувано в Държавен вестник, Част I, бр. 478 от 14/12/1998 г., http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/Hotarare_nr881din_09121998.pdf.

⁵⁸ Правителство на Румъния, **Правителствено решение 1206 от 27.11.2001 г.**, http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/Hotarare_nr_1206_din_27_11_2001.pdf.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

У нас действащото законодателство гарантира на всеки гражданин правото да избере професията и работата си, но и да се ползва от осигуряване за безработица.

Настоящият закон подкрепя хората, които търсят работа и които са в една от следните ситуации:

„а) са станали безработни по смисъла на разпоредбите на чл. 5 т. IV буква в);

б) не са могли да заемат работно място след завършване на образователна институция или след като са преминали военния стаж;

в) заемат работно място и по различни причини искат да го променят;

г) са получили статут на бежанец или друга форма на международна закрила, съгласно закона;

д) чуждестранни граждани или лица без гражданство, които са били наети или са получавали доходи в Румъния, в съответствие със закона;

е) не са могли да заемат работно място след репатрирането или след освобождаването си от задържане.”⁵⁹

➤ **Закон №448 от 6 декември 2006 г. за защита и насърчаване на правата на хората с увреждания** предоставя определени условия, предоставени на работодателите, като уреждане на определени разходи за получаване на жилище и намаляване или освобождаване от плащането на наема за определен вид жилище, както и предоставяне на предлагани субсидии на работодателите:

Държавните органи са длъжни да вземат предвид приоритета за отдаване под наем на по-ниски нива на къщите, принадлежащи на публичното пространство на държавата, за да осигурят на хората с увреждания възможността да получат жилище. В същото време хората с увреждания също имат права, като едното от тях е да получават в допълнение жилищна стая, а другото е да бъдат освободени от заплащане на наема за жилищните помещения, собственост на държавата или на административно-териториалните единици.

Член 28 набляга на освобождаването от плащането на тарифата за ползване на националните пътни мрежи, предвидено в Правителствена наредба № 15/2002, на хората с увреждания, както и техните спътници или лични асистенти, собственици на автомобили. Предвиденото освобождаване се прилага за един автомобил, собственост на всеки от правоимащите лица.

⁵⁹ Закон 76/2002, за системата на осигуряване за безработица и стимулиране на заетостта, http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/file/Legislatie/LEGI/L76-2002_act.pdf.

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Правата на работодателите на хората с увреждания са записани в член 84, както следва:

„а) приспадане при изчисляване на облагаемата печалба на сумите, свързани с адаптирането на защитените работни места и закупуването на оборудването и екипировката, използвани в производствения процес от лица с увреждания;

б) приспадане при изчисляване на облагаемата печалба на разходите с транспортирането на хората с увреждания от дома до работното място, както и на разходите с транспортирането на суровините и на готовата продукция до и от местоживеенето на лицето с увреждания, нает за работа въкъщи ;

в) приспадане от бюджета на осигуровките за безработица на специфичните разходи за подготовка, обучение и професионална ориентация и заетост на хората с увреждания;

г) субсидия от държавата, при условията, предвидени в Закон № 76/2002 за системата за осигуряване за безработица и стимулирането на заетостта, с последващи изменения и допълнения. ”⁶⁰

➤ **Закон №207/2009 относно одобряването на СПН 86/2008 за изменение на Закон №448/2006 относно защитата и насърчаването на правата на хората с увреждания** - се отнася до възможността човек с увреждания да получи кредит, като лихвите се уреждат от държавата.

„Възрастни с тежки или сериозни увреждания могат да се възползват от кредит, чиито лихви се поемат от държавния бюджет, чрез трансфери от бюджета на Националния орган за хора с увреждания към бюджетите окръжните дирекции за социално подпомагане и закрила на детето, съответно местните от секторите на община Букурещ, въз основа на договор относно ангажимента за плащане на лихва за закупуване на единично превозно средство и за приспособяване на жилище според индивидуалните нужди за достъп, при условие че се плащат вноските по кредита на датата на падежа, но и ако кредитната стойност не надвишава 10 000 евро , а погасяването на кредита не трябва да надвишава 10 години. В случай на закупуване на превозни средства, специално пригодени за превоз на неподвижни лица с увреждания, зависими от инвалидната количка, кредитната стойност не може да надвишава 20 000 евро, като срокът на погасяване е 15 години (член 27)..”⁶¹

➤ **Закон №359/2009 г. за изменение на чл. 20, ал. (2) буква б) от закон № 448/2006 относно защитата и насърчаването на правата на хората с**

⁶⁰ Закон 448 от 6 декември 2006 г. относно защитата и насърчаването на правата на хората с увреждания, <http://anpd.gov.ro/>.

⁶¹Закон 207/2009 относно приемане на СПН 86/2008 за промяна на закон 448/2006 относно защитата и насърчаването на правата на хората с увреждания, [http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/ file/Legislatie/LEGI/L207-2009.pdf](http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/file/Legislatie/LEGI/L207-2009.pdf).

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

увреждания свидетелства за освобождаване от плащането на наема въз основа на изпълнението на определени условия:

„В член 20 от Закон №448/2006 относно защитата и насърчаването на правата на хората с увреждания, публикуван в Държавен вестник на Румъния, Част I, бр. 1 от 3 януари 2008 г., впоследстващите изменения и допълнения, буква б) от алинея (2) се изменя и има следното съдържание:

б) освобождаване от плащането на наема за жилищните райони, предназначени за жилища, собственост на държавата или от нейните административно-териториални единици и които се ползват от тези лица (член 1).”⁶²

- **Закон №360/2009 за изменение на буква а) ЧЛЕН 26 от закон №448/2006 относно защитата и насърчаването на правата на хората с увреждания** - поставя под въпрос освобождаването на хората с увреждания от плащането на данък върху дохода:

„Член. Буква а) от член 26 от Закон №448/2006 относно защитата и насърчаването на правата на хората с увреждания, публикувани в Държавен вестник на Румъния, Част I, бр. 1 от 3 януари 2008 г., с последващите изменения и допълнения, се изменя и ще има следното съдържание: освобождаване от данък върху доходите от заплати, надбавки за заплати и пенсии”⁶³

- **Закон №136/2012 г. относно приемането на СПН №84/2010 г. за изменение на закон №448/2006 относно защитата и насърчаването на правата на хората с увреждания** - задълженията на работодателя, ако временно отсъства временният асистент на лицето с увреждане:

„В член 1, точка 2, алинея (2) на член 37 се изменя и ще има следното съдържание: по време на временното отсъствие на личния асистент работодателят има задължението да предостави на лицето с тежко увреждане заместник на личния асистент.”⁶⁴

- **Закон 193/2015 за изменение на Закон №448/2006 относно защитата и насърчаването на правата на хората с увреждания** - подчертава освобождаването на хората с увреждания и техните спътници / помощници

⁶² Закон 359/2009 за промяна на чл. 20 ал. (2) буква б) от закон 448/2006 относно защитата и насърчаването на правата на хората с увреждания, чл. 1, http://www.dreptonline.ro/legislatie/lege_modificare_protectie_promovare_drepturi_persoane_handicap_359_2009.php.

⁶³ Закон 360/2009 за промяна на буква. а) чл. 26 от закон 448/2006 относно защитата и насърчаването на правата на хората с увреждания, <http://www.cevadespus.ro/docs/Lege%20360-2009%20pentru%20modificarea%20Legii%20448.pdf>.

⁶⁴ Закон 136/2012 за приемане на СПН 84/2010 за промяна на закон 448/2006 относно защитата и насърчаването на правата на хората с увреждания <http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/file/Legislatie/LEGI/L%20136-2012.pdf>.

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

от плащането на тарифата за използване на националните пътни мрежи (винетка):

Съгласно член 26, буква в), освобождаването се извършва от плащането на данъка върху автомобили, триколки и мотоциклети с кош;

Член 28 има следното съдържание:

„Хората с увреждания, както и техните придружители или, в зависимост от случая, техните лични асистенти, собственици на автомобили, се ползват от освобождаване от плащането на тарифата за ползване на националните пътни мрежи, предвидена в Правителствена наредба №15/2002 относно прилагането на тарифата за ползване и тарифата за преминаване по националната пътна мрежа в Румъния, одобрена с изменения и допълнения със Закон № 424/2002, с последващите изменения и допълнения.

Освобождаването, предвидено в ал. (1) се прилага за един автомобил, собственост на всяко от лицата, които имат право съгласно разпоредбите на ал. (1).”⁶⁵

2.3. ЗАДЪЛЖИТЕЛНО СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ И ЗДРАВНО ОСИГУРЯВАНЕ

➤ *Закон за социално здравно осигуряване № 145/1997*

Според този закон всички румънски граждани, чуждестранни граждани и лица без гражданство, които имат местожителство или пребиваване на територията на страната, са задължени да бъдат застраховани и следователно плащат месечна вноска за социално здравно осигуряване. Има няколко категории здравно осигуряване, без да се плаща вноската, както следва:

„а) деца и младежи до 26-годишна възраст, ако са ученици, студенти или чираци и ако не печелят доходи от работа;

б) лица с увреждания, които не печелят доходи от работа или са на грижите на семейството;

в) съпругът, съпругата, родителите и бабите и дядовците са без собствени доходи, и за тях се грижи осигурено лице; и т.н.”⁶⁶

⁶⁵ Закон 193/2015 за изменения на закон 448/2006 относно защитата и насърчаването на правата на хората с увреждания, <https://lege5.ro/Gratuit/g4zdmnjugm/legea-nr-193-2015-pentru-modificarea-legii-nr-448-2006-privind-protectia-si-promovarea-drepturilor-persoanelor-cu-handicap>.

⁶⁶ Закон за здравното осигуряване 145/1997, http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm?act=text&idt=2557.

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

- **Закон №95/2006 за реформата в областта на здравеопазването, с последващите изменения и допълнения (** преиздаден **),** представя лицата, които се ползват от медицинска застраховка, без да плащат вноската.

От тях споменаваме хората с увреждания, които не получават доходи от работа, пенсия или други източници, с изключение на тези, получени съгласно Спешна Правителствена Наредба № 102/1999 г. относно специалната закрила и заетостта на хората с увреждания, одобрена с изменения и допълнения със Закон №519/2002, с последващите изменения и допълнения;

Друга категория са болните със заболявания, включени в националните здравни програми, създадени от Министерството на общественото здраве, до излекуването на болестта, ако не получават доходи от работа, пенсия или други източници.”⁶⁷.

- **Закон за държавното обезщетение за деца, *** Преиздаден, 61/1993 от 22 септември 1993 г.** възнамерява да установи разпределението и начините на плащане.

Държавата установява като форма на защита държавната помощ за деца, отпускана на всички тях, без дискриминация и съгласно чл.3 ал.1“ Размерът на държавната помощ за деца се определя във връзка с референтния социален показател, наричан по-долу РСП, както следва:

а) 0,4 РСП за деца до 2 години (или до 3 години, в случай на дете с увреждане);

б) 0,168 РСП за деца на възраст между 2 и 18 години, както и за младите хора, посочени в чл. 1, ал. (3);

в) 0,4 РСП за деца между 3 и 18 години, в случай на дете с увреждане, съгласно разпоредбите на чл. 58, ал. 1 от Закон №448/2006 относно защитата и насърчаването на правата на хората с увреждания, преиздаден, с последващите изменения и допълнения.”⁶⁸

- **Закон за единната система на публичните пенсии, 263/2010 от 16 декември 2010 г.** Според този закон чрез публичната пенсионна система и други права за социално осигуряване, държавата гарантира правото на социално осигуряване.

Член 49 от горния закон гласи, че периодите, за които не се дължат вноски, се приравняват към периода на вноските, наречени асимилирани периоди. Тези периоди са тези, в които осигуреното лице е получило пенсия за инвалидност и втора категория, която влезе в сила на 1 януари 2006 г., е

⁶⁷Закон 95/2006 относно здравната реформа, с последващите изменения и допълнения, <https://legeaz.net/legea-95-2006/art-213>.

⁶⁸ Закон за държавната помощ за деца, (Преиздаден), 61/1993, <http://anpd.gov.ro>.

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

периодът, в който му е даден отпуск за отглеждане на дете до 2 години или до 3 години, в случай на дете с увреждане;

„Лицата, които са завършили период на вноса при условия на увреждане, съществуващо преди това качество на осигуряване, се ползва от намалението на стандартната възраст за пенсиониране, предвидено в приложение № 5, в зависимост от степента на увреждане, както следва:

а) 15 години, в случай на тежко увреждане, ако те са постигнали, при условията на увреждане, предшестващо качеството на осигурен, най-малко една трета от целия период на вноса;

б) с 10 години, в ситуация на осигурени лица с подчертано увреждане, ако те са постигнали, в условията на увреждане съществуващо преди качеството на осигурен, най-малко две трети от целия период на вноса;

в) с 10 години, в ситуация на осигурени лица със средно увреждане, ако те са постигнали, в условията на увреждане съществуващо преди качеството на осигурен, пълния период на вноса.

Незрящите се ползват от пенсия за възраст, независимо от възрастта, ако са постигнали най-малко една трета от целия период на вноса.”⁶⁹

3. РАЗДЕЛ III „ИНФОРМАЦИЯ ЗА БИЗНЕСА”

3.1. ИНФОРМАЦИЯ ЗА ФИРМИ И ОРГАНИЗАЦИИ, ПОДКРЕПЯЩИ ПРЕДПРИЕМАЧИТЕ

Румънските предприемачи, в началото на пътя си, могат да получат насоки чрез програми за бизнес консултации, които могат да бъдат безплатни или платени. Бизнес консултирането е услуга, предлагана от консултант на предприемача, в момента на започване на бизнеса или на различни етапи от неговото развитие.

Програма НАЧАЛО НАЦИОНАЛНА РУМЪНИЯ

Програмата има за цел да предложи „консултантска и специализирана помощ на компаниите в началото на пътя, но и на тези, които преминават през различни процеси на разширяване / трансформация“.”⁷⁰

⁶⁹Закон за единната система на публичните пенсии 263/2010 от 16 декември 2010, http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/MMJS/Legislatie/Lege263din2010_vigoare-la1feb2017.pdf.

⁷⁰ Start-Up Nation Romania, Мисия, <https://Start-Upnation.Eu/Misiune/>.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Подробности за финансирането, критериите за допустимост, които тези, които искат да участват в програмата трябва да изпълнят, се предлагат на уебсайта на програмата,⁷¹

Програма ROMANIA START-UP PLUS

Програмата „е линия за финансиране за тези, които искат да развият бизнес в градската среда“. Това е програма, посветена на „развитието на предприемачеството и създаването на нови предприятия”.⁷² Нейната цел е да стимулира предприемачеството и да създаде работни места. По принцип, „предоставя европейски фондове за:

- курсове за предприемаческо обучение;
- специализирана техническа консултация;
- наставнически услуги;
- изпълнение на бизнес плана.”⁷³

В Румъния има редица компании и организации, които предлагат курсове за обучение за тези, които искат да открият бизнес или искат да развият своите предприемачески умения. Ето някои от тях.

BusinessAcademy

Адрес: Ул. Академией 39-41, Ет. 2, Сектор 1, Букурещ

Работно време: Понеделник-Петък: 08:00 - 20:00, Събота: 09:00 - 13:00

Отдел за записвания:

Тел.: +40 (314) 326 163; Моб.: +40 (74) 9161 610, +40 (74) 5040 199

BusinessAcademy "е международно училище за бизнес образование", което съществува в Румъния от 2010 г. и има два филиала, един в Букурещ и друг в Тимишоара. От организационна гледна точка тя е част от "международната компания LINK group, която е създадена през 1998 г. и е със седалище в Белград", с филиали в повече страни на Балканския полуостров. BusinessAcademy оперира чрез Отдела за международни изпити на университета в Кеймбридж.⁷⁴

Мисията на ВА е да помогне на „тези, които искат да станат напълно финансово независими, като изграждат собствен бизнес или успешна кариера“, а тяхната дейност е във визията: „Свят на щастливи, богати и независими хора ”.

⁷¹ START-UP NATION ROMANIA, Бенефициери, <https://start-upnation.eu/beneficiari/>.

⁷² Румъния Start-Up Plus. Линия за финансиране, предназначена за тези, които искат да започнат бизнес в градска среда, с европейски средства, стр.3, <http://www.fonduri-ue.ro/images/files/comunicate/2016/11.07/Calendar.Romania.Start-Up.Plus.pdf>.

⁷³ Пак там, стр.4.

⁷⁴ BusinessAcademy, <https://www.business-academy.ro/>.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

The Entrepreneurship Academy

EA-The Entrepreneurship Academy – Букурещ, Румъния

Адрес: Улица Семилуней 4-6, Сектор 2, 020053, Букурещ, Румъния

Телефон: +40 318 142 927 | email: info@entreprenation.ro

Работно време: Понеделник-петък | 09:00 a.m – 20:00 p.m

The Entrepreneurship Academy е висше учебно заведение в Румъния", администрирано от Фондация EntrepreNation, създадена от трите учредителни организации. Мисията на фондацията е да развива предприемачеството в Румъния. Университетът е основният проект на фондация EntrepreNation."⁷⁵ ING Bank е първият учредителен партньор на The Entrepreneurship Academy.

Що се отнася до образователния модел, „учебният процес EA - The Entrepreneurship Academy е ориентиран към студентите и към постигане на ясни и постижими академични, професионални, лични и финансови цели, като се структурира под формата на 4-годишна бакалавърска програма."⁷⁶

3.2. ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ЗАЕТОСТ ЗА ХОРА В НЕРАВНОСТОЙНО ПОЛОЖЕНИЕ

3.2.1. Пазарът на труда в трансграничния регион Румъния-България

В областта на заетостта уязвимите групи са най-склонни към маргинализация и дискриминация. Затова, мерките, предложени на равнище ЕС, са насочени към насърчаване на участието в образованието и обучението на всички индивиди, равен достъп на хората до професионални възможности, придобиване на необходимите ресурси за насърчаване на професионалната интеграция, равно третиране на хората на работното място, независимо от етническата принадлежност или раса.

На европейско ниво, между 2002 г. и 2018 г. общият коефициент на заетост се е увеличил с 6.2 процентни пункта, от 66.8% на 73.2%. Въпреки че общата тенденция е за растеж във всички европейски страни (в България и Малта растежът беше грандиозен, с над 20,0%), Кипър и Гърция се превръщат в изключение, като са единствените държави, които регистрират спад през споменатия период.

След икономическата криза през 2008 г. на пазара на труда се наблюдават тревожни тенденции, така че през периода 2009-2013 г. общият коефициент на заетост постоянно намалява, от 68.9% на 68.2%. Политиките за

⁷⁵ The Entrepreneurship Academy, <https://www.entrepreneurship-academy.ro/organizatii-fondatoare/>.

⁷⁶ The Entrepreneurship Academy, *Образователен модел*, <https://www.entrepreneurship-academy.ro/model-educational/>.

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

икономии, наложени заедно с икономическата криза, повлияха на пазара на труда както чрез промяна на пенсионните схеми, така и чрез удължаване на периода на професионален живот и степента на заетост във възрастовата група (между 55 и 64 години). През 2018 г., в Румъния и България равнището на безработица достигна най-ниската стойност от 2008-2018 г., т.е. 4.2% в Румъния и 5.2% в България.⁷⁷

В Европейския съюз има различия в равнището на заетост по пол, като жените са на по-малък процент на пазара на труда, отколкото мъжете. Разликите между половете намаляха с 5,7 процентни пункта за периода 2002-2018 г., така че през 2018 г. разликата остана 11,6%. В повечето европейски държави обаче между 2002 и 2018 г. заетостта при мъжете е била по-висока, отколкото при жените, като единствените изключения са Латвия и Литва през 2009 г.

Въпреки че в повечето държави-членки на ЕС разликата между степента на заетост на жените и мъжете се е намалила, в страни като България и Румъния това се е увеличило с около 5%, както е показано в следната таблица:

Таблица 1. Основни разлики в степента на заетост според пола в Румъния и България

Страни	Степен на заетост жени		Степен на заетост мъже		Разлика степен на заетост с 2002 година	Разлика степен на заетост с 2018 година
	2002	2018	2002	2018		
Румъния	56.8%	60.6%	70.1%	78.9%	3.8%	8.8%
България	52.3%	68.3%	59.4%	76.5%	16.0%	17.1%

Източник: Eurostat, *Employment statistics*,

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Employment_statistics

➤ Статистика за уязвимите групи в трансграничния регион Румъния-България

През 2017 г. 22.4% от населението на Европейския съюз живее в домакинства, изложени на риск от бедност или социално изключване, т.е. 112.8 милиона души от общо 551. 521,27 души. България, Румъния, Гърция, Литва и Италия имат най-голям брой хора, изложени на риск от бедност или социално изключване⁷⁸

⁷⁷ Източник: Eurostat, *Unemployment statistics*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Unemployment_statistics#Youth_unemployment

⁷⁸ Източник: Eurostat, *People at risk of poverty or social exclusion* https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/People_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion#Number_of_people_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Хора с увреждания и с ромски етнос-европейска статистика

Според статистическите данни на Световната здравна организация (СЗО) в световен мащаб през 2010 г. приблизително 15.0% от световното население, т.е. над един милиард души, се смята, че страдат от някаква форма на увреждане.

Според резултатите от Световното здравно проучване „около 785 милиона души (15.6%) на възраст 15 и повече години живеят с увреждания, докато оценките на Global Burden of Disease говорят за приблизително 975 милиона (19.4%) човека. От тях Световното здравно проучване изчислява, че 110 милиона души (2.2%) имат много сериозни затруднения при експлоатация, докато Global Burden of Disease (GBD) изчислява, че 190 милиона (3.8%) имат тежка инвалидност – еквивалентът на инвалидност поради състояния като квадриплегия, тежка депресия или слепота. Само последните измерват видовете инвалидност при децата (между 0 и 14 години), която се изчислява на 95 милиона (5.1%), от които 13 милиона (0.7%) имат тежки увреждания.”⁷⁹

През 2012 г. отчитат 70 милиона хора с увреждания, т.е. 17.6% от населението на възраст 15 и повече години. Според статистическите резултати, представени от Евростат, през 2012 г. хората с увреждания са били в следните ситуации⁸⁰:

- ✓ 37.0% от хората с увреждания се нуждаят от помощ, защото липсата на финансови ресурси, необходимото оборудване или специална помощ не им позволява да се справят добре в ежедневието си.
- ✓ хората с увреждания с ниско ниво на образование са по-склонни да поискат помощ от тези с по-високо ниво на образование”⁸¹
- ✓ хората, които не са включени в пазара на труда, са по-склонни да сигнализират за необходимостта от помощ от заетите.

В световен мащаб ромското население се изчислява на 12 милиона души, от които 8 милиона живеят в Европа. От тези, които са се установили на европейския континент, шест милиона са разпределени в Централна и Източна Европа⁸².

3.2.2. Възможности за заетост на ромите и хората с увреждания

⁷⁹ World Health Organization (WHO), *World report on disability* (Summary), Malta, 2011, p. 8.

⁸⁰ Eurostat, *Disability statistics - financial situation*, [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Disability statistics - need for assistance&oldid=399967#People with disabilities requiring assistance](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Disability_statistics_-_need_for_assistance&oldid=399967#People_with_disabilities_requiring_assistance).

⁸¹ *Пак там*.

⁸² Европейски съюз, *Support for Roma communities in Central and Eastern Europe*, Bruxelles, p.1, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/brochure_roma_oct2003_en.pdf

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Ромите и хората с увреждания често са изложени на ситуации на уязвимост или риск, тъй като членовете на групата често са изправени пред ниско ниво на образование, липса на квалификация, нисък опит на пазара на труда, несигурно материално положение. В този контекст от гледна точка на възможностите за заетост те стават хора в неравностойно положение на пазара на труда, тъй като имат слабо участие в образованието и следователно ниско ниво на квалификация и трудов опит.

В случая с ромите се посочват професионалните модели на населението, като интересът е насочен към традиционните професии, специфични за собствения им етнос. Според резултатите от специализираните проучвания, по-голямата част от ромите са неквалифицирани и извършват дейности, които не изискват професионална подготовка.

Като цяло извършваните дейности са за тяхна сметка, до голяма степен те се извършват в селските райони, в селското стопанство, често се активират в собственото си домакинство, без да получават никакви икономически компенсации.

Според данните, предоставени от Националния статистически институт, в *Проучването на работната сила в домакинствата на населението (AMIGO)* „през 2013 г. в селскостопанския сектор са работили почти половината от ромските мъже и около две трети от ромските жени. Сред неземеделските дейности най-високите честоти за мъжете роми са в търговията (12,8%), производството (12,6%) и строителството (11,0%). Около 1 на десет мъже роми са били заети в санитарни дейности и водоснабдяване, както и в предоставянето на услуги за отделните домакинства на населението. Една от пет жени от ромски произход извършва икономическа дейност в преработващата промишленост, а други 11,0% в търговията.”⁸³

Хората с увреждания имат нисък процент на заетост. Според доклад на Фондация „За вас“ и Института за публична политика (IPP), през 2010 г. приблизително 29.000 души, т.е. 4.2% от хората с увреждания на национално ниво, са имали работа.

Най-високите перспективи за заетост са в защитените институции, чиято роля е да насърчават интеграцията на хората с увреждания на пазара на труда. Въпреки това намалените законодателни разпоредби относно заетостта в защитени звена на хора с увреждания налагат през 2010 г. само 5% от общия брой лица с увреждания, заети на национално ниво, да работят в тях. През 2017 г. ситуацията беше сходна, като 6.8% (т.е. 33.499 лица с увреждания) са заети от общо 700.000 с право на труд. Според Министерството на труда и социалното правосъдие (MMJS) "в 732-те оторизирани защитени звена работят само 1.897

⁸³ Руксандра Молдовяну, *Ромският етнос – някои особености, илюстрирани със статистически данни*, Румънски журнал за статистика - допълнение бр.12 / 2015, стр. 29.

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

лица с увреждания и 124 лица с инвалидност трета степен, което е 0,26% от общия брой на хората с увреждания.”⁸⁴

Също така, съгласно Закон 448/2006, хората с увреждания трябва да заемат 4% от общия брой на служителите в публичните институции, както и в частни компании, които надхвърлят 50 служители. Въпреки че тази мярка за стимулиране на заетостта създава ясни възможности за хората с увреждания, на национално ниво броят на служителите с увреждания е малък в сравнение с броя на свободните работни места, отчетени от институциите.

На национално ниво възможностите за заетост на хора от уязвими групи, които имат ниско образование или не са професионално квалифицирани, могат да бъдат известни чрез Националната агенция по заетостта (ANOFM). Според ANOFM през юли 2019 г. са регистрирани 28 977 свободни работни места, от които 4,5% са за хора с висше образование, а 53,1% са за лица с гимназиално, средно и професионално образование, докато 42,4% от свободните работни места работата са за хора с основно / средно образование или без образование⁸⁵.

Графика. 1 Най-добри свободни работни места на национално ниво

Източник: Национална агенция по заетостта (ANOFM), Служба Комуникации и Секретариат на Административния съвет, Прес-комюнике, 4 юли 2019, https://www.anofm.ro/upload/7451/comunicat_LMV_4_iulie_2019.pdf

Също така, през юли 2019 г. на национално ниво, ANOFM организира 169 програми за професионално обучение, в които са записани 2.742 души, като около 50% от предлаганите занаяти / професии са адресирани и към хора,

⁸⁴ Вестник Либертата, Статия “ Държавните институции не наемат хора с увреждания, въпреки че са задължени по закон”, 26 април 2018 г., <https://www.libertatea.ro/stiri/institutiile-de-stat-nu-angajeaza-persoane-cu-handicap-desi-sunt-obligate-2230681>

⁸⁵ Национална агенция по заетостта (ANOFM), Служба Комуникации и Секретариат на Административния съвет, Прескомюнике, 4 юли 2019, https://www.anofm.ro/upload/7451/comunicat_LMV_4_iulie_2019.pdf

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

които нямат професионална квалификация, получена след посещаване на гимназия или университетска образователна система. В трансграничните окръзи бяха отчетени следните данни⁸⁶:

- Долж: 10 курса за професионално обучение, проведени от ANOFM, в занаяти / професии: *фризьор, агент по сигурността, земеделски производител на зеленчукови култури и животновъд, комуникация на румънски език, умения по математика, инспектор по човешки ресурси, електротехник на поддръжка в строителството.*
- Горж: 3 курса за професионално обучение, проведени от ANOFM, в професии / професии: *Електронен компютърен оператор и мрежи, сервитьорка, търговски работник.*
- Кълъраш: 6 курса за професионално обучение, проведени от ANOFM, в занаяти / професиите: *барман, Ключови компетенции-комуникация, инспектор човешки ресурси, Инспектор в областта на здравето и безопасността на работното място, Оператор на валидиране и оператор на обработка на данни, пекар.*
- Олт: 6 курса за професионално обучение, проведени от ANOFM, в занаяти / професии: *комуникация на английски език, търговски работник, сладкар, сервитьор, продавач в хранителен магазин.*
- Констанца: 2 курса за професионално обучение, проведени от ANOFM, в занаяти / професии: *Оператор за валидиране и оператор на обработка на данни, Сладкар.*
- Гюргево: 2 курса за професионално обучение, проведени от ANOFM, в занаяти / професии: *Гримьор, Бръснар, Фризьор, Маникюрист, Педикюрист.*
- Телеорман: 1 курс за професионално обучение, проведен от ANOFM, в занаяти / професии: *Електротехник с ниско и средно напрежение.*

От 405 хиляди лица с увреждания, които участват в икономическата дейност, 30.0% имат достъп до специални форми на помощ, които да им помогнат в професионалната дейност, докато 64.0% от незаетите лица с увреждания (1287 хиляди души) заявяват, че биха искали достъп до специални мерки за подпомагане с цел по-лесно интегриране на пазара на труда.

Специални мерки за помощ са насочени към⁸⁷:

- лична помощ, помощ / подкрепа за професионалната дейност (мярка, подкрепена от 22,4% от хората с увреждания и 43,4% от незаетите хора с увреждания);

⁸⁶ Национална агенция по заетостта (ANOFM), Списък на курсовете през юли 2019, https://www.anofm.ro/upload/7243/SKMBT_22319062715340.pdf

⁸⁷ Мерките и статистическите данни за тях са взети от Националния статистически институт, Прессъобщение. Заетост на хора с увреждания, Бр. 258 от 5.12.2011, стр. 3, http://www.insse.ro/cms/files/statistici/comunicate/com_trim/ocuparea%20persoanelor%20cu%20dizabilitati/a11/ocup_dizabilitati12r.pdf.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

- специфично оборудване или условия на работа, адаптирани към работното място (мярка, подкрепена от 2,9% от наетите хора с увреждания, и 28,9% от неактивните с увреждания);
- специални условия на работното място (напр. гъвкава програма, работа без придвижване, работа вкъщи и т.н.), споменати от 14,4% от заетите лица и 59,0% от незаетите хора с увреждания.

3.3. МИТНИЧЕСКИ ПРОЦЕДУРИ

3.3.1. Митнически процедури относно въвеждането на стоки на митническата територия на Румъния

Условия относно представяне на стоки на митницата:

„Стоките, влизащи на митническата територия на Румъния, се представят в митническото учреждение от лицето, което ги е внесло, или, според случая, от лицето, което поема отговорност за транспортирането на стоките след внасянето им, с изключение на стоките, превозвани с помощта на транспорт, който преминава транзит, без прекъсване, териториалните води или въздушното пространство на митническата територия на Румъния. Лицето, представящо стоките, е длъжно да посочи обобщената декларация или митническата декларация, подадена по-рано за тези стоки.”⁸⁸

Полезна информация за временно представяне и съхранение на стоки:

„Стоките, въведени на митническата територия на Румъния, се представят на митницата веднага след пристигането им в определеното митническо учреждение или на всяко друго място, определено или одобрено от митническите органи, или в свободна зона.

Вие имате задължението да представите на митницата несъюзните стоки, които въвеждате в Съюза. Те трябва да получат митнически режим, одобрен от митническия орган.

Несъюзните стоки се съхраняват временно от момента на представянето им на митницата. Стоките, съхранявани временно, се съхраняват само във временни складови помещения, разрешени от митническия орган. Срокът, в който стоките трябва да бъдат поставени под митнически режим или реекспортирани, е 90 дни.”⁸⁹

Във връзка с декларирането на стоки се предвижда следното: "Всички стоки, предназначени за поставяне под митнически режим, с изключение на режима на свободната зона, са предмет на митническа декларация, съответстваща на този режим."

⁸⁸ Румънски митнически кодекс (Закон 86/2006), Чл. 66, стр.23-24. <http://www.e-customs.ro/wp-content/downloads/Codul-Vamal-al-Romaniei-Legea86.pdf>.

⁸⁹ Генерална дирекция Митници, *Представяне на стоките и временно съхранение*, <https://www.customs.ro/agenti-economici/proceduri-vamale/declararea-marfurilor>.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Митническата декларация може да бъде подадена по три начина "

- „писмено;
- използвайки техника за обработка на данни;
- чрез словесно изявление или друго действие.”⁹⁰

Членове 71 и 72 от Митническия кодекс се отнасят до "Задължението за определяне на митническо местоназначение на стоки", а членове 73-76 установяват правилата за "временно съхраняване на стоки, представени на митницата".⁹¹ Членове 71 и 72 от Митническия кодекс се отнасят до "Задължението за определяне на митническо местоназначение на стоки"⁹², а членове 73-76 установяват правилата за "временно съхраняване на стоки под митнически режим". Членове 82-84 регламентират "поставяне на стоки под митнически режим".⁹³

3.2.2. Процедури по отношение на стоките, напускащи митническата територия на Румъния

Съгласно член 201 от Митническия кодекс „стоките, които напускат митническата територия на Румъния, подлежат или на митническа декларация, или ако митническата декларация не се изисква, обобщена декларация, с изключение на превозваните с транспортни средства, които преминават транзитно, без прекъсване, териториалните води или въздушното пространство на митническата територия.”⁹⁴

Норми относно митническата декларация в случай на стоки, които са получили митническо местоназначение и напускат територията на Румъния.

• Когато стоките, напускащи митническата територия на Румъния, са получили митническо местоназначение, което изисква митническа декларация съгласно закона, тази декларация се подава в митническото учреждение за износ, преди стоките да напуснат митническата територия на Румъния.

• Когато митническата декларация е съставена, по начин, различен от електронни средства, митническият орган извършва анализ на риска на същото ниво като този, приложим към митническите декларации, направени по електронен път.”⁹⁵

Ако „стоките, напускащи митническата територия на Румъния, не са получили митническо местоназначение, което изисква митническа декларация,

⁹⁰ Пак там.

⁹¹ Румънски митнически кодекс (Закон 86/2006), Чл. 71-72, стр. 24.

⁹² Румънски митнически кодекс (Закон 86/2006), Art. 73-76, р. 25.

⁹³ Румънски митнически кодекс (Закон 86/2006), Чл. 82-84, стр. 26-27.

⁹⁴ Румънски митнически кодекс (Закон 86/2006), Чл. 201, стр. 59-60.

⁹⁵ Румънски митнически кодекс (Закон 86/2006), Чл. 202, стр. 60.

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

обобщената декларация се подава на изходното митническо учреждение, преди стоките да напуснат митническата територия на Румъния.”⁹⁶

3.4. УСЛОВИЯ ЗА ВНОС И ИЗНОС НА СТОКИ

Autoritatea vamală poate accepta, în locul declarației sumare, depunerea unei Въвеждането на стоките на румънската митническа територия е регламентирано в член 60 от Митническият кодекс.

”(1) Стоките, въведени на митническата територия на Румъния, подлежат на обобщена декларация, с изключение на товарите, натоварени в транспортни средства, които преминават без спиране през териториалните води или през въздушното пространство на митническата територия.

(2) Обобщената декларация се подава в митническото учреждение на влизане. Митническият орган може да разреши обобщената декларация да бъде подадена в друго митническо учреждение, при условие че незабавно съобщава или предоставя необходимата информация на митническото учреждение на влизане по електронен път.

Митническият орган може да приеме вместо обобщената декларация подаването на уведомление и достъпа до данните от обобщената декларация в компютърната система на икономическия оператор.”⁹⁷

Следните категории стоки се ползват от освобождаване от плащането на вносни мита при определени условия:

- „Средствата за производство и друго оборудване, внесено с прехвърляне на дейности от трета държава в рамките на Общността;
  - "Продукти, получени от земеделските стопани от имотите, разположени в трета държава";
  - "Семена, торове и продукти за обработка на почвата и култури, внесени от селскостопански производители";
  - „Образователни, научни и културни материали; научни инструменти и апарати “;
  - "Терапевтични вещества от човешки произход и реактиви, използвани за определяне на кръвната група и тъканния тип";
  - "Инструменти и апарати за медицински изследвания, диагностика или медицинско лечение";
  - "Референтни вещества за контрол на качеството на лекарствата";
  - "Фармацевтични продукти, използвани в международни спортни събития";
  - "Стоки, внесени с цел насърчаване на търговията.”⁹⁸ и т.н..
- Освен това освобождаването от вносни мита се предоставя на:

⁹⁶ Румънски митнически кодекс (Закон 86/2006), Чл. 203, стр. 60.

⁹⁷ Румънски митнически кодекс (Закон 86/2006), Чл. 60, стр. 21.

⁹⁸ Пак там

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

- „стоки за благотворителни или филантропни организации; стоки за слепи или други хора с увреждания“;

- „незаменими стоки, внесени от държавни организации или други благотворителни или филантропски организации, оторизирани от компетентните органи да бъдат раздадени безплатно на нуждаещите се лица“;

- "стоки от всякакъв вид, изпратени безплатно от лице или организация, установени извън територията на Общността и без никаква търговска цел от подателя до държавни организации или други благотворителни или филантропски организации, оторизирани от компетентните органи да бъдат използвани за набиране на средства по случай случайни благотворителни акции в полза на нуждаещите се"⁹⁹

Също така „са освободени от вносни такси и стоките, специално създадени за развитие в обучението, за научно и културно развитие на незрящи, при условие че те са внесени от:

- незрящи хора;
- от институции или организации, участващи в образованието или подпомагането на незрящи, разрешени от компетентните органи на държавите-членки."¹⁰⁰

Премахва се таксата при внос на стоки, специално проектирани за образование, използване и социално насърчаване на лица с физически или умствени увреждания, различни от незрящите, когато са внесени:

- от лица с увреждания за собствена употреба;
- от институциите или организациите, които са определени от компетентните органи."¹⁰¹

Ползват се от освобождаване от такси за експорт:

„Домашни животни, изнасяни по повод прехвърлянето на селскостопански дейности от Общността на трета държава "

„Продукти, получени от селскостопански производители, които развиват дейността си на имоти, разположени в Общността“

„Семена, изнасяни от селскостопански производители за използване в имоти, разположени в трети страни“;

„Фуражи и храна, които придружават животните по време на износа им."¹⁰² и т.н..

---

⁹⁹ Пак там.

¹⁰⁰ Пак там.

¹⁰¹ Пак там.

¹⁰² Пак там.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

БИБЛИОГРАФИЯ

Законодателство

„Румънски митнически кодекс” (Закон 86/2006), . <http://www.e-customs.ro/wp-content/downloads/Codul-Vamal-al-Romaniei-Legea86.pdf>

„РЕШЕНИЕ № 50/2015 от 28 януари 2015 г. относно организацията, функционирането и правомощията на Националния орган за хора с увреждания, Текст в сила от 20 декември 2018 г.”, <http://anpd.gov.ro/web/wp-content/uploads/2019/01/hg-50-actualizat-20-dec-2018.doc>

Харта на Обединените нации от 26 юни

1945 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/19362>.

Рамкова конвенция за защита на националните малцинства. Документ на Съвета на Европа, приет през 1995 г., <http://www.dri.gov.ro/conventia-cadru-pentru-protectia-minoritatilor-nationale/> Международна конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация от 1950

г., <http://www.hotararicedo.ro/files/files/CONVENTIA%20INTERNATIONALA%20PRIVIND%20ELIMINAREA%20TUTUROR%20FORMELOR%20DE%20DISCRIMINARE%20RASIALA.pdf>

Обща декларация за правата на човека от 10.12.1948

г., <https://lege5.ro/Gratuit/g42doobx/declaratia-universala-a-drepturilor-omului-din-10121948>

Правителство на Румъния, правителствено решение №1206 от 27.11.2001 г., http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/Hotarare_nr_1206_din_27_11_2001.pdf

Правителство на Румъния, правителствено решение № 881 от 09.12.1998 г., публикувано в Държавен вестник, част I, бр. 478 от 4/12/1998 г. http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/Hotarare_nr881_din_09_12_1998.pdf.

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

<http://www.cncd.org.ro>

Закон №448 от 6 декември 2006 г. за защита и насърчаване на правата на хората с увреждания, <http://anpd.gov.ro/>

Закон за защита и насърчаване на правата на хората с увреждания, Nr. 448 от 6 декември 2006 г., <http://anpd.gov.ro/>.

Закон 193/2015 за изменение на закон № 448/2006 за защита и насърчаване на правата на хората с увреждания, <https://lege5.ro/Gratuit/g4zdmnjugm/legea-nr-193-2015-pentru-modificarea-legii-nr-448-2006-privind-protectia-si-promovarea-drepturilor-persoanelor-cu-handicap>
Законът за социалното здравно осигуряване 145/1997, http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm?act_text?idt=2557

Закон за социално подпомагане 292 от 20 декември 2011

г., <http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/file/Legislatie/LEGI/L292-2011.pdf>

Закон за социално подпомагане, No 292/2011 от 20 декември 2011 г., <http://anpd.gov.ro>.

Закон №136/2012 г. за одобрението на СПН № 84/2010 г. за изменение на закон № 448/2006 за защита и насърчаване на правата на хората с увреждания, <http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/file/Legislatie/LEGI/L%20136-2012.pdf>.

Закон № 207/2009 за одобряването на СПН 86/2008 за изменение на Закон № 448/2006 за защита и насърчаване на правата на хората с увреждания, <http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/file/Legislatie/LEGI/L207-2009.pdf>

Закон № 335 от 3 декември 2007 г. на търговските палати в Румъния, стр.

1, <http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Legislatie/HG488-2017.pdf>

Закон №359/2009 г. за изменение на чл. 20 алинея (2) буква б) от закон № 448/2006 за защита и насърчаване на правата на хората с увреждания, чл.

1 http://www.dreptonline.ro/legislatie/lege_modificare_protectie_promovare_drepturi_persoane_handicap_359_2009.php

Закон № 360/2009 за изменение на буква а) чл. 26 от закон № 448/2006 за защита и насърчаване на правата на хората с увреждания, <http://www.cevadespus.ro/docs/Lege%20360-2009%20pentru%20modificarea%20Legii%20448.pdf>

Закон № 76/2002 за системата за осигуряване за безработица и стимулирането на заетостта, http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/file/Legislatie/LEGI/L76-2002_act.pdf.

Закон № 95/2006 за здравната реформа, с последващите изменения и допълнения, <https://legeaz.net/legea-95-2006/art-213>

Закон № 47/1991 за създаването, организацията и функционирането на застрахователни и презастрахователни дружества, http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm?act_text?idt=11626

Закон за държавните помощи за деца (преиздаден), Nr. 61/1993, <http://anpd.gov.ro>

Закон за застраховането и презастраховането в Румъния, № 136 / декември 1995 г., http://asvar.ro/images/01_Asigurari_Legea136nov2007.pdf

Закон за убежището в Румъния, № 122/2006 от 4 май 2006 г.

Закон за предотвратяване и санкциониране на всички форми на дискриминация, № 48/2002, <http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/legea/48-2002.php>

Закон за единната система на публичните пенсии, № 263/2010 от 16 декември 2010 г., http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/MMJS/Legislatie/Lege263din2010_vigoare-la1feb2017.pdf

Министерство на труда, семейството, социалната закрила и възрастните хора, Национална стратегия за социално включване и намаляване на бедността 2015-2020 г., стр. 8, http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Familie/2016/StrategyVol1RO_web.pdf

Interreg

www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Национална стратегия „Общество без бариери за хората с увреждания“, 2016-2020, приложение 1, в Държавен вестник на Румъния, част I, Бр.737 bis/22.IX.2016 http://www.mmanpis.ro/wp-content/uploads/2016/09/MO737Bis_22sep16.pdf

Стратегии и програми

Правителство на Румъния, Национален план за развитие 2007-2013, декември 2005 г.
Оперативна програма за подпомагане на хората в неравностойно положение 2014-2020 (POAD), <http://www.fonduri-ue.ro/poad-2014>
Програма Start-up Nation <https://start-upnation.eu/>
Румъния Start-Up Plus <http://www.fonduri-ue.ro/images/files/comunicate/2016/11.07/Calendar.Romania.Start-Up.Plus.pdf>
Национална стратегия за защита и насърчаване на правата на детето за периода 2014-2020 г. “ <http://www.copii.ro/anpdca-content/uploads/2015/01/anexa-2-Strategia-nationala-aprobata-Guvern.pdf>.
Европейски съюз, *Support for Roma communities in Central and Eastern Europe*, Bruxelles, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/brochure_roma_oct2003_en.pdf

Доклади и статистика

Eurostat, *Disability statistics - financial situation*,
Eurostat, *Disability statistics - labour market access*, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Disability_statistics_-_labour_market_access&oldid=208936#Less_than_1_person_with_basic_activity_difficulties_out_of_2_is_employed.
Eurostat, *Glossary: Material deprivation*, Site: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Material_deprivation.
Eurostat, *Glossary:At-risk-of-poverty rate*, Site: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?Title=Glossary:At-risk-of-poverty_rate.
Национален статистически институт, *Безработица BIM* месечник*, 2019 http://www.insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/somaj_bim_apr19r.pdf
Национален статистически институт, Прессъобщение Заетост на хората с увреждания, Nr. 258 от това, 5.12.2011г, http://www.insse.ro/cms/files/statistici/comunicate/com_trim/ocuparea%20persoanelor%20cu%20dizabilitati/a11/ocup_dizabilitati12r.pdf.
Международна организация на труда (МОТ), *Световният доклад за хората с увреждания*, Букурещ, 2012 г.,
Световна здравна организация (WHO), https://www.who.int/environmental_health_emergencies/vulnerable_groups/en/.
Попеску Ралука, *Уязвимите групи и социалната икономика. Роми и жени в затруднение*, издателство Експерт, Букурещ 2011 г.
World Health Organization (WHO), *World report on disability* (Summary), Malta, 2011
World Health Organization, *World report on disability* (Summary), Malta, 2011

Web сайтове

<http://anpd.gov.ro/>
<http://www.copii.ro/>
<http://www.mmanpis.ro/#>
<http://www.mmuncii.ro/j33/>
<https://ccir.ro/>

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

<https://www.anaf.ro>
<https://www.anofm.ro/>
<https://www.anofm.ro/>
<https://www.business-academy.ro/>
<https://www.cnpp.ro/>
<https://www.entrepreneurship-academy.ro/>
<https://www.inspectiamuncii.ro/>
<https://www.onrc.ro/>
<https://www.customs.ro/>

ROMANIA - BULGARIA

Interreg
www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Проект „Съвместни усилия в подкрепа на хората в неравностойно положение на трудовия пазар в трансграничния регион“, project code 16.4.2.056, e-MS code ROBG – 163.

ИНОВАТИВНИ ТРУДОВИ ПРАКТИКИ ЗА ХОРА В НЕРАВНОСТОЙНО ПОЛОЖЕНИЕ

Първи Европейски панаир на социални предприятия и кооперации на хора с увреждания

Тип на практиката: Развитие на социално предприемачество, обмяната на опит, повишаване възможностите за трудова заетост на хората с увреждания и осъществяване на бизнес контакти.

Първият европейски панаир на социални предприятия и кооперации за хора с увреждания е последовател на проведените до сега девет Национални изложения на тези структури, иницирани от неправителствените организации, в които те членуват. Секторът на социалните предприятия има годишен оборот над 50 милиарда евро в рамките на Европа. Инициативата се реализира във връзка с изпълнение на целите на Стратегия „Европа 2020“. Панаирът стана реалност, благодарение на подкрепата на Европейската комисия, която бе съорганизатор на проявата. Съорганизатори бяха и Европейската конфедерация на производствените кооперации и социалните предприятия (СЕКОП), Министерство на труда и социалната политика, Агенцията за хората с увреждания, Националния съюз на трудово- производителните кооперации, Националната федерация на работодателите на инвалиди, Съюза на глухите в България и Националния съюз на кооперациите на инвалидите.

Основни цели:

Общата цел на проекта е чрез участие на международен форум да се популяризира активна обществена позиция на членовете на специализирани предприятия и кооперации на хора с увреждания, постиженията им в трудовата реализация, в процеса на интеграция в социалния и обществен живот на страната.

ROMANIA - BULGARIA

Interreg
www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

В дългосрочен план целта на проектите за организиране и провеждане на Национални изложения за специализирани кооперации и предприятия за хора с увреждания е преодоляване на слабата информираност на обществото за възможностите на хората с увреждания. Да се преодолее негативното мнение на работодателите, които се отнасят с нежелание и недоверие към възможностите на хората с увреждания да полагат пълноценен труд и да реализират заработени доходи.

Чрез популяризиране на тяхната дейност на практика се постига интегрирането на хората с увреждания в трудовия процес, ускорява се тяхната рехабилитация и социална интеграция и се подобрява социално-икономическият им статус.

Бенефициенти:

Общо 74 социални предприятия и кооперации за хора с увреждания от България и Европа участваха в изложението. Участниците от България са представени от 64 социални предприятия и кооперации. От Европа участваха: Неправителствената организация „Група 484“ от Сърбия представи своята мрежа на социалната икономика, обединяваща 24 организации; Сдружението АНСПЛ от Италия - обхваща 893 кооперации и 5 консорциума с годишен оборот от 12.87 милиарда евро; Образователна агенция от Тоскана, Италия - специализирана в обучение, преквалификация и разработване на проекти за нови предприятия и кооперации.

Резюме на практиката:

Европейският панаир е послание за целия Европейски съюз, че кооперациите, социалните и специализирани предприятия за хора с увреждания трябва да бъдат подкрепяни активно, като се реализират специални програми за подпомагане на този вид фирми.

Социалните предприятия и кооперации на хора с увреждания намират изключително широко приложение в съвременното общество, където активно се прилагат бизнес методите за решаване на социалните проблеми.

Европейският панаир на социални предприятия и кооперации на хора с увреждания е иновативен модел за укрепване на специализирана заетост и развитие на работната сила. Представлява своеобразен механизъм за социално включване на хора с увреждания. Предоставя възможности за устойчива трудова реализация на хора с трайни увреждания на територията на страната, чрез популяризиране на техния труд и създаване на нови контакти и бизнес партньорства.

ROMANIA - BULGARIA

Interreg
www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

На 600 кв. м изложбена площ в най-известния Експо център на България - „Международен панаир – Пловдив” АД, бяха експонирани продуктите, произведени от хората с увреждания. Резултатите от техния труд, демонстрирани на изложението, стават достояние на много широк кръг от участници и посетители – държавни и обществени организации, бизнес фирми и потребители в страната и чужбина. Трябва да отбележим, че такива мащабни мероприятия не са по силите на отделните специализирани предприятия на хора с увреждания. Предприятията участници в изложението не само търсят поле за изява, но и целенасочено търсят обществено признание на произвежданите от хората с увреждания разнообразни стоки и предлагани услуги. Незаменима помощ им оказват националните сдружения и специализираните фондове и агенции към МТСП.

Постигнати резултати:

Участието в Европейския панаир за социални предприятия и кооперации за хора с увреждания активизира всички процеси, свързани с реализирането на Стратегия „Европа 2020” чрез ефективно използване на ресурсите и повишаване на конкурентноспособността, чрез увеличаване на участниците в пазара на труда. За хората с увреждания голямо значение има гарантирането на икономическо, социално и териториално сближаване.

В резултат на контактите с фирмите изложители от други страни, в т.ч. и страни членки на ЕС, се дава възможност да се ускори интеграцията на специализираните предприятия и кооперации с водещи български и чуждестранни фирми за структурно и технологично обновяване на производството и разширяване на пазарите и нови партньорства. Специализираните предприятия, взели участие, продължават да работят за ускоряване на иновациите и трансфера на нови технологии и рационално използване на ресурсите по стандартите на ЕС. Популяризирането на дейностите на специализираните предприятия сред обществеността също така постигна благоприятен ефект върху техните продажби, както и върху устойчивата заетост и личностно развитие на заетите в тях хора в неравностойно положение.

В рамките на проекта е създаден и затвърден управленски и организационен капацитет за планиране и координация на международно събитие както в рамките на предприятията и кооперациите участници, така и в рамките на организациите, спомогнали за осъществяването на Европейския панаир: Националната федерация на работодателите на инвалиди, Националния съюз

ROMANIA - BULGARIA

Interreg
www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

на трудово-производителните кооперации, Националния съюз на кооперациите на инвалиди и Съюза на глухите в България.

Ефект и въздействие:

Прерастването на националните изложения в Европейски панаир за социалните предприятия и кооперация за хора с увреждания засили вниманието на правителствата на много страни за подкрепа на устойчивото развитие на социалните предприятия и кооперации за хора с увреждания, популяризиране извън рамките на всяка страна на потенциала на тези предприятия, приемането и реализирането на мерки за създаване на благоприятни условия за развитие и засилване на международното сътрудничество и все по-успешно интегриране на хората с увреждания в обществения живот.

На практика се реализират основните задачи, свързани с ускорената интеграция на хората с увреждания в икономическия и обществен живот на страната и тяхното социално включване, промяна във вида и начина на комуникации, в повишаване степента на информираност на обществото за проблемите и възможностите на хората с увреждания и реализиране на програми насочени към решаването на тези проблеми.

☐ Европейският панаир на специализирани предприятия и кооперации на инвалиди подкрепя развитието на социалните предприятия и усъвършенстването на социалната икономика в България и показва добрите примери за интеграция на трудовия пазар на хората с увреждания. Този форум спомага за промяна в отношението към хората с увреждания и укрепване на социалния капитал в страната.

☐ Добавената стойност на проекта се изразява в повишаване на социалната интеграция и личностната реализация на немалка група от хора с увреждания, подобряване на качеството на техния живот, увеличаване на социалния кредит и финансовия резултат на фирмите, в които работят хора с увреждания.

☐ От първостепенно значение е включването на партньори (държавни и частни) в процеса на разработване и реализиране на подобен форум като Европейския панаир на специализирани предприятия и кооперации на инвалиди. Оценката и признанието към момента са високи и това дава стимул на организаторите да направят всичко възможно да продължават дейността, защото мотивацията на институциите, организациите и предприятията на и за хората с увреждания е голяма.

ROMANIA - BULGARIA

www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Предприятие „Работилница на мечтите”

Тип на практиката: Развитие на умения и пригодност за заетост на хора с трайни увреждания.

Основни цели:

С този проект община Велико Търново си поставя за цел създаването и развитието на социално предприятие „Работилница на мечтите”, което да предоставя възможности за защитена заетост на лица, напускащи специализирани институции, както и трудова реализация на хора с трайни увреждания на територията на общината, като иновативна форма на социална услуга за изграждане на подкрепяща среда за активно социално включване.

Бенефициенти:

Хора с трайни увреждания и лица с умствена изостаналост. Целевата група включва 80 души с умствена изостаналост, напускащи специализирани институции, 34 лица, настанени в защитените жилища в с. Церова кория и гр. Дебелец, 50 души с трайни увреждания и 28 с увреждания от Дома за стари хора.

Резюме на практиката:

Социалните предприятия са феномен, набиращ скорост в България по примера на европейските държави, където активно се прилагат бизнес методите за решаване на социалните проблеми. В момента над 10 милиона души от Обединена Европа са заети в сферата на социалното предприемачество.

Социалното предприятие „Работилница на мечтите” е иновативен модел за създаване на защитена заетост и развитие на работната сила. Представлява своеобразен механизъм за социално включване на хора с увреждания и лицата, напускащи специализираните институции. Предоставя възможности за трудова реализация на хора с трайни увреждания на територията на общината.

В рамките на проекта е изградено, оборудвано и обособено социално предприятие за производство на сувенири, което осигурява защитена заетост. За 14 месеца са разкрити четири защитени работилници. В трудотерапия са обхванати общо 192 лица с увреждания от специализирани институции и от

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

общността. Целта е да се разработят продукти, които са продаваеми на туристите, гостите и международните партньори на общината. До голяма степен това не е само занаятчийска дейност, а важен елемент от рехабилитацията и трудотерапията на хората с умствена изостаналост. Участвайки в защитените работилници, те реализират своите мечти за труд и общественополезна дейност, защото никога не са работили. След обособяването на предприятието са създадени възможности за постоянна и трайна заетост на 16 защитени работни места за лица с интелектуални затруднения.

В структурата на социалното предприятие се включват четири защитени работилници:

- в с. Церова кория е специализирана в производство на керамични сувенири;
- в Дома за хора с умствена изостаналост в с. Пчелище, където се произвеждат сувенири от кожа;
- в защитеното жилище в гр. Дебелец, профилирана в производство на изделия от плетиво и текстил;
- в Дома за възрастни хора "Венета Ботева" - Велико Търново, където се изработват сувенирни пана и картички чрез използване на т. нар. графика с конец, тениски с щампа и др.

Към социалното предприятие функционират още База за окомплектоване, опаковане и етикетироване на продуктите, осигуряваща ангажираност на 3 лица с увреждания и звено за управление и маркетинг на продуктите на социалното предприятие – това е офисът за управление и оперативен мениджмънт, където е ангажирано едно лице. Продуктите, произвеждани в „Работилница на мечтите“, се характеризират със своята уникалност и ръчна изработка, обвързани са с традиционни символи на културно-историческото наследство на старата българска столица и имат за цел да съхранят спомена от посещението на региона. Всички изделия са съобразени с търсенето на пазара и с производствените възможности на защитените работилници и ангажираните в тях хора със специфични възможности и увреждания. От началото на м. септември 2010 г. са внедрени в производството първите модели сувенири, които се произвеждат в защитените работилници и към настоящия момент всички жители и гости на града могат да се докоснат до продуктите чрез

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

специално организирани промоции на ключови места в града с маркетингово послание „Ти сбъдваш една мечта”.

Предлагат се следните видове продукти:

- масови сувенири - ключодържатели, магнити за хладилник, поставки за бележки/ визитки, декоративни пана, гривни, тениски, текстилни чанти;
- тематични сувенири - свързани с определени празници (напр. Свети Валентин, Великден, Коледа, Първа пролет);
- официални подаръци - декоративни пана, свещници, кърпички и пана с герба на град Велико Търново.

Изделията се предлагат директно в хотелски и туристически обекти на територията на гр. Велико Търново и архитектурния резерват Арбанаси. Основни канали за дистрибуция са продажбите на едро, чрез използване на действащи хотелски и туристически обекти, поръчки чрез интернет сайта на социалното предприятие www.sbudvam.bg.

Основните предизвикателства, пред които е изправен проектът, са свързани с:

- предоставяне на допълнителни възможности за образование и професионално обучение на хората с увреждания;
- създаване на програми за трудова заетост със специални правила за хора с умствени увреждания;
- обособяване на работно място, достъпно за всеки човек, включително и за хора със сериозни увреждания.

Подкрепената заетост в конкретния случай се състои от услуги, които са създадени съобразно възможностите на хората с увреждания да бъдат трайно наети на открития пазар на труда. Тези услуги предлагат различни видове подкрепа като намиране на работа и коучинг, осигуряване на помощни средства, които да улеснят лицата в изпълнението на задачите им, специализирано обучение за извършване на работата и индивидуална подкрепа.

Постигнати резултати:

В рамките на 24 месеца са постигнати следните резултати:

- Създадено е функциониращо Социално предприятие с 20 работни места, от които 16 защитени работни места за лица с интелектуални затруднения.

ROMANIA - BULGARIA

Interreg
www.interregbg.eu

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

- Създаден е Център за социално консултиране и подкрепена заетост, като иновативна социална услуга за подкрепа на лица с трайни увреждания за преход към реалния пазар на труда. Същият е разположен в сградата на Център за социална интеграция и рехабилитация – Велико Търново и в него се предоставят индивидуални консултации на лица с трайни увреждания от екип, включващ психолог, социален и трудов консултант, консултант защитена заетост.

Провеждат се промоции за представяне на продуктите на социалното предприятие пред жителите и гостите на града на ключови места с маркетингово послание „Ти сбъдваш една мечта 😊”.

- С цел осигуряване на пазарна реализация на произведените продукти, успешен маркетинг и реклама, както и популяризация на дейностите, са разработени продуктов каталог, интернет страница www.sbudvam.bg, брошури, 15-минутен филм, рекламен клип, осъществено е демонстрационно посещение в защитените работилници.

- Провеждат се специализирани обучения, консултации и обмяна на опит за развитие на бизнес умения сред доставчиците на социални услуги.

Социалният ефект на „Работилница на мечтите” е в създаването на защитени работни места за лица с умствена изостаналост, които никога не са работили, както и осигуряване на средства за допълнителни трудотерапевтични програми в защитените жилища на територията на община Велико Търново.

Друг важен резултат е създаването на условия за развитие на нови професионални умения и трудови навици за защитена заетост на лица с интелектуални затруднения, като 80 от тях са потребители на социални услуги в специализираните институции и 34 лица от защитените жилища в Община Велико Търново. Всички те са преминали обучения по модулите: Приложно изкуство, Керамика, Изработка на сувенири и изделия от кожа, Плетиво и текстил. Освен професионалните курсове, хората с умствена изостаналост са взели участие и в тренинги за повишаване на мотивацията за защитена заетост и обучения по безопасни условия на труд.

Проектът за защитените работилници е иновативен за България и засега е единствен за създаване на заетост за хора с интелектуални затруднения. Интересът на самите работници е много голям, те работят с интерес и се радват на всеки изработен сувенир.

ROMANIA - BULGARIA

Interreg
www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

“Работилница на мечтите” е представена на промоция на социални проекти, реализирани със средства от Европейския съюз и е получила голямата награда “Еврооптимист” в номинациите на в. “24 часа” за най-добро представяне на проект, променил живота на хора с увреждания, участва на изложение в Брюксел, където е представен като успешен модел с европейско финансиране за създаване на социално предприятие, в което работят хора с умствени увреждания.

☐ “Работилница на мечтите” е първият проект в страната за създаване на защитена заетост на хора с интелектуални затруднения. Оценката и признанието към момента са високи и това дава стимул на организаторите да направят всичко възможно да продължат дейността, защото мотивацията на хората от четирите работилници е голяма.

☐ Добавената стойност на проекта се изразява в повишаване на социалната интеграция и личностната реализация на немалка група от хора с интелектуални затруднения, подобряване на качеството на техния живот, увеличаване на социалния кредит на фирмите, в които работят хора с увреждания.

☐ От голяма важност е включването на партньори (в лицето на местния хотелиерски бизнес) в процеса на разработване и реализиране на инициативата, което се доказва в процеса на осъществяване на проекта. Изграждане на дългосрочни отношения с партньори като частни компании, институции от публичния сектор и други организации с нестопанска цел за осигуряване на устойчивост и обхват на проекта.

☐ Предоставяне на широк спектър от обучения и услуги за хора с увреждания.

☐ Промяна в отношението към хората с увреждания.

Иновативни услуги за социално включване на хора с увреждания

Тип на практиката: Социални услуги за подкрепа на заетостта на хора с увреждания

Националната федерация на работодателите на инвалиди (НФРИ) е реализирала успешно Проект “Посредничество и електронни услуги – нова форма за достен живот и преодоляване на социалното изключване”, по

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд.

Основни цели:

Основната цел на проекта е да се разширят възможностите за посредничество и асистиране на хората с увреждания за намиране на работа, вкл. електронно базирано посредничество, за преодоляване на социалното и електронното изключване чрез прилагане на иновативни подходи – изграждане на е-сайт, ел-консултиране и он-лайн обучения.

Бенефициенти:

Хора с трайни увреждания без оглед на вид и степен на увреждане на територията на цялата страна.

Работодатели. Общини и доставчици на социални услуги за хора с увреждания.

Резюме на практиката:

Алтернативната социална услуга за електронно специализирано посредничество е насочена към две основни заинтересовани страни:

Търсещите работа: чрез предоставяне на информация и услуги за ориентиране при професионалната реализация, в т.ч. чрез дистанционна работа (он-лайн) в съответствие с възможностите, желанията и способностите на хората с увреждания на отворения пазар на труда, т.е. индивидуална подкрепа от трудовите ментори към бюрото.

Работодателите: чрез консултиране и подкрепа от експертния екип на Бюрото при адаптиране, приспособяване и оборудване на работните места, съобразно нуждите на хората с увреждания.

Създадените иновативни услуги по проекта допринасят представителите на целевата група да получат различни мероприятия, насочени към индивидуална работа. Установяват се контакти с работодатели и се осъществява менторство за започване на работа, ориентиране за професионална реализация в съответствие с личностните качества на хората с увреждания от целевата група. Оказва се подкрепа при самонаемането на лица с увреждания за стартиране на собствен бизнес, консултации при разработване на проектни идеи и бизнес-планове. Социалното предприемачество е форма на заетост на хората с трайни увреждания, която е изключително удачна, устойчива, допринасяща за тяхното самочувствие, себеизява и удовлетвореност от

ROMANIA - BULGARIA

Interreg
www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

постигнатите резултати. Развитието на бизнеса от тези лица им дава възможност да станат предприемачи и работодатели на други лица.

Осигурява се достъп до комплексна рехабилитация за пълноценно включване в живота на обществото на целевата група чрез подкрепа с консултации за развиване на социални умения и мотивация, психологична подкрепа и др. вид индивидуални консултации в зависимост от потребностите на потребителите.

Постигнати резултати:

Методологията по отношение на предоставяното посредничество и асистирание чрез е-сайт е съобразена с потребностите на хората с увреждания. Достъпът до подходящи инструменти за дистанционно предоставяне на социални и информационни услуги улеснява всичко това.

В рамките на 12 месеца са постигнати следните резултати:

- Насърчаване и провеждане на политика за широко прилагане на социалните услуги за подкрепена заетост, което е и в контекста на стратегиите на ЕС и целите за социално включване.
- Създадено специализирано посредничество в контекста на Дългосрочната стратегия за заетост на хората с увреждания в България 2011 – 2020, чрез изградената и функционираща ел-среда за подкрепа на всички заинтересовани страни в процеса на заетостта на хора с увреждания: хора с увреждания, работодатели и доставчици на услуги.
- Разработена Методология за развитие на бюро за менторство и асистирание при намиране на работа на хора с увреждания и Методика за разкриване и предоставяне на новата социална услуга «Електронно базирано посредничество, ориентирано към индивидуалните нужди на хората с увреждания».
- Предоставяне на услугата чрез специализирания сайт на бюрото на неограничен брой хора с увреждания;
- Разработване на първата в България Система за оценка на професионалната пригодност на хората с увреждания и приложения с разработена методология за информационна папка по професии и кратък терминологичен речник;
- Разработени четири наръчника в помощ на всички заинтересовани страни в процеса на социалното включване чрез заетост на хора с увреждания:

ROMANIA - BULGARIA

Interreg
www.interregbpg.eu

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

о Наръчник за доставчиците на услуги при предоставяне на услугата «Посредничество и менторство при намиране на работа за хора с увреждания»;

о Наръчник за работодателя «Да наемем на работа лице с увреждане»;

о Наръчник за хората с увреждания «Да си намерим подходяща работа чрез услугата «Посредничество и асистирание и он лайн-обучение»;

о Наръчник за общините «Съвместни действия за предоставяне на социалната услуга «Посредничество и асистирание при намиране на работа на хората с увреждания».

- Разработен е за първи път в България Регистър на хората с увреждания, желаещи да работят дистанционно – от дома, чрез ползването на съвременни информационни технологии;

- Насърчаване на работодателите да използват нови форми на заетост;

- Осигурена заетост на 10 лица с увреждания;

- Подкрепени 4 лица с увреждания да стартират социално предприемачество;

- Създаване на социални компетенции на 25 трудови медиатори за предоставяне на услугата на територията на страната в 6-те планови района за бъдещото развитие на социалната услуга за подкрепена заетост;

- Повишаване степента на информираност за възможностите на хората с увреждания и промяна в нагласите на работодателите спрямо наемането на хора с увреждания чрез провеждане на 6 регионални форума във всички планови райони на страната и 1 национален форум.

Това е иновативен проект, който може да се мултиплицира и от други доставчици на услуги.

Изпълнението на проектните дейности е добър пример за останалите доставчици на услуги, които да разширят и подобрят предоставяните от тях услуги за хора с увреждания.

Проектът работи за подобряване на информационната среда и развиване на структури, адекватни на потребностите на хората с увреждания и на обществото, чрез предоставяне на достъпна информация и комуникация, включително в ел-включване на хората с увреждания. Разшири възможностите за посредничество и асистирание на хората с увреждания за намиране на

ROMANIA - BULGARIA

www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

работа, вкл. електронно базирано посредничество - изграждане на е-сайт, ел-консултиране и он-лайн обучения. Това е първият проект в страната за създаване на система за оценка на професионалната пригодност на хората с увреждания, която система да бъде в помощ както на работодателите, така и на хората с увреждания и доставчиците на услуги при достъпа до възможности за трудова реализация.

Добавената стойност на проекта се изразява в повишаване на социалната интеграция и личностната реализация на немалка група от хора с увреждания.

С проведените национален и шест регионални форуми се повишава степента на информираност на обществото за възможностите на хората с увреждания и промяна в нагласите на работодателите спрямо наемането на хора с увреждания.

Достъп до електронна информация за лица с увреждания в българските библиотеки

Тип на практиката: Информационната обезпеченост - предпоставка за образование и обучение през целия живот на хората с увреждания.

Проектът е осъществен с участието на 31 библиотеки от 24 града в България: София, Стара Загора, Добрич, Варна, Шумен, Велико Търново, Габрово, Сливен, Бургас, Ловеч, Попово, Пловдив, Смолян, Димитровград, Павликени, Пазарджик, Монтана, Враца, Хасково, Кюстендил, Разград, Кърджали, Казанлък, Търговище.

Основни цели:

Мисията на проекта е създаване на модел за информационно обслужване на хората с увреждания в библиотеките, базиран на електронната информация и на съвременните информационни технологии и съобразен със спецификата на традициите и съвременното състояние на българските библиотеки. Основните цели са свързани с:

- ☐ Осигуряване на възможност за обучение на хората с увреждания в библиотеките за използване на Интернет и електронните ресурси.
- ☐ Популяризиране на възможностите на библиотеките за предоставяне на модерни информационни услуги за хората с увреждания и адаптиране на електронните библиотечни ресурси.

ROMANIA - BULGARIA
Interreg
www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

☐ Увеличаване на разбирането и подкрепата на изпълнителната власт и обществото като цяло за ролята и мястото на библиотеките като институции, осигуряващи свободен достъп до електронна информация за хората с увреждания.

☐ Стимулиране на партньорството между библиотеките в страната (специални, публични, училищни, университетски и др.), както и между библиотеките и други правителствени и неправителствени организации в осигуряването на достъп до електронна информация за лицата с увреждания.

В България функционира добре развита библиотечна мрежа, като доскоро броят на специалните библиотеки, предназначени да обслужват хора с различни увреждания, е незначителен. Във всяко селище има публична или училищна библиотека, което е важна предпоставка за превръщането ѝ в място за достъп до информация за всички граждани, включително и за хората с увреждания.

С масовото навлизане на Интернет и съвременните информационни технологии, особено актуален е въпросът за достъпа на хората с увреждания до електронните информационни ресурси и глобалната мрежа. Анализът на предлаганите доскоро от българските библиотеки услуги и възможности за хората с увреждания показва, че те са длъжници на тази категория потребители. Реализирани са проекти на отделни библиотеки, чиято основна цел е развитието на специализирани библиотечни услуги като: оборудване на специализирани читателски места, набавяне на специални видове издания и разширяване на диапазона на библиотечните услуги. Успешните практики в отделни библиотеки и формираните вече нагласи и убеждения в професионалната общност провокираха идеята за инициране на проект, който да стимулира превръщането на библиотеките в място за достъп на хората с увреждания до електронна информация, както и да популяризира библиотечните електронни ресурси и да ги направи достъпни за хората в неблагоприятно положение.

Бенефициенти:

- Хора с увреждания на територията на 24 града в България;
- 31 библиотеки (в т.ч. 22 публични и читалищни, 6 университетски и 3 научни) от 24 града в България.

Резюме на практиката:

ROMANIA - BULGARIA

Interreg
www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Проектът “Достъп до електронна информация за лица с увреждания в българските библиотеки” е осъществен от Съюза на библиотечните и информационни работници. Той е насочен към създаване на модел за информационно обслужване на хора с увреждания в българските библиотеки, базиран на използването на новите информационни технологии, на Интернет и на електронните ресурси. Проектът е реализиран с финансовата и консултантска подкрепа на Британския съвет в София в периода юни 2005 – март 2006 г. Основен партньор в изпълнението на дейностите по проекта от страна на организациите на хора с увреждания е фондация “Хоризонти”. В различни инициативи са участвали представители на Съюза на слепите, читалище на слепите „Луи Брайл”, Централната библиотека за говорещи книги на Съюза на слепите, Център за независим живот и Сайта за българска наука „Демокрит”. Експертна и консултантска помощ в изпълнението на проекта оказва и председателят на Консорциума на академичните библиотеки и на работна група за осигуряване на достъп до библиотеките за хора с увреждания във Великобритания.

Основните дейности по проекта са свързани с:

- Проучване на опита на библиотеките във Великобритания и установяване на професионални контакти с библиотечната асоциация и между отделни библиотеки. Обмен на библиотечни специалисти.
- Провеждане на цикъл семинари с участието на експерти от Великобритания, целящи обучение на библиотечни специалисти за изграждане и въвеждане на модел за информационно обслужване на лицата с увреждания.
- Идентифициране на основните електронни ресурси (пълнотекстови, библиографски, фактографски, мултимедийни), съответстващи на специфичните, образователните, професионалните и културните потребности на лицата с увреждания и създаването на Интернет портал.
- Създаване на специализирана библиографска база от данни на публикации по проблемите на лицата с увреждания.
- Създаване на виртуална библиотека и на уеб-колекция от мултидисциплинарни библиотечно-информационни ресурси като част от Интернет портала.
- Създаване на ръководство за изграждане на система от информационни услуги в библиотеките за лица с увреждания.

ROMANIA - BULGARIA

Interreg
www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

- Оборудване в няколко библиотеки на работни станции със софтуерите Jaws for Windows и Speech Lab 2.0.
- Обучение на библиотечните специалисти за работа със специализираните софтуери и за обслужване на читатели със зрителни увреждания.

Важно постижение на проекта е създаденият Интернет портал http://www.libsu.uni-sofia.bg/project_access/, който има графична и текстова версия. С колективните усилия на библиотеките участници са идентифицирани пълнотекстовите свободни ресурси в Интернет, както и електронните библиотечни ресурси в текстови формат, достъпен за ползване от незрящи читатели. Web сайтът на проекта е уникален с предлаганата колекция от полезни web адреси, систематизирани в следните основни рубрики:

- ☐ В помощ на хората с увреждания (подбрани сайтове на държавни и неправителствени организации; национални стратегии, нормативни документи, формуляри, справки)
- ☐ Библиотечни пълнотекстови ресурси (собствени пълнотекстови политематични ресурси на български библиотеки)
- ☐ Полезни Интернет ресурси и колекции (подбрани от библиотеките свободно достъпни ресурси в мрежата)
- ☐ Обща информация за библиотеките. Библиотечни колекции. Електронни каталози. Електронни издания – списания, библиографии, бюлетени и други.

Сред по-важните ресурси са: специализирана библиографска база от данни с публикации по проблемите на хората с увреждания и тематични виртуални библиотеки. Изградената Интернет страница продължава да се развива от специалисти на Университетската библиотека “Св. Климент Охридски”.

Друг конкретен резултат от проекта са оборудваните 9 читателски места за незрящи читатели в 9 библиотеки участници със специализирания софтуер JAWS for Windows и Speech Lab 2.0. Сред избраните библиотеки са: националната библиотека - Народна библиотека “Св. Св. Кирил и Методий”, едни от най-големите библиотеки на страната като Университетската библиотека “Св. Климент Охридски” и Централната научно-техническа библиотека. Освен тях, още 2 университетски и 4 публични библиотеки в различни градове на страната получиха специализирания софтуер. Те са разположени в едни от най-големите градове на страната, където са

ROMANIA - BULGARIA

www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

съсредоточени големи групи хора със зрителни увреждания в активна възраст – Пловдив, Варна, Велико Търново, Шумен и Стара Загора.

Фондация “Хоризонти” е предоставила безплатно за тези библиотеки софтуерния продукт Speech Lab 2.0, осигурено е инсталирането му и проведено обучение на библиотечните специалисти. Вече е напълно реално в тези библиотеки незрящите читатели да ползват както документи от богатите им фондове, така също и електронни ресурси и Интернет услуги.

В рамките на проекта е публикуван сборникът „Библиотеките, хората с увреждания и електронната информация“ в печатна и електронна версия, като електронната версия е достъпна за незрящи хора. Изданието обобщава резултатите от проекта; представя актуална информация за библиотечните и информационните услуги, предназначени за хората с увреждания в българските библиотеки; запознава с водещия британски опит в обслужването на хора с увреждания и за първи път предлага практическо ръководство за работа със софтуерни програми в помощ на обслужването на незрящи читатели.

Постигнати резултати:

Наред с поставените първоначално цели с реализирането на проекта се постигат и два общественозначими ефекта:

1. Библиотеките доказват своите предимства като институции за достъп до информация и за хората с увреждания;
2. Систематизирано се представят електронните библиотечни ресурси в достъпен формат за хората със зрителни увреждания.

Резултатите от проекта са:

- Мултиплициране на постиженията на проекта в национален мащаб. Създадена е възможност неограничен брой библиотеки да се включват в проекта чрез собствени ресурси.
- Стимулират се нови междубиблиотечни контакти и професионалният диалог между различни видове библиотеки.
- Създадени са необходимите условия за предоставяне на достъп до част от библиотечните информационни ресурси за лицата с увреждания.

ROMANIA - BULGARIA

Interreg
www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

- Развитие на сътрудничество между библиотеките и организациите на хора с увреждания като предпоставка за бъдещи съвместни инициативи, обмен на информационни ресурси и на опит.
- Утвърждава се имиджът на библиотеките в България като институции, активно допринасящи за пълноправното участие на всички български граждани в информационното общество, базирано на знанието.

Общинско предприятие “Пролет” ЕООД

Тип на практиката: Публично-частно партньорство между община и корпорация в подкрепа на запазването и разширяването заетостта на хора с увреждания

Повечето работодатели се въздържат или дори отказват да наемат служители с увреждания. На този етап единственият шанс на хората с увреждания са именно такива специализирани социални предприятия и кооперации, които да им предоставят възможността за един по-добър живот и равноправно съжителство в обществото. Общинското предприятие в Пирдоп е един от добрите примери за партньорство между местната власт и бизнеса в подкрепа на трудовата заетост на хората с увреждания.

Основни цели:

Професионалната рехабилитация на голяма част от хората с увреждания се извършва в специализирани предприятия за хора с увреждания. Опитът до сега показва, че това води до подобряване на тяхната професионална подготовка и професионална реализация.

Пазарният дял на тези предприятия продължава да се свива, поради което се закриват значителен брой работни места за хора с увреждания. Едно от работещите предприятия в България, чийто персонал е съставен изцяло от хора с трайни увреждания, е общинското предприятие „Пролет” ЕООД – гр. Пирдоп, което осигурява работа на 35 лица с трайно намалена работоспособност и е единственото в района на Средногорието самостоятелно предприятие със социална насоченост.

Амбицията на дружеството е разширяване на производството и постигане на завършен производствен цикъл с цел повишаване на конкурентноспособността на „Пролет” ЕООД, запазване на заетостта и разкриване на нови работни места за хора с увреждания.

Бенефициенти:

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Хора с трайни увреждания

Резюме на практиката:

Специализираното общинско предприятие за хора с увреждания „Пролет” ЕООД изпълнява социална и защитна функция, осигурявайки равнопоставен труд и достойно възнаграждение на работещите в него хора с увреждания.

Няколко години преди това предприятието е застрашено от фалит и закриване на дейността. С ново ръководство, много труд, гъвкава политика и публично-частно партньорство между местната власт и корпорация на територията на региона, „Пролет” ЕООД успява да реорганизира работата си и оттогава съумява да поддържа позициите си на пазара, за да могат работниците във фирмата да запазят заетостта си.

Общинското предприятие „Пролет” ЕООД е специализирано в производството на:

- хартиени опаковки - пликос и разноцветни кутии в различни размери;
- картонени чашки за еднократна употреба;
- бетонови изделия за външна и вътрешна облицовка.

Двете заинтересовани страни в публично-частното партньорство с цел подкрепа на общинското специализирано предприятие за запазване заетостта на хората с увреждания са Община Пирдоп и Акционерно дружество „Аурубис България“ – гр. Пирдоп, най-големият производител на цветна мед в Европа. Периодично те отделят средства под една или друга форма, за да се даде шанс на предприятието и на работещите в него хора да продължат своята дейност.

За община Пирдоп приоритетна грижа е осигуряване на условия за достоен живот и труд на хората от специализирано предприятие „Пролет” ЕООД. В тази връзка е и публично-частното партньорство на общината с „Аурубис България“ АД. В резултат на това партньорство през последните години са подкрепени значими предприемачески инициативи за разширяване на дейността и намаляване на ръчния труд в общинското предприятие „Пролет” ЕООД. С подкрепата на „Аурубис България“ и съдействието на Община Пирдоп е въведена нова поточна линия за заготовка на различни по размер екологични хартиени пликос и опаковки. По този начин е положено началото на производството на хартиени пликос, торби и опаковки за хляб, опаковки за хранителни стоки, лепила за газобетон, теракол, въглища, теразид и др. Това

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

спомага да се намали делът на ръчния труд и да се повиши производственият капацитет. В резултат са се увеличили поръчките и размерът на реализираната продукция.

С подкрепата на Аурубис България в „Пролет” ЕООД заработва и автоматична машина за изработка на картонени чашки за еднократна употреба в четири размера. По този начин се обогатява асортиментът на предлаганите стоки, съответно се увеличава и потенциалът на фирмата да оцелее в условията на финансова криза и конкурентна икономика.

Най-трудоемко е производството на облицовъчните материали от бетон, което изисква прецизност и повишено внимание при смесването на цветовете и дозирането на изходните субстанции. Фирмата предлага над 13 вида облицовки. Служителите са горди, че клиентите високо оценяват качеството на продукцията, която изработват и, че техните стоки са търсени и предпочитани от търговците.

Местната власт в лицето на Община Пирдоп е изградила ново работно помещение на територията на дружеството, което предоставя за съвместно ползване от служителите на „Пролет” ЕООД и Дружеството на инвалидите. По този начин хората с увреждания от двете организации имат свой клуб, където да се събират и общуват помежду си.

Дружеството разполага и със собствен транспорт за доставяне на готовата продукция до клиенти, както и за организиране на вътрешен превоз на служители хора с увреждания до работните им места. Новият автомобил е дарение от Аурубис България и е част от социалната програма на корпорацията, която се изпълнява съвместно с Община Пирдоп.

Постигнати резултати:

Благодарение на публично-частното партньорство между местната власт и бизнеса на територията на Община Пирдоп, общинското предприятие „Пролет” ЕООД разширява пазарите си и осигурява все повече работни места за хора с увреждания. Търсят се различни форми за разнообразяване на производството, за облекчаване труда на работещите във фирмата и увеличаване на техните доходи.

Публично-частното партньорство между Община Пирдоп и корпорация Аурубис води до повишаване на конкурентноспособността на специализираното общинско предприятие „Пролет” ЕООД. По този начин с въвеждането на нови артикули в производството, автоматизиране на процесите и успешното

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

реализиране на готовата продукция, „Пролет” ЕООД става едно от водещите предприятия в своята категория. Фирмата успява и в условията на икономическа и финансова криза да запази дългосрочни партньорски взаимоотношения с клиентите си, обслужва и крупни фирми на територията на цялата страна.

За „Аурубис България“ корпоративната социална отговорност и загрижеността, която дружеството проявява към хората с увреждания, работещи в „Пролет” ЕООД, е акт на социална ангажираност и е в подкрепа промяната на обществените нагласи по въпросите за заетостта на хората с увреждания, както и към самото специализирано предприятие „Пролет” и лицата, наети на работа в него.

Ателие за пачуърк

Тип на практиката: Модел за създаване на подкрепена заетост и развитие на трудови умения на хората с физически увреждания като механизъм за социално включване.

Дневният център за възрастни хора с увреждания във с. Вонеща вода е изграден през 2008 година в рамките на проект, финансиран по програма ФАР. Впоследствие социалната услуга функционира като държавна делегирана дейност с капацитет 25 потребители. Управлението на центъра се осъществява от фондация „Милениум”.

Основни цели:

Основната цел за създаването на социално предприятие „Ателие за пачуърк” към Дневен център за възрастни хора с физически увреждания на територията на село Вонеща вода е разширяване на възможностите за заетост на лицата с трайни увреждания чрез развитие на подходящи подкрепящи услуги и защитена работна среда. Конкретните цели за създаване на социалното предприятие са:

- Осигуряване на защитена заетост на безработни хора с трайни увреждания, под формата на включването им в програма за трудова терапия, като предпоставка за преодоляване на социалната им изолация и за пълноценното им интегриране в обществото;
- Осигуряване на средства за допълнителни трудотерапевтични програми в Дневен център за възрастни хора с увреждания на територията на село Вонеща вода;

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

- Ефективно използване на активите и ресурсите на фондацията за социално включване на хора с увреждания чрез заетост и подобряване на социалните и трудовите им умения;
- Изграждане на капацитет за предлагане на подкрепящи услуги за успешно участие на лица с увреждания в цялостния трудов процес и интегрирането им в работна среда.

В резултат на проекта 20 лица с трайни увреждания от община Велико Търново са включени в обучителни курсове и придобиват професионална квалификация «Шивач», а за 17 лица от целевата група са създадени предпоставки за осигуряване на защитена заетост посредством включване в програми за трудова терапия на територията на дневния център за възрастни хора с увреждания.

Европейските модели и практики в последните години налагат тезата, че адекватните подкрепящи мерки и интервенции в трудова среда, паралелно с възможностите за трудова заетост, увеличават добавената стойност на политиките за хората с увреждания. Това е причината за пилотно прилагане на модел на предприятие за подкрепена заетост в рамките на «Ателие за пачуърк» към Дневен център за възрастни хора с увреждания в село Вонеща вода, община Велико Търново.

На територията на община Велико Търново липсват достатъчно възможности за трудова реализация на хора с физически увреждания, поради което процентът на безработните сред тази целева група е доста висок.

Отчитайки необходимостта от надграждане на създадената социална услуга „Дневен център за възрастни лица с увреждания“, фондация „Милениум“ решава да изгради зала за трудова терапия, като се насочва към слабо разпространената в нашата страна шивашка техника „пачуърк“. След направен анализ се оказва, че този тип дейност добре се съчетава с уменията на потребителите, както и може да се адаптира към процеса на трудовата терапия за компенсиране на дефицитите от увреждането. Чрез създаването на социално предприятие се търси устойчив модел на защитена заетост на лица с физически увреждания, които са загубили трудови навици и не могат да намерят пълноценна реализация на трудовия пазар.

Бенефициенти:

Хора с физически увреждания на територията на община Велико Търново. Целевата група на социалното предприятие включва 17 лица с физически

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

увреждания, потребители на социална услуга „Дневен център за възрастни хора с увреждания” в село Вонеща вода, община Велико Търново.

Резюме на практиката:

Проектът, който се реализира в партньорство с Община Велико Търново, е насочен към подобряване качеството на живот на хората с физически увреждания на територията на община Велико Търново чрез популяризиране ролята и значението на социалните предприятия.

Дейностите на социалното предприятие включват комбинация от обособени звена, които покриват целия цикъл на производствена дейност - от трудова терапия, през защитена заетост, до пълноценно производство. Задължителен елемент от дейността на социално предприятие, което осигурява защитена заетост, е трудотерапията, която като активен кинезитерапевтичен метод се съобразява с вида на заболяването и неговите функционални и психофизиологически характеристики. Това предполага редуване на трудовия процес с трудотерапевтични мероприятия и интеграционни дейности, които да са насочени към индивидуалните възможности и личния избор на всяко лице.

В процеса на разработване на творческото ателие като социално предприятие „Ателие за пачуърк” безспорно водеща е социалната цел - за максимизиране на социалния ефект спрямо лицата с увреждания, като възможностите за развитие на стопанска дейност се явяват средство за постигането ѝ. В структурата на социалното предприятие „Ателие за пачуърк” се включват три основни функции:

- Производствена база (база за защитена заетост), която представлява оборудвано шивашко ателие за изработка на различни артикули от текстил;
- Трудово-терапевтична функция - достъп до подкрепящи услуги от специалисти, психолог, трудов терапевт, социален работник и рехабилитатор, както и участие в специализирана терапевтична и интеграционна програма;
- Маркетинг и дистрибуция на продуктите - включва база за окомплектоване, опаковане и етикетиране на продуктите, където е ангажиран персоналет на Дневния център. Маркетингът се осъществява от екипа на фондацията, който осигурява достигане на продуктите до клиентите.

Продуктите на „Ателие за пачуърк” в село Вонеща вода могат да бъдат разделени в три основни групи:

ROMANIA - BULGARIA

www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

- Типови продукти – в тази група се включват спално бельо, комплекти за деца и възрастни, олекотени завивки, покривки с различен дизайн и размер;
- Артикули за деца – тук се включват различни пособия, които подпомагат детското развитие (например меко кубче за игра, торбичка, детско табло за стена);
- Продукти тип „Интересни подаръци” – калъф за лаптоп, подвързия за книга, разделители за книги и др. сувенири.

Основните предизвикателства пред функционирането на социалното предприятие в голямата си степен са свързани с липсата на изградени трудови навици, което в производствения процес се отразява върху сроковете за изработка и качеството на готовите продукти.

Въпреки че в рамките на проекта е закупена специализирана техника и работната среда е адаптирана за работа на лица с физически увреждания, много често се налага редуването на трудовия процес с подкрепящи и интеграционни услуги, които да повишат възможностите на лицата за самостоятелна реализация. Друго предизвикателство на социалното предприятие е свързано с разделение на операциите и специализиране на потребителите в отделни етапи от производствения процес, като се предоставя възможност за постепенно усвояване на по-сложни умения. За преодоляване на това предизвикателство хората с увреждания се специализират в отделни операции, в зависимост от техните индивидуални умения, и по време на трудовия процес получават подкрепа от наставници и специалисти.

Не на последно място сериозно предизвикателство в процеса на функциониране на социалното предприятие е поддържането на висока мотивация за работа сред хората с физически увреждания. Това в голяма степен е свързано с промяна на нагласите на лицата с увреждания - от пасивно отношение към собственото развитие към готовност за активно участие в постигането на лични цели в рамките на едно успешно функциониращо социално предприятие. Едновременно с това пред социалното предприятие стоят редица предизвикателства с пазарен характер, свързани с гарантиране на ритмичност на поръчките и качество на продуктите.

Постигнати резултати:

Устойчивостта на практиката на защитена работна среда чрез „Ателие за пачуърк” се състои във въвеждане на система за управление на социалната добавена стойност. Тя е уникален елемент на социалното предприятие, която

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

гарантира надежден механизъм за оценка на социалния ефект. В социалното предприятие „Ателие за пачуърк” могат да бъдат определени следните ключови индикатори за илюстриране на социалната добавена стойност:

- Спестени социални разходи (лекарства, социални и здравни грижи) за лица с увреждания, които са ангажирани в шивашкото ателие;
- % от приходите се използва за покриване на разходите за функциониране на допълнителни социални услуги;
- Брой лица с увреждания, които са включени в допълнителни форми на трудова терапия, в рамките на социалното предприятие.

Важен качествен индикатор за илюстрация на ефекта от дейността на социалното предприятие „Ателие за пачуърк” е въздействието на трудовия процес върху лицата с увреждания, които са били трайно безработни и чрез социалното предприятие получават възможности за пълноценна трудова реализация, чувстват се полезни за обществото, като по този начин се подобряват възможностите за социалното им включване.

„Ателие за пачуърк” е успешно приложим модел на социално предприятие за подкрепена заетост на лица с физически увреждания, което съчетава постигане на социални и пазарни цели. Чрез произведените продукти хората с увреждания се чувстват полезни за обществото, като това усещане се засилва още повече в споделена заобикаляща среда. Прилагат се разнообразни трудови, рехабилитационни и интеграционни програми, които допълват въздействието върху потребителите на социални услуги и допринасят за по-ефективното социално включване. Важно е да се отбележи ефектът на признание за труда на всяко лице с увреждане, който придобива характера на двигател на социална и личностна промяна. Не на последно място въздействието на социалното предприятие намира ясен израз в променените нагласи на обществото като заобикаляща среда към хората с увреждания и техните възможности за пълноценна реализация.

Офис секретар и масажист

подходящи професии за зрително затруднени лица

Тип на практиката: Професионално обучение на зрително затруднени лица

Всички дейности, свързани с реализацията на проекта са осъществени на територията на Община Пловдив, поради местоположението на Национален

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

център за рехабилитация на слепи (НЦРС). Бенефициентите /клиентите/ на НЦРС са зрително затруднени лица от цялата страна със загубена работоспособност над 71%.

Основни цели:

Основна и дългосрочна цел на проекта е превенция на социалната изолация на хора със зрителни увреждания, чрез увеличаване на пригодността им за реализация на пазара на труда. Повишаването на образователното и квалификационно равнище на хора с увреждания създава предпоставки за преодоляване на социалната изолация, увеличава обществената им значимост и личностното им самочувствие.

Целта е чрез предвидената в проекта устойчива схема на професионално обучение, консултиране и насочване да се постигне реално участие на целевата група в обществения живот и определена личностна реализация в бъдещето за всеки отделен човек, преминал курса на обучение.

Бенефициенти:

Зрително затруднени лица с над 71% загубена работоспособност, желаещи да получат професионална квалификация или преквалификация.

Целевата група се състои от хора в активна трудова възраст, които искат да бъдат полезни на обществото, на себе си и на семействата си. Те се нуждаят от специализирано професионално обучение.

Курсовете за обучение в професиите “Масажист” и “Офис секретар” са с продължителност 5 месеца и в тях са обучавани по 8 курсисти. Общият брой преки бенефициенти е 16 лица.

Преките бенефициенти са слепи и слабовиждащи лица, нуждаещи се от професионално обучение и професионално ориентиране - лица, заявили желание да получат професионална квалификация или преквалификация. В тази група влизат:

- Младежи, завършили двете специализирани училища за деца с нарушено зрение в София и Варна;
- Лица, наскоро придобили тежко зрително увреждане;
- Конгенетално слепи лица;
- Лица, чието зрително увреждане е от много години.

Резюме на практиката:

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Националният център за рехабилитация на слепи получава ежегодно от 16-те регионални структури на Съюза на слепите в България информация за нуждите на техните членове от основна рехабилитация и професионално обучение.

Поради проявен от зрително затруднените лица голям интерес към обучение в професиите “Масажист” и “Офис секретар” Центърът фокусира работата си върху хората със зрителни увреждания. Успешното професионално обучение на зрително затруднени изисква предварителна работа по адаптация към зрителния проблем и дейности, свързани с основната рехабилитация – ориентиране и мобилност, изграждане на социални умения, самостоятелност, мотивация, увереност. Други инструменти са подходящата работна среда, целенасочена дейност с работодатели и техни организации.

Постигнати резултати:

- Дооборудван кабинет за провеждането на заниманията по компютърна грамотност на курсистите от курса по “Офис секретар” с бюра и шкафове;
- 16 зрително затруднени лица от цялата страна с над 71% загубена работоспособност, настанени в интерната на НЦРС;
- 8 зрително затруднени лица, получили професионална квалификация или преквалификация по лицензираната професия “Офис секретар”;
- 8 зрително затруднени лица, преминали професионално обучение в професията „Масажист” като част от професия “Козметик”;
- 16 зрително затруднени лица, получили познания и умения по отношение на комуникациите им с държавни, общински, нестопански и бизнес институции;
- Всички Дирекции «Бюро по труда» по местоживееие на курсистите са запознати с провежданото обучение и конкретните постижения и индивидуалните професионални възможности на всеки един курсист;
- 8 зрително затруднени лица, получили Свидетелство за професионално обучение по професията “Офис секретар”.
- Преките бенефициенти са консултирани относно пазара на труда, тенденциите на търсене и предлагане на работна ръка, начина за осъществяване на контактите си с Бюрата по труда и с евентуални работодатели, нестопански и бизнес институции. Всичко това подпомага зрително затруднените в процеса на търсене на работа след приключване на обучението.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

- Курсистите са обучени в изготвяне на автобиография и мотивационно писмо, в успешно и уверено представяне на евентуално интервю за работа. Умението да представят себе си и адекватно да преценяват своите възможности и знания е задължително за всички кандидатстващи за работа. Благодарение на това обучение, курсистите могат да осъзнаят, че има начин да бъдат конкурентноспособни при кандидатстване; повишава се увереността и мотивацията им сами да поемат отговорността за професионалното си реализиране.

- Проведена среща с представител на Агенцията за хора с увреждания, на която курсистите са запознати с възможностите за изготвяне и кандидатстване с проекти пред Агенцията, за стартиране на собствен бизнес; с извършване на сравнителен анализ на предимствата и недостатъците на собствения бизнес и на започването на работа към даден работодател.

След края на проекта продължава неформалния му мониторинг от страна на обучителната организация. Поддържа се връзка с курсистите, преминали обучение и се следи техният личен и професионален напредък, дават им се съвети за тяхното кариерно развитие, за контактите им с Бюрата по труда и работодатели, насочват се в първите им стъпки на пазара на труда.

GREEN LAUNDRY - социално предприятие за възрастни с психични разстройства

Хората с умствени увреждания са сред най-уязвимите групи в обществото. Те имат много ограничени възможности за социални контакти, обучение и заетост. Стигмата и липсата на работни навици са основните пречки за хората с психични разстройства да намерят и запазят работа. Трудовата им интеграция е дълъг процес, който изисква постоянни усилия. Центърът за психични грижи работи активно за подкрепа на социалното включване на хората с психични заболявания и да им даде възможност да реализират своя потенциал. Той е създаден от Глобалната инициатива за психиатрия (GIP) в София с подкрепата на Столична община, неправителствени организации и други организации.

В допълнение към услугите за психично здраве GIP предлага програма за професионална рехабилитация, насочена към повишаване на качеството на живот на хората с психични заболявания чрез участие на пазара на труда. Тя включва обучение по трудови навици и поддържана заетост в социално предприятие. Модулът за търсене на работа учи клиентите стъпка по стъпка да

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

развият реалистична представа за своите способности и да направят добра преценка на допустимите профили за работа, да намерят подходящи предложения за работа и да се представят пред работодателите. Обучението ги запознава с кандидатурата за работа, като предоставя ефективни телефонни обаждания за определяне на срещи с работодатели и извършване на интервюта. Освен това на потребителите на психично здраве се предлага поддържана работна среда чрез обществено пране („зелена” пералня).

Пералнята е социално предприятие, създадено през 2009 г. с подкрепата на програма MATRA - KAP. Оттогава повече от 20 души с психични заболявания са придобили работни умения благодарение на обучителната програма и работата в пералнята. GIP също активно сенситивира работодателите за митовете, свързани с хора с психични проблеми.

Обучението за работни умения и работата в пералнята помага на хората с тежко психично заболяване да развият работни умения, да се научат как да се адаптират към работното място и да запазят устойчиво работата. Програмата за професионална рехабилитация е път към социалната интеграция на хората с психични разстройства и им помага да живеят достойно.

БЪЛГАРСКА БАНКА ЗА ХРАНА - спестяване на храна и подпомагане на хора в нужда

Българската хранителна банка е първата организация в страната, която събира, съхранява и разпространява дарени храни с ограничен срок на годност, спазвайки всички стандарти за безопасност на храните. ББХ стартира през 2012 г., във време и място, в което концепцията за банковото хранене беше практически нечувана.

Настоящите оценки поставят глобалната загуба на храна и отпадъци между една трета и половината от цялата произведена храна. В България 1,58 милиона души живеят в бедност или страдат от недостиг на храна. В същото време повече от 670 000 тона храна се пропиляват годишно. Това количество може да осигури достатъчно храна за всички нуждаещи се българи за период от 15 месеца. ББХ предлага решение както за хранителните отпадъци, така и засяга пряко местните общности.

ББХ спестява излишната, но все пак добра храна, която в противен случай би била загубена. Храната е сортирана, тя е прясна и с добро качество. Най-често тя е загубила пазарната си цена, тъй като не е в перфектно търговско

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

състояние или поради различни логистични, технологични или маркетингови причини не може да бъде продадена.

Банката с храни е най-ефективният модел за спестяване на храна. Всеки ден се приема, съхранява и разпространява 1 тон от дарена храна на хиляди хора, които хронично страдат от недохранване, временно не могат да си позволят храна с добро качество или са жертва на бедствия и криза. За да достигне до най-нуждаещите се, хранителната банка разчита на своята мрежа за сътрудничество от граждански организации в цялата страна, които работят със семейства и хора в неравностойно положение, домове за сираци, домове за болни и за възрастни хора.

Всички ресурси, необходими за ежедневните операции на банката за храна, се осигуряват като дарения или на символична цена - дарен склад, транспортни услуги, доброволчески труд, безплатни услуги. За всеки дарен български лев ББХ осигурява 10 порции храна за най-нуждаещите се хора.

HOPE SOAP - заетост за млади хора от уязвими групи

Фондацията за социална промяна и приобщаване (FSCI) е създадена през 2008 г. с основната цел да работи за социалното развитие и интеграция на хора, групи и общности в неравностойно положение в България. Нашата работа има за цел да прекъсне порочния цикъл на бедността и социалната изолация и да възстанови надеждата за по-добро бъдеще. Вярваме, че всеки има право на достъп до ресурси и възможности, които ще му помогнат да живее и да се развива с достойнство.

Нашият приоритет е програма „Дом на възможностите“ - мрежа от домове от семеен тип за млади хора, напускащи държавни институции за грижи. Предлага се обучение и подкрепа при намиране и запазване на работа; развиване на работни навици; управление на домакински и лични финанси; адекватна лична грижа за здравето; социални умения и адаптация за независим живот.

Социалното предприятие, наречено „САПУН НАДЕЖДА“, започна през март 2012 г. като част от програмата. Процесът на приготвяне на сапун е много подходящ за младите хора, които поради своите специфични характеристики не могат да постигнат успех на пазара на труда. Тази дейност ангажира времето им с

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

продуктивни дейности, като им дава чувство за принос, развива уменията им за справяне и им дава възможност за приличен доход.

Процесът включва няколко прости операции, подходящи за интелектуалните и физическите способности на младите хора. Комбинацията от креативност и рутинна последователност на операциите помага да се популяризират техните психо-социални умения и работни навици в сигурна среда. Сапунът е направен от готова за употреба основа, аромати и оцветители, които отговарят на всички регулаторни изисквания за качество и хигиена.

Семинарите за сапуни предоставят дейност на младите хора в неравностойно положение и генерират средства в подкрепа на програмата „Дом на възможностите“. Ръчно изработените сапуни са идеални подаръци за различни поводи - фирмени събития или лично празненство.

МРЕЖА ОТ ПЕКАРНИ ЗА ХЛЯБ - Вдъхновява чрез приготвяне на хляб

Мрежата от пекарни за хляб създава и обединява центрове за изграждане на общност, творчество и социално предприемачество с мисията да вдъхновява индивиди и общности по света да открият и развият своя творчески потенциал и да си сътрудничат чрез колективно производство на хляб и съпътстващи форми на изкуство и устойчиво екологично образование.

Пекарните за хляб са физически места от два вида: обществени културни центрове (в България и няколко други страни) и социални предприятия-пекарни, които обучават и наемат хора в неравностойно положение, като същевременно служат като социално-културен център (първата такава хлебопекарна „Хлебната къща“, която служи като модел за нашия „социален франчайз“, се намира в Габрово, България).

Програмите на мрежата от пекарни за хляб включват различни инициативи: програма за терапия с приготвяне на хляб, пригодена за малки групи от хора с различни специални нужди; Приготвяне на хляб - Програма за продължаващо учене; Приготвяне на хляб - Програма за изграждане на екип; Детска програма „HedgeHore“; Програма за екологично и хранително образование; Световна зърнена банка.

„Пекари без граници“ е иновативна, неконкурентна образователна игра за всички възрасти и различни културни условия, обединяваща хора от всички

ROMANIA - BULGARIA

Interreg
www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

слоеве на живота поради уникалната сила на хляба като универсален символ на споделяне. С три под-игри може да се използва като модел за социален бизнес и ръководство за терапия и трансформативно образование през целия живот. Процентът от всички постъпления от продажбите на играта се даряват на Мрежата от пекарни за хляб за подпомагане на социалните й програми за безплатни сесии за терапия с хляб с хора с увреждания и травми в България и други страни.

ОЧИ НА ЧЕТИРИ ЛАПИ - обучение на кучета водачи за подобряване на достъпността на незрящи хора

В България има 18 000 незрящи български граждани и над 200 000 незрящи хора живеят на Балканите.

Физическата свобода е толкова естествена, че можете да я оцените само когато я загубите. България има нужда от училището, което инструктира кучета водачи за хора с увреждания.

„Очи на четири лапи“ е фондация, която води училището, което подготвя кучета водачи за незрящи хора - вече утвърден уникален проект в България - към пълния си потенциал.

Със своите специални умения и безгранична любов, на разположение 24/7, квалифицираните кучета водачи могат да спасят стотици незрящи от самотния затвор на слепотата.

Училището за кучета водачи на фондация „Очи на четири лапи“ съществува от 2001 г. и е обучило 56 кучета, които в момента помагат на собствениците си със зрителни увреждания. От 2013 г. „Очи на четири лапи“ е член на Международната федерация за кучета водачи. Фондацията спечели първа награда в конкурс за най-добър бизнес план в национален конкурс за социално предприемачество.

Фондацията предлага платени обучения на кучета, а доходите се използват за тяхната социална мисия. Продължаващата обществена кампания помага за привличането на донори и помощници, които се грижат за бъдещите кучета водачи в детските им години.

С времето екипът на „Очи на четири лапи“ разбра, че само да има куче водач не е достатъчно; всъщност хотели, банки, ресторанти и други институции често пречат на хората с увреждания, придружени от кучетата си, да влизат в

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

пространствата им, въпреки законовите предписания. Поради тази причина екипът започна кампанията „Отвори очите си“, насочена към подбуждане на компании и институции към сътрудничество.

СОЦИАЛНА ЧАЙНА - работни места за млади хора, отгледани в институции

Социалната Чайна е социално предприятие, което предлага възможност за млади хора в неравностойно положение, отгледани в институции, да практикуват социални умения, да започнат работа и да изградят независим живот. Чайната е алтернативно пространство за различни събития. Всеки е добре дошъл за чаша чай и много повече!

Социалната Чайна е социално предприятие, създадено през 2014 г. във Варна, България. Целта му е да осигури първа работа и наставничество на младите хора, отглеждани в домове за сираци в България, и да им предложи възможност за самостоятелен начин на живот.

През 2015 г. социалната Чайна отвори врати официално като алтернативно социално пространство, където младите хора с ограничен достъп до пазара на труда могат да получат първата си работа. Многофункционалните му помещения са домакини на различни културни събития, семинари, изложби, бизнес срещи, частни партита за деца. Предлага и мобилна чайна.

„Искаме да създадем пространство, в което младите хора, отгледани в домове за сираци, да започнат своя професионален път и да получат менторството и подкрепата, които са им необходими, за да преодолеят липсата на добро образование, социални умения и доверие към обществото. Екипът ни разработи 3-годишна менторска програма и убедихме Община Варна да ни предостави сграда в центъра на града, за да можем да отворим чайната.“

Идеята се основава на 3 основни етапа:

1. Менторска програма, която помага на младите хора да развият социални и комуникационни умения, знания за своите граждански права и задължения, емоционална интелигентност.
2. Практическо обучение в чайната, където стажантите получават професионални компетенции в обслужването на клиенти.
3. Първо работно място, което помага на младите хора да имат шанса да работят и да подобрят качеството си на живот.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

BETEL - социално предприятие за хора, страдащи от пристрастяване

Betel е Международна християнска асоциация за подпомагане на хора, страдащи от всякакви зависимости. Целта на Бетел е да достигне до най-нуждаещите се, маргинализирани зависими. Центърът в България е създаден през 2004 г. Досега той е помогнал на над 2800 зависими да рестартират живота си, да изградят силни ценности и да се върнат в обществото.

Хората, дошли да се присъединят към програмата досега, са били сводници, наркодилъри, бивши затворници и др. Включването в смислен работен процес е жизненоважно за дългия престой в комуните на Бетел (поне 18 месеца). Наред с индивидуалната и груповата терапия обитателите поддържат къщата, отглеждат зеленчуци и готвят. След като завършат обучение за ремонт на стари дарени мебели, те се включват в работна програма за рехабилитация. Помага им да се чувстват продуктивни, да развият трудови навици, професионални умения, работа в екип, взаимно доверие и уважение, умения за тяхната реинтеграция в обществото.

Центърът се самоподдържа като предлага услуги в различни области - транспорт, строителство, почистване на офиси, къщи; преместване; поддържане на магазин за дрехи и мебели втора употреба; ремонт на дървени мебели; градинарство и т.н.

Резултати като намаляване на броя на бездомните и зависимите, намаляване на престъпните дейности, възстановяване на семействата на бивши зависими и връщане на стотици полезни и креативни млади хора в обществото, наистина присъстват след работата на организацията. През 2012 г. бизнес планът на Бетел получи втората награда в конкурс за социални предприятия.

БИЗНЕС МАМИ - бизнес училище за предприемачи самотни майки в Брашов, Румъния

Съществува тенденция от поне 5 години жени, които стават майки и са готови да станат майки, да „остават у дома“ и управляват собствен бизнес, въпреки че

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

доходите не са същите, за да имат повече време със своето дете. По този начин програмата има за цел да помогне на тези майки, и особено на самотните, с обучение, наставничество, мотивация и маркетинг на техните нови бизнеси. Те също така имат възможност да рекламират своя нов бизнес чрез Business Mom Club - бизнес мрежа от жени предприемачи. Програмата се разгръща през година, тя започва с конкурс за бизнес идея и журито се състои от бизнесмени и преподаватели от Университета в Брашов, Трансилвания. След като завършат програмата, новите предприятия се насърчават да станат спонсори за следващото издание на програмата и да станат ментори за следващото поколение майки, които стават предприемачи. Самотните майки се превръщат в сплотена група, също и група за подкрепа в проблемите, които те имат по отношение на личния си живот, споделят емоции, чувства и стават в крайна сметка приятели, намират идеи за подобряване на бизнеса си и смелост, преодоляват страха от неуспех. Шансът, че трябва да изградят нов професионален живот и нови отношения с други жени, които имат същите лични и професионални проблеми, помага и за развитието на местните общности и местната икономика. През 2017 г. стартират 10 предприятия и всяка година имат все повече клиенти, повече печалба, само за 2-3 години.

МАМАПАН - социална пекарна за самотни майки в Букурещ, Румъния

МатаPan Bakery е разработена през 2014 г. въз основа на целта на СРЕ да подкрепи една от целевите групи, които обслужва според своята мисия - самотни майки и майки с повече от 2 деца от ромско малцинство, които са изправени пред социално изключване, трудности в заетостта и липса на финансови средства. Затова бенефициентите по проекта са самотни майки и майки с повече от 2 деца в неравностойно положение. Освен необходимостта да осигурим подкрепа на самотните майки, ние възнамерявахме да създадем традиционен и здравословен хляб и сладкиши с цел отговорно да предложим висококачествени продукти на общността.

Пекарната произвежда различни асортименти хляб (с бяло и пълнозърнесто брашно, пшенично брашно и ръжено брашно, безглутенов хляб, с различни видове семена), а също и други продукти като сладък орехов хляб и сладък хляб със сушени плодове с името „sozonas” на румънски език, бисквити, бисквитки с форма на рог, пайове. Ние използваме квас вместо мая и без

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

консерванти и добавки. Хлябът е естествено квасен, ръчно оформен и изпечен на фурна.

По време на проекта 14 самотни майки се възползваха безплатно от 10-седмично сертифицирано професионално обучение, за да станат пекари, завършили с изпит. 7 майки са заети в пекарната (6 като пекари и 1 като шофьор-дистрибутор). Заетите майки също така получиха безплатно обучение чрез специални практически занятия по приготвяне на хляб с квас.

MamaPan Bakery също има програма за дарение, много от продуктите се даряват на семейства и деца в нужда. Кампанията „Pâinea este dar. Daruieste pâine sănătoasă” („Хлябът е подарък. Дайте здравословен хляб”) е проект, който осъществяваме заедно с частни компании.

AMBASADA - социално предприятие и културно предприемачество в Тимишоара, Румъния

AMBASADA е марка под асоциацията CASA PLAI, социално предприятие, развито след 9 години опит на фестивала PLAI, който обединява и генерира проекти, устойчив растеж и мощно представителство за НПО и творческия сектор, като в същото време наема млади хора от приемната система или с неравносложно положение и хора с увреждания.

AMBASADA - новото културно и концептуално пространство, което обединява не само общността с нестопанска цел, но и творчеството, в стремежа си да генерира нови проекти и да въздейства на решения, докато пиете кафе в честна търговия. Културният и ресурсен център е еднакво интересен за корпоративния сектор като алтернативно пространство за учене и вдъхновяване на служителите, като същевременно се свързва с местната общност и решава важни за нея въпроси, като генерира много необходим диалог. Действайки като бистро/кафе/зала за срещи/зала за конференции и събития, AMBASADA действа като независим културен център, който предлага **безплатна** инфраструктура за обучение, вдъхновяващи сесии, концерти и музикални репетиции на живо, филмова нощ, артистични инсталации и много други, свързва независими рекламни послания и изгражда силна творческа общност.

Предвиждахме силна, креативна и активна общност, която може да внедри и генерира положително въздействие в обществото си, като същевременно се свързва с международните общности. Мисията на AMBASADA е да обединява и

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

укрепва активната местна общност чрез изкуство, културни и нестопански действия с цел пряка промяна, генериране на законодателни и местни политики, които подкрепят и изграждат капацитет за нейната устойчивост. Ценностите, които движат AMBASADA, се основават на отговорното действие на всеки индивид, това е ценна уникална перспектива, която трябва да бъде съкровена в истинска многообразна общност, силата на активната и настояща общност и освен това да съхранява творческото и социалното значение на културата в нашия живот.

AMBASADA е първото културно превръщане на индустриален обект, освен това социално предприятие, културен център и първото в Румъния, което е част от Мрежата.

ДОСТАВКА ЛЮБОВ - ръкописни писма и калиграфски социални проекти в Букурещ, Румъния

Ние сме две млади дами, които през март 2014 г. официално стартираха тази концепция, като пишат и доставят калиграфски писма, както преди в добрите стари времена!

С предполагаема „наивност“, готови за предизвикателства и пълна увереност, пресъздадохме най-елегантната форма на комуникация. В моменти, затрупани от виртуални съобщения, изпращането на писмо става жестът, който прави разликата, отваря нови диалози и емоционално докосва всеки един. Нещо повече, то изгражда спомени.

Понастоящем проектът ни е в непрекъснато разширяване поради дългосрочната ни стратегия, посветена също на широката общественост с намерението да донесе стойност в различните общности. Започнахме с предлагането на мотивационно писмо на всички хора, които идват да дарят кръв в „Центъра за кръвопреливане“ и продължаваме като украсяваме целия обществен транспорт в Букурещ и в други големи градове като Клуж Напока, Яш, Тимишоара или Брашов, за да покажем, че обществените пространства могат да се превърнат в експо-места и могат да бъдат изживени по творчески начин като доставят емоции на хартия.

Написали сме около 27 000 писма и повече от онези невероятни истории, които промениха живота ни.

ROMANIA - BULGARIA

Interreg
www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

COSÂNZEANA - поддържане на живо изкуството на шиенето с помощта на безработни майки и тийнейджъри от институции Aninoasa, Румъния

Статуквото на майките в провинцията в Румъния все още не се развива - очаква се майките да се грижат за нуждите на семейството и домакинството, докато децата не направят свое собствено семейство. Липсата на доходи ги лишава от независимост, достойнство и ги кара да живеят непълноценен живот. След като децата порастат и след години на безработица, за тях е много трудно да намерят прилична работа и да се впишат в работната среда.

Cosânzeana е малко ателие, което произвежда шевни комплекти „Направи-си-сам“ както за деца, така и за възрастни. Различното е в подложката, която използваме за шиене - дърво - по-точно шперплат. В национален мащаб сме с мисия да вдъхновяваме хората да преоткрият изгубеното изкуство на декоративното шиене, което беше навсякъде в ежедневието на румънците. Ние се стремим да направим това като направим атрактивен дизайн на малки декоративни предмети, които са по-лесни за шиене от класическата текстилна подложка.

Ние съобщаваме своята мисия на нашите служители и сътрудници. По този начин жените се чувстват упълномощени – те чувстват, че имат важна роля в живота на обществото. Освен това дейностите на нашето ателие са творчески и релаксиращи, което прави прилагането им много гладко. Нещо повече, ние предложихме на нашата служителка - майка на три деца - гъвкав график, така че тя да може да завърши средното си образование. Като добавим към това и факта, че основателят и човекът, отговарящ за малкия бизнес, също е жена с деца, това ги кара да се чувстват разбрани и вдъхновени едновременно.

Освен че произвежда комплекти за шиене, Cosânzeana произвежда и в малък мащаб ушити предмети. В частта за шиене си сътрудничим с дневен център в Аниноаса, който приютава тийнейджъри без семейство и им помага да получат първата си работа. Докато това се случи, искаме да им дадем чувство за отговорност и вкуса на финансовата независимост. Вече сме обучили за шиене 90% от младите хора, които са в центъра. Те бяха свободни да изразят своя избор да участват в нашите обучения. Освен това те са свободни да поемат броя на предметите, които да шият според свободното си време и

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

възможности. Те се научават да работят с крайни срокове по техни условия, а също и научават практическа дейност, която могат да прилагат в ежедневието си - шиенето. В края на месеца те получават заплащане за предоставените услуги.

Надяваме се, че присъствието ни в селото и добрият начин, по който се отнасяме към нашите сътрудници, дават на всички хора, попаднали в нашето предприятие, чувство на уважение, на граждански права, които могат да очакват от всеки работодател. Като единственият социален бизнес в района, ние се надяваме да променим мнението на хората относно дефиницията на бизнеса и да създадем очаквания за социално участие от страна на бизнес сектора - идея, която е много нова и скъпа за местните жители.

ARTI - НПО от младежи, мотивирани да предизвикат социална промяна в Крайова, Румъния

Румънската асоциация на младите с инициатива (ARTI) има за цел да включи младите хора от Румъния в процеса на социално-икономическо развитие.

Текущи проекти и програми на ARTI:

- **Бъдете млади предприемачи към бъдещето** - „Развитие на иновации, креативност, отговорност и устойчивост на румънското стратегическо предприемачество“. Общата цел е развиване на управленски и предприемачески умения на гражданите и насърчаване на бизнес културата сред тях, развиване на предприемачество, подобряване на конкурентоспособността и създаване на все по-голям брой предприятия.
- **Заедно за силна кампания в общността**. Започнахме кампания, в която искаме да предложим на всички от Крайова възможност да се включат в процеса на обновяване и почистване на отделението по педиатрия от болница Филантропия.
- **Доброволчески център в Крайова** - постоянна програма

Работата през годините включва:

- 4300 младежи, обучени в 17 различни области
- реализирани 209 проекта
- 2 застъпнически кампании

ROMANIA - BULGARIA
Interreg
www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

- 80000 бенефициенти
- 275 активни доброволци
- Програма, превърната в неправителствена организация "Асоциация Клуб ARTI"
- 47 проекта, организирани с различни публични институции в Румъния
- Инициаторите и поддръжниците на местните младежки политики
- Принос към стратегията за развитие на окръг Долж

Разочаровани, че твърде малко от това, което сме изградили, се поддържа и процъфтява, решихме да съсредоточим усилията си върху разработване на образователен модел в общността за учители, деца и родители, който ще се развива и расте с подкрепата на общността, включващ всички заинтересовани страни, като по този начин насърчаваме качествено образование. Ето защо създадохме Британска румънска школа.

CUIB - градски център за добри инициативи и екологични продукти в Яш, Румъния

В ерата на глобализацията местните традиционни продукти в Румъния рискуват да остарят, тъй като са заменени от масово произведен, предварително опакован внос. Тази промяна в културата на потребителите застрашава екологичната устойчивост и не допринася много за насърчаване на справедливата и етична търговия между потребителите и местните производители. Социалното предприятие на Mai Vine CUIB продава в честна търговия екологични продукти от местни производители, които имат ограничен достъп до пазари. Магазинът също така организира мероприятия в общността, за да повиши осведомеността по въпросите на устойчивостта.

Градският център за добри инициативи (CUIB) е място, където творческите идеи, гражданският дух или просто благополучието се насърчават и отглеждат. CUIB е първият социален бизнес в Румъния, който насърчава устойчивото потребление. CUIB насърчава гражданското овластяване чрез промяна на нагласите на пасивния потребител към консуматор, чрез повишаване на осведомеността и чрез информиране за последиците от индивидуалния избор в акта за потребление върху развитието (локален и глобален).

CUIB е и първият социален предприемачески проект в Румъния, който функционира като многоизмерно пространство, което включва бистро, магазин и пространство за организиране на събития. Проектът отговаря на нуждите на хората от здравословна храна и екологично чисти продукти на достъпни цени.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Той също така подкрепя местната икономика, повишава осведомеността и обучава членовете на общността. Освен това проектът има за цел опазването на естествената среда и намаляването на въздействието върху нея.

Топлите напитки на CUIB, които не могат да се произвеждат на местно ниво (като черен и бял чай и кафе), са сертифицирани с етикета на справедливата търговия, което предполага адекватни плащания за производителите от трети страни. Също така в CUIB се продават само асортименти от вина и бири, произведени в Румъния с румънски капитал. Бавната храна, сервирана в бистрото, е вкусна, здравословна и екологична. През годините те спечелиха следните награди - Competiția Întreprinderilor Sociale NESsT 2011-2012, Your Choice Your Project Unicredit 2013.

LOVE CAKES - сладка мечта, която става реалност в Крайова, Румъния

„Винаги съм мечтала да бъда бизнес и независима жена. Още от дете бях малко бунтар и винаги обичах да се различавам от всичките си приятели и колеги и трябва да призная, че все още ми харесва!

След няколко успешни опита в различни области не бях напълно щастлива, така че реших да си "чатя" със себе си и да решавам бъдещето си.

Разбрах, че сладкишите винаги са били част от живота ми, че съм много мотивиран човек и силна личност, с достатъчно финансови средства, така че единственото нещо, което липсваше, беше малко познание за „сладкишите“.

Реших, че няма да правя само сладкиши или обичайни торти, които всеки може да направи, ще направя специални и сложни торти, които ще станат известни и признати като най-добрите !!! И ето така започнах пътуването си с тарталетите.

Разбира се, фактът, че винаги използвах само естествени, свежи и висококачествени продукти, беше един от ключовете за моя успех. Не беше лесно .... и все още имам проблеми с намирането на персонал, с хората, които извършват доставки и много, много други дребни неща ... Моят малък магазин за тарталети е само за хора, които обичат добрата храна и естествените съставки. Хората, които оценяват ръчно направените неща.

От страна на декорацията вече се справях чудесно, тъй като аз съм много творческа личност със страхотно усещане за вкус, така че скоро освен известните тарталети започнах да правя сватбени торти, макрони, еклери, плодови пити и много други, които бележат личността на първата пекарна в Крайова.”

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

CARTOLINA - изразяване на мисли по прост и елегантен начин в Букурещ, Румъния

Живеем в красив, свързан свят. Чувстваме се близки един с друг, като социалните медии ни поддържат във връзка и ни държат в течение. Но в повечето случаи нашите срещи и разговори не се случват лице в лице. Колко съобщения "честит рожден ден" или цветя не сте получили или изпратили дори за някой наистина близък? Можем наистина да се радваме да предложим поздравление едно към едно, цветя, усмивка или истинска поздравителна картичка годишно или ежедневно, но ние вървим с потока и го правим онлайн.

"Cartolina" е модерна марка, която има за цел да върне със стил ръчното писане, изпращане на поздравителни картички, поздрави и весели мисли за рождени дни. Всичко по елегантен начин, създавайки прости картички, с предварително зададени послания и пространство за творчество или с икони, вдъхновяващи красиви мисли и много лични отношения.

Мотивацията ни идваше от по-лична необходимост, докато търсехме поздравителни картички и успяхме да намерим предимно детски, преобразени, но не много изчистени и минималистични варианти. В този контекст искахме да създадем първокласни картички, реализирани със специални хартии, използвайки автентични техники за гравирание като ситопечат, фолио, висок печат.

Марката беше лансирана през 2015 г., като първата колекция беше посветена на зимно-пролетната сесия. Много добрата обратна връзка и признателност за простотата, елегантността на картичките и универсалността на съобщенията ни насърчи да продължим страстта си и да отделим време и ресурси, за да я разраснем, да донесем щастие на хората, които избират нашите картички и на тези, които ги получават. Тъй като изборът на картичка е емоционален, тя показва подателя във връзка с получателя и ние просто обичаме, когато избират „Cartolina“. Успешните бизнес идеи се оживяват и поддържат креативни и свежи със страст и всеотдайност.

BEBEVESEL.RO - социални събития, предназначени да подпомогнат дейността на деца с аутизъм от Ансаар в Крайова, Румъния

Раждането на дете е толкова сложно, че можем да кажем, че никога не сте готови да донесете нов живот в света. Този предразсъдък се крие всъщност от

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

страха на всеки да бъде изцяло отговорен за нов живот, от страха, че не можем да го управляваме, от това, че не знаем какво, но най-вече от това как да успеем да отгледаме дете, както физически, така и емоционално здраво.

Този страх и тревожността, идващи с него, са напълно нормални. Ролевата игра на родителите е като никоя друга социална роля, но след като я научите, ще се превърне в най-автентичния характер, който всеки ще има в живота си. Румънското родителство започва да става все по-често настоящо и използвано, родителите осъзнават разликата между образованието и обучението. Ако всеки има талант, техниката е това, което трябва да научим. Също както ходим на училище, за да се научим как да четем, по същия начин трябва да знаем какви са правилните инструменти на родителството, за да ги използваме правилно. Положителна комуникация, конструктивна обратна връзка, мислене, ориентирано към решение, печелившо решаване на конфликти и необходимостта родителите да разберат как тяхното поведение влияе на децата - това са основните насоки на съвременното родителство.

Чрез конференции и проекти, посветени на родителите, организирани от Bebevesel.ro в Крайова, ние се стремим да им дадем основна информация относно тяхната роля, помагаме им да разберат привилегиите да бъдат баща и майка. От 3 години довеждаме до родители от Крайова квалифицирани обучители, които да отговорят на всичките им въпроси в различни области на интерес. За 3 години говорихме за: родителство в многообразие с Crina Coliban; какво означава да отгледаш дете без наказания и награди с Anca Iordache; как да разрешим кризите на плач и гняв с Отилия Мантлерс; какво означава управление на съпричастността и емоциите за децата с Моника Реу; конференция за училището и как да подготвим детето си за утрешния свят, проведена от Оана Морару, както и проф. Флорин Колчег, който представи на родителите основите в образованието на децата.

Организирахме в Крайова първия образователен панаир за свободно време и хранене за деца, наречен "Zilele Copilariei" (Дните на детството), за да стимулираме децата и родителите да разберат по-добре значението на допълнителните училищни дейности. Бяхме представили над 40 клуба с дейности за деца от Крайова, за да представим техните оферти.

А също така, за да насърчим качествено свободно време, ние организирахме актьорски спектакли за деца с екипа на Момино от Букурещ в парк „Николае Романеску“ в Крайова, за да подкрепим физическата активност сред децата. Всички събития, организирани от Bebevesel.ro, бяха предназначени да

ROMANIA - BULGARIA

www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

подпомагат дейността на деца с аутизъм от ANCAAR Center - клон Крайова. От събраните средства благодарение на тези събития част бе дарена на Център ANCAAR в подкрепа на тяхната ежедневна дейност и интеграцията им в обществото.

Свеж сок за здравословен ден в Крайова, Румъния

Социалното предприятие се фокусира върху производството на пресни сокове и организиране на събития със сок бар. Предлагат се сокове за индивидуални поръчки, бизнес и за масови продажби. Благодарение на присъствието си по време на различни събития и конференции, хората имат възможност да се запознаят с ползите от пиене на пресни сокове и да открият нови аромати. Те използват местни продукти и подкрепят местните фермери.

Освен това предприятието насърчава здравословния начин на живот по време на семинари, адресирани както за деца, така и за възрастни. Участниците научават принципи на готвене на сурова храна и принципи на приготвяне на здравословни продукти. Те сервират вкусна, здравословна, сурова храна, базирана на прости рецепти, пресни сокове от плодове и зеленчуци и коктейли.

Те насърчават и социалните предприятия в местната общност. Описаното предприятие организира посещения на предприятия и социални стартиращи фирми в Полша и Италия за хора, които се интересуват от този вид бизнес модели. Те учат на сътрудничество и солидарност в икономиката.

BELLA KINESIS - марка спортно облекло, овластяващо жените в международен план - Лондон, Великобритания

Bella Kinesis е марка за спортно облекло, разработена от приятелите Рошни Асъмюл и Шалиена Чанай, основана на желанието да подкрепя и овластява жените в международен план. Идеята на техния бизнес е да създадат верижна реакция, която наричат "сила за сила", като приходите от всяка продадена спортна дреха помагат да финансират бизнес образование за жена от селските райони на Индия, за да им помогнат да започнат собствен бизнес.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

GYM BITES - прави здравословното хранене в движение възможно най-удобно - Лондон, Великобритания

Gym Bites се стреми да направи здравословното хранене в движение възможно най-удобно. Ястията се пакетират в буркани като се използват само пресни съставки. Всяко остатъчно хранене се дарява в приют за бездомни в края на всеки ден. Двадесет и девет годишният основател Алексис Оладипо започна с безвъзмездна помощ от 3 000 от благотворителната организация и получи голямата си награда, когато Gym Bites беше продаден в Selfridges в Лондон.

BLAZE - иновативна технология, осигуряваща безопасност за градските велосипедисти в Лондон, Великобритания

Blaze използва иновативна технология за създаване на продукти, които директно се справят със специфичните проблеми, свързани с безопасността за градските велосипедисти. Техният водещ продукт - Laserlight, използва технологията за прожектиране напред, за да излъчва лазерно изображение от слепи петна, кръстовища и ситуации, при които колоездачът в противен случай е невидим.

Компанията е основана от Емили Брук, която изследва и развива идеята, докато учи продуктов дизайн в университета. Blaze е създадена през 2012 г. и до 2015 г. гордо обяви, че техните лазерни светлини ще бъдат монтирани в 11 500 цикъла на Santander като част от Лондонската схема за наемане на велосипеди. След този успех марката обяви партньорство през 2017 г. със Citi Bike в Ню Йорк, което ще види светлините, инсталирани на 250 велосипеда в целия град.

4ЕСО - Възобновяема енергия - Линкълншър, Великобритания

За малко повече от две години предприемачът от Линкълншир Джоди Хюгетт, заедно с двамата си съоснователи, изгради бизнес със зелена енергия, който генерира продажби за над 3 милиона паунда.

Нейното стартиращо начинание, 4есо, е създател на устройството ImmerSUN, което задържа самостоятелно генерирана енергия в дома или бизнеса, като се пренасочва към потапящ нагревател, отоплителни уреди и подово отопление - процес, който спести на над 20 000 клиенти стотици паунда от техните сметки за енергия. Започнала бизнеса, докато се бори с рядка форма на рак,

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

предприемаческото начинание на Хюгет е неоспоримо и тя помогна за мащабирането на компанията без външни инвестиции.

В интервюта Хюгет обсъжда как стартирането на бизнес „е обърнало живота ѝ към това да живее в полза на държавата“ и нейните ранни стартиращи постижения са били признати още през 2014 г., когато тя е получила знаменитата награда „Жени в бизнеса“ за стартиране на предприятие през тази година.

REBEL KITCHEN - трансформиране на английския подход към храна, здраве и устойчивост - Лондон, Обединеното кралство

Тамара Арбиб иска да трансформира английския подход към храните, здравето и устойчивостта. След като през 2010 г. основава благотворителната фондация The A Team Foundation, за да обучава хората да се хранят по-здравословно, сега Арбиб води своята мисия за здравословна храна у дома чрез стартиращото си предприятие Rebel Kitchen. Стартирала със съпруга си през 2014 г., Rebel Kitchen предлага гама от вегански „млечни“ напитки, приготвени на основата на етично добит кокосов орех, смесен с вода.

Гамата от напитки, също без съдържание на добавки, консерванти и рафинирани захари, е осигурила сътрудничество с Waitrose, Tesco и много други магазини, а нейната привлекателност е известна и в чужбина. Вече можете да намерите Rebel Kitchen в 20 глобални територии и тя продължава да разширява разпространението си в САЩ; наскоро спечели сътрудници в района на пазара за пълноценни храни в Северна Калифорния. Нещо безспорно впечатляващо е, че Арбиб постигна всичко това в рамките на две години и половина, докато отглежда четири деца на възраст под 10 години.

ТРИ СЕСТРИ - предоставяне на грижи в домашни условия за възрастни хора и хора с увреждания

През януари 2012 г. Джобедата Али е съосновател на Three Sisters Care, компания за грижи, осигуряваща грижи в дома на възрастни хора и хора с увреждания, с трима съдружници - себе си и двете си сестри; здравен работник и обществена активистка Рахена Бегум и детегледачка Джайда Бегум. Агенцията за домашни грижи работи в Лондон и предградията, главно с по-възрастни хора, но и с млади хора с увреждания. През 2014 г. печели наградата „Социално

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

предприятие на годината“ в конкурса „Престижни награди“ в знак на признание за своите практики в социалния бизнес.

През януари 2016 г. Али събра консорциум от цяла Великобритания и спечели правителствен договор за изграждане на работи висок клас за сектора за грижи с проект, наречен CHIRON. Наред с Three Sisters Care, другите партньори в консорциума са Shadow Robot Company, Bristol Robotics Lab в Университета на Западна Англия, Designability, Telemetra Associates и SH&BA. Али се появява в различни медии и събития, изясняващи ролята на роботите в грижите за стари хора.

ENGAGE AND CREATE - социално предприятие, посветено на трансформиране на качеството на живот на хората, живеещи с деменция и тези, които се грижат за тях

Мисия: Подобряване на качеството на живот на хората с деменция и тези, които се грижат за тях.

Engage & Create е нестопанска организация, посветена на подобряване на качеството на живот на хората с деменция и тези, които се грижат за тях.

Вярваме, че всеки има право на вдъхновяващ разговор там, където е чул и разбран. Участието в нашите структурирани дискусии за оценяване на изкуството, Ignite Sessions, предлага сигурно пространство за хората да изразят своите възгледи и убеждения, като дава възможност за участие в смислена, интелектуална дейност и възможност за личностно израстване.

Ignite Sessions са форум за проучване и обмен на идеи, без да се разчита на краткосрочната памет. Насърчава възможност за споделяне на личен опит и достъп до дългосрочни спомени, които в противен случай може да не бъдат стимулирани. Участниците се възползват от нова представа за идеите и интересите на другите, а също и средство за осъществяване на връзки между индивидуалния опит и света като цяло.

Предоставен чрез метода на Монтесори, фокусиран върху силните страни и способностите на индивида, този положителен подход към деменцията е източник на креативност и комфорт за хората с деменция и полагащите грижи. Освен страхотно обучение, тези сесии са забавен, приятелски и креативен начин за социално взаимодействие и връзка с връстници и могат да се доставят на всеки етап на деменция.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

ACCESS2BOOKS - отпечатване на книги за хора със зрителни увреждания

Мисия: Печат на книги за хора с увредено зрение

Access2Books е благотворителна организация, чиято мисия е да гарантира, че всички имат достъп до книги. Това означава, че независимо от способността за четене или зрителния капацитет, всеки може да има и държи в ръцете си книжка с картинки. Независимо дали сте дете, което се учи да чете и да обича книгите, или родител или баба и дядо, които искат да споделят любовта си към книгите и радостите от четенето с дете, да имате достъп.

Те вземат най-популярните детски книги във Великобритания и ги превръщат в достъпни книги за хора с увреждания за четене: които могат да бъдат под формата на зрителни увреждания, слепи или дори с дислексия.

Техните книги излизат в двоен формат, тоест в гигантски печат [75 размер] и с брайлов шрифт. Книгите са илюстрирани със специално приспособени снимки, придружени с описание на картини. Всички книги са ръчно изработени. Дизайнът дава възможност на възрастните и децата да четат заедно, като помага за формирането на образователните и социалните връзки, които са жизненоважни за изучаването на езика в ранните години на децата, нарастване на увереността им и техните умения за социално взаимодействие.

Те работят с местни библиотеки, учители за деца със СОП и училища, както и с основни училища, продавачи на книги, лица и семейства.

Дейности в защитени предприятия на хора в неравностойно положение - други добри чужди практики

Защитените предприятия получават субсидии от правителството, но тези субсидии са предназначени да компенсират загубата на производителност на работниците в неравностойно положение. Следователно защитените предприятия трябва да генерират достатъчно финансови ресурси - над 50% от всички приходи, за да покрият разходите и да поддържат социално-икономическо равновесие. Дейностите на защитените предприятия днес коренно се различават от дейностите в началото на тяхното съществуване, когато служителите им лепяха пощенски марки и изработваха плетени столове. През последните години защитените предприятия все повече се превръщат в наистина модерни предприятия. Ако посетите защитено предприятие днес, без

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

да го знаете, едва ли ще видите разлика с обикновено предприятие по отношение на бизнеса, производствения процес и изискванията за качество. В момента дейностите, извършвани от защитените предприятия, са много разнообразни. На практика защитеното предприятие работи в много индустриални сектори и услуги, от градинарство през опаковане до сглобяване на електронни компоненти.

По-долу е направен преглед на различните дейности, които предлагат защитените предприятия.

Изделия и стоки, произведени в защитени предприятия

Опаковане

Опаковането определено е най-често изпълняваната дейност в защитените предприятия, като е основна дейност на редица от тях. По тази причина ще я разгледаме по-подробно. Тя включва дейности като опаковане на изделия в пластмасови опаковки, пакетиране на насипни продукти в индивидуални или по-малки опаковки, опаковане на рекламни материали и др. Различаваме ръчно и механизирано опаковане.

Механизирано опаковане

Защитените предприятия имат разнообразна техника за механизирано опаковане на изделия.

о Термосвиваеми опаковки:

Продуктите се опаковат в пластмасово фолио и след това се запечатват чрез загряване на фолиото около продукта.

о Блистер:

Изделието се поставя в предварително формована опаковка от PVC, PET или картон и посредством запечатваща машина се запечатва термично към картонена подложка с отпечатани текст и графика. Този вид опаковка предлага оптимално представяне на изделието: то остава видимо и може да се закачи.

о „Скин“ опаковане:

Изделието се покрива със специално скин фолио. Посредством вакуумиране фолиото приема формата на продукта и се залепва за специално обработената картонена подложка.

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

о Flowpack:

Продуктите се опаковат с фолио (целофан, полипропилен и др.), което се запечатва и отрязва. Не се третира термично. Отдолу и отстрани се образува ръб.

Ръчно опаковане

Подреждане на продукти с рекламна цел, опаковане и преопаковане, теглене и етикетирание на продукти.

Примери за конкретни дейности за опаковане

Маркетинговата стратегия на клиента определя кой продукт в каква форма се появява по магазините. Припомнете си промоционалните предложения „купувате един продукт и получавате втори безплатно“ за смесени продукти (например различни варианти на продукта в една опаковка) или оформянето на щандовете, на които продуктите са изложени на касите в магазините. В много защитени предприятия се извършва преопаковане на стоките от стандартни в специално разработените опаковки.

Защитеното предприятие получава продуктите от клиента, „обработва“ различните продукти в зависимост от рекламното решение и ги подготвя за магазина.

Подготовка на текстилни изделия

Подготовка на крайните продукти в текстилната промишленост (напр. облекла):

- гладене на дрехи за магазини и частни клиенти;
- поставяне на етикети с цени (коригирани цени) на текстилни продукти;
- поставяне на етикети и баркодове на облекла;
- поставяне на средства за маркиране на дрехите против кражба;
- поставяне на закачалки;
- сортиране по размер и цвят;
- репризиране;
- (пре)опаковане.

Пране на работно облекло

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Защитени предприятия извършват прането и химическото чистене за клиенти, чиито работници носят „фирмено/работно“ облекло, което включва следните услуги:

- пране;
- гладене;
- сгъване;
- сушене и опаковане в чиста стая.

Конфекция и дребни шивашки услуги

Дребните шивашки услуги могат да включват:

- обшиване;
- корекции на облекло;
- зашиване на етикети и други елементи;
- смяна на метални капси;
- смяна на ципове и др.
- изработване и поправка на фирмено облекло и специално защитно облекло;
- изработване на готови изделия като ръкавици за фурна, калъфи за матраци, подложки за сервиране, салфетки и пр.

Печат: офсетов и цифров

Офсетовият и цифровият печат често се използват при изготвяне на различни канцеларски и пощенски материали.

Съвременните печатни преси и машини за сгъване осигуряват качество и спестяват време: папки; фирмени бланки; визитни картички; брошури, листовки; списания; малки плакати; флаери; картички за раждане на дете, покани за сватба.

Богатият набор от машини позволява работа с големи количества и различни техники на печат: ситопечат, тампонен печат, топъл печат върху различни повърхности като напр. хартия, пластмасови повърхности, дърво, керамика стъкло и метал.

Защитените предприятия разполагат със специални чисти и обезпрашени помещения за отпечатване.

ROMANIA - BULGARIA
Interreg
www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Книговезки услуги

Дейности, свързани с изработване и възстановяване на книги: подшиване на брошури; подлепване на брошури; перфориране и подвързване със спирала; ламиниране и подвързване; папки с метални халки с разделящи листове; изработване на специални кутии; допълнително укрепване на (използвани) книги; замяна или подсилване на гърбове на книги; ламиниране на корици.

Градинарство

Различни видове дейности в градинарството:

- Проектиране на градини и изготвяне на съответните планове;
- Изграждане на градини: частни градини, дворове, жилищни квартали, спортни игрища (тенис, футбол, лека атлетика), детски площадки, училищни дворове, зелени зони, тераси, пътища и паркинги (с паваж, калдъръм, доломитни и керамични плочи), огради; изкуствени езерца, плувни басейни, водохранилища; различни конструкции в градината като навеси за автомобили, градинско осветление; засаждане на зелени бордюри около пътища и пътеки.
- Поддръжка: частни градини, дворове, спортни площадки, жилищни квартали и места за отдих, плевене, ландшафтни дейности, засаждане, подрязване, кастрене, управление на растителните отпадъци, косене.

Електроника: производство на комплекти за окабеляване и кабели, монтаж на кабели

- Монтаж на кабели за предаване на сигнали или за пренос на електричество;
- нарязване и демонтаж на кабели;
- полуавтоматизирано и автоматизирано изработване на кабелни контакти;
- отпечатване на надписи върху кабели или компоненти (чрез машина за топъл или мастиленоструен печат);
- усукване на кабели;
- различни техники за нарязване и присъединяване на кабели;
- ултразвуково заваряване;
- калайдисване на кабелни изводи;

ROMANIA - BULGARIA
Interreg
www.interregrobg.eu

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

- формоване на компоненти около кабели и конектори чрез шприцоване с ниско и високо налягане.

Защитените предприятия се стремят да са в челото на модерните тенденции, като инвестират в ноу-хау и технологии и разполагат с високопроизводително оборудване и обширно ноу-хау за разработване на различни продукти. Защитените предприятия доставят кабели на клиенти, напр. в автомобилната промишленост, за производството на различни машини (компресори, текстилни машини, помпи и др.), уреди за отопление и охлаждане.

Приложенията, за които се използват комплектите за окабеляване, са свързани с носене на отговорност за качеството и работата на изделията, опасност от пожари, рискове за безопасността. По тази причина тези клиенти/производители изискват много високо качество на доставените компоненти с нулева толерантност към дефекти.

Обезпечаването на качеството се гарантира чрез прилагане на системи за качество ISO и TS.

Дребни услуги

Различни дребни работи в дома и около него:

- почистване на мазета и тавани, водосточни тръби, алеи и дворове;
- боядисване, ремонт на щори, продухване на радиатори, замяна на осветителни крушки и ремонт на течачи чешми;
- сезонни дейности като почистване на сняг и разпръскване на сол по пътната настилка при тежка зима.

Печат върху текстил

- Отпечатване на рекламни материали върху текстил, винил и други материали.
- Изделия, върху които се извършва отпечатване: тениски, кърпи, дъждобрани, чадъри, възглавници и др.

Рециклиране

- Електрически изделия: Рециклиране на перални и сушилни машини, малки домакински уреди (кафе машини, прахосмукачки и т. н.), както и на старо оборудване като озвучителна апаратура, телевизори и персонални компютри;
- Почистване на различни индустриални фолиа, сортиране на различните видове фолиа;

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

- Разопаковане и сортиране на непродадени списания.

Почистване

Продуктите и стоките на фармацевтичната и хранителната промишленост изискват специална обработка. Някои защитени предприятия разполагат с цялото необходимо техническо оборудване за изпълнение на тези дейности, както и с квалифицирани служители и ноу-хау: чисти помещения, в които се влиза само след като се мине през коридор със съответното работно облекло, много строги хигиенни мерки, специалните стандарти ISO (напр. стандарт клас 8, 9001, HACCP), специално обучени контрольори, специално обучени работници, адаптирано работно облекло.

Примери за опаковани изделия:

- фармацевтична промишленост: венозни системи, безопасни контейнери за игли, хирургически инструменти;
- хранителна промишленост: шоколади, бисквити, млечни изделия, бонбони, месни и рибни продукти, готови храни.

Услуги за чистене

Чистене на сгради и фирми, като напр.: офиси, фабрики, общи части в жилищни сгради, спортни центрове, футболни стадиони, кина, музеи, театри, културни и конферентни центрове, кетъринг, зали за тържества, обществени сгради, магазини и пр. стадиони, кина, музеи, театри и пр.

Велосипеди

- Сглобяване на велосипеди;
- Производство на капли.

Отдел “Дърводелство”

Защитените предприятия произвеждат с помощта на съвременно оборудване дървени офис мебели (кухни, бани, интериорни изделия — серийно и по индивидуални поръчки), корпусни изделия (дори ковчези и звукоизолиращи стени) и палети в големи и малки серии.

Метал

Отдел „Метални изделия“ в защитените предприятия произвежда предимно продукти за промишлеността.

EUROPEAN UNION

EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Roma-Berk
Association

Работи се с различни материали (стомана, алуминий и други), като се прилагат промишлени стандарти и високопроизводителни машини. Операции като сгъване, рязане или заваряване се изпълняват с модерно оборудване, например индустриални роботи.

Примери за готови изделия: колички за пазаруване, сушилници за дрехи и т.н.

Изпращане на поща

Тази дейност е свързана с изпращането по пощата на рекламни материали: опаковане на рекламни материали в пластмасови опаковки, сортиране на пощата по определени критерии, подготовка на материалите за изпращане, транспортиране до пощенски сортировъчни центрове и т. н.

Други дейности

Разбира се, това изброяване не е изчерпателен списък на дейностите, но то дава добра представа за разнообразието от дейности, осъществявани от защитените предприятия.

Когато се приема поръчка, защитените предприятия трябва винаги да имат предвид своята специална мисия, т. е. наемането на работа на хора в неравностойно положение, които ще изпълняват задачите, свързани с изпълнението на поръчката на клиента.

